

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Tractatus De divina Gratia sanctificante.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](#)

TRACTATUS DE DIVINA GRATIA SANCTI- FICANTE.

Turbulentam errorum catervam circa gratiæ sanctificantis dogmata excitârunt Lutherus, Calvinus, Kemnitius, & alij, quos referunt, & refellunt Osias Tract. 2. suorum operum lib. 1. de Heresib. nostri temporis foliò 221. Bellarminus lib. 1. de grat. & lib. arbit. cap. 3. Canisius lib. 5. de Beata Virgine cap. 5. aliquique Controversista, quos citat Valquez disput. 202. cap. 1. Beccanu Tractat. 4. cap. 2. Valentia quest. 5. puncto 3. qui omnes viginti Hæreticorum deliria circa dogmata sanctificantis gratiæ congerunt. Oviedus autem controversia 1. de gratia Puncto 1. ea omnia Hæreticorum deliramenta ad quinque præcipua capita accuratè reduxit, & certe ex his omnes alij errores descendunt. Primus igitur Hæreticorum error est, formam sanctificantem solum esse prævisionem, remissionem peccatorum, & non justitiam aliquam positivam. Secundus, esse quidem positivam justitiam, non tamen inhærentem, & intrinsecam, sed extrinsecè tantum nobis imputatam, consistentem aut in solis Christi meritis, aut in ipsa justitia, qua Deus justus est. Tertius error est eorum, qui dicunt, gratiam sanctificantem esse quidem qualitatem intrinsecam, & inhærentem, inchoatam tamen, & imperfectam, & quasi dispositivę tantum se habentem, proindeque non esse formam, quæ revera justificet, sed dispositiōnem ad formam sanctificantem, consistentem vel in justitia Christi, vel in sola Dei misericordia. Quartus error est eorum, qui ajunt, esse formam intrinsecam, & completam, sed indistinctam à fide. Quintus tandem est eo-

rum, qui docent, eam gratiæ formam non remittere, sed tantum tegere peccata; hos omnes errores condemnavit Tridentinum concilium Cap. 7 ubi ait: *Unica formalis causa nostræ justificationis est iustitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati, renova- mur Spiritu mentis nostra, & non modo reputamur, sed vere justi nominamur, & sumus iustitiæ in nobis recipientes, & postea subdit,* *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hac omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur fidem, spem, & charitatem.* Nam fides, nisi ad eam spes accedit, & charitas, neque unit perfectè cum Christo, neque Corporis ejus vivum membrum efficit; qua ratione verissimè dicitur, *fidem sine operibus mortuam, & otiosam esse:* quibus in verbis definitur, gratiam sanctificantem esse justitiam positivam nobis intrinsecam, & inhærentem, ideoque distinctam à justitia, qua Deus justus est; sanctificantem quidem non ut puram dispositionem, sed ut veram formam distinctam à fide, proindeque non tegere, sed vere delere peccata; ex quo proscripti manent omnes illi Hæreticorum errores, simulque constat, gratiam sanctificantem sumi à Theologis in praesenti pro forma supernaturali in nobis recepta, seu qua intrinsecè renovamur, sumusque vere justi coram Deo. De hac ergo forma sanctificante, nobisque inhærente tum physice, tum metaphysice considerata, quærimus in praesenti essentiam, & proprietates, pro quorum explicatione sit

DISPUTATIO I. DE GRATIA JUSTIFICANTE PHYSICE SUMPTA.

Gratiam sanctificantem, de qua agimus, esse quasi naturam in ordine superno, certum est apud Theologos; nam per illam regeneramur Deo, ut dicitur 1. Petri 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini Nostri Jesus Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos.* Et ad Titum 3. *Salvus nos fecit per lavacrum regenerationis &c.*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

ut iustificati gratiæ ipsius, heredes simus secundum spem vita aeterna. Unde, sicur generatio naturalis affert nobis naturam in ordine naturali, sive cui debeantur proprietates nobis naturales; ita regeneratio in ordine supernaturali affert nobis quasi naturam in ordine supernaturali, cui debentur dona, seu proprietates supernaturales; sic 2. Petri 1. *Gratia vobis.*

LII

Disputatio I. Sectio I.

548

bis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi Iesu Domini Nostri &c. per qua maxima, & preiofa nobis promissa donavit, ut per haec officiamini divina confortes natura. Tum etiam Tridentinum sess. 6. Cap. 3. *Nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur.* Cum ea renascentia per meritum Passionis ejus, gratia, qua justi sunt, illis tribuatur, & Cap. 4. quibus verbis justificationis impii descripsio insinuat, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Ada in statum gratia, & adoptione filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum Salvatorem nostrum. Unde, sicut in prima naturali generatione manemus filij naturales patris naturaliter nos generantis; ita in hac gratiola regeneratione manemus filij adoptivi ipsius Dei persuam gratiam in filios ipsius nos adoprantis; quae certe facis sunt ad cognoscendam præstantiam hujus divinae gratiae. Hæc autem est radix, cui debentur omnes habitus per se infusi, qui sunt quasi potentia in ordine supernaturali: at, quia isti habitus non recipiuntur in gratia, sicut naturales proprietates recipiunt in sua natura, neque gratiam informant, sed recipiuntur in nobis, nosque denominant fideles, sperantes amicos, & filios Dei &c. Ea de causa gratia illas potentias radicantis non dicitur absolute natura, sed quasi natura.

S E C T I O I .

De Essentia & Proprietatibus Physicis gratiae sanctificantis.

3. Affero 1. Gratia nos sanctificans non est substantia, sed accidens. Probat. 1. Gratia nos sanctificans recipitur in nobis, atque nobis inhæret, ut definit Tridentinum citatum num. 1. & quidem, ut donum realiter adæquate distinctum à supposito; quando enim per peccatum lethale destruitur gratia in peccatore, non exinde destruitur suppositum hominis, aut aliquid cum eo supposito realiter identificatum: atqui donum in nobis receptum, nobisque inhærens, atque à supposito realiter adæquate distinctum non est substantia, sed accidens; ut parer ex inductione per omnia accidentia; ex eo enim, quod albedo, nigredo, actus vitales, five naturales, five supernaturales in nobis recipiantur, nobisque inhærent, ut realiter adæquate distincta à supposito, non sunt substantia, sed accidens; ergo &c.
4. Probat 2. Gratia nos sanctificans est qualitas permanens, se habens ex parte potentiae, five habitus; atqui qualitas permanens, five habitus, non sunt substantia, sed accidens; ergo &c. Probat. maj. Omnia munia, quæ Tridentinum attribuit gratiae, sunt propria habitus, seu qualitas permanentis, habentis se ex parte potentiae, ut expediti constabit;

ergo &c. Confirmatur ex Concilio Viennensi, approbante sententiam, quæ dicebat, parvulus, & adultis in Baptismo infundi hanc gratiam sanctificantem quoad habitum, licet parvulus non infundatur quoad usum, ut habetur in Clementina de Trinitate, & Catholica Fide, per hæc verba: *Verum, quia, quantum ad effectum Baptismi in parvulis reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentes, per virtutem Baptismi parvuli quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri, aliis contraffacentibus, quod & culpa iisdem in Baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunditur quoad habitum, et non pro illo tempore quoad usum.* Nos autem attentes generalem efficaciam mortis Christi, que per Baptismum applicatur pariter omnibus Baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit, tam parvulus, quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabilem ex dictis SS. ac Doctorum modernorum Theologiarum, magis consonam, & concordem Sacro approbante Concilio, duximus eligendam. Vide Catechismum Tridentinum num. sequenti.

Affero 2. Gratia nos justificans non est qualitas mortua per se transiens, neque est actus vitalis, sed qualitas per se permanens, five habitus. Probat. 1. ex Concilio Viennensi citato num. superiori approbante, expresse esse habitum; atqui habitus non est actus vitalis, aut qualitas mortua per se transiens, sed qualitas per se permanens, seque habens ex parte potentiae; ergo &c. Confirmatur 1. Parvuli nullos supernaturales actus elicione; atqui gratia habitualis infunditur parvulus, ut constar ex ipso Viennensi, & Tridentino l. 5. in decreto de peccato originali, ubi ait: *Si quis per Iesu Christi Dominum Nostri gratiam, quæ Baptismate confertur, reatum originali peccati negat, aut etiam affert, non tollendum id, quod veram, & propriam rationem peccati habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, Anathema sit; ergo &c.* Confirmatur 2. ex Catecismo Tridentino Titulo de Baptismo dicente: *Est autem gratia (quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendam penam Anathematis decrevit) non solum, per quam peccatorum fit remissio, sed divina qualitas in anima inhærens, ac veluti splendor quidam, & lux, quæ animalium nostrorum maculas omnes delet, ipsaq; anima pulchiores, & splendidiiores reddit; ergo &c.* Confirmatur 3. ex ipso Tridentino l. 6. Cap. 7. dicente: *Itaque veram, & christianam justitiam accipientes eam, cu[m] primam stolam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, & nobis perdidit, per Corisum Jesu Christum donata[m] candidam, & immaculatam, plenam statim renati conservare, ut eam perficeramus ante tribunal Domini Nostri Iesu Christi, & habeamus vitam eternam. Ubi perfecte-* re gra

re gratiam conservatam ut stolam candidam, certe significat, gratiam esse permanentem; aliter iustificatus non posset illam ut stolam ferre; ergo &c.

6. Prob. 2. Illa est qualitas permanens, seu habitus, quæ ita manet in anima, ut per nostra merita revera possit augeri; sed talis est gratia, quæ nos sanctificat; ergo &c. Probat min. ex Tridentino sess. 6. Cap. 10. ubi de iustificatis ait: *Per observantiam mandatorum Dei, & Ecclesie in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta cooperante fide bonis operibus crescunt, quod etiam definit Canon. 32. de justificatione; ergo &c. Confirmatur 1. ex Concilio Moguntino Tridentini fidelissimo interprete inter Capitula ad fidem pertinientia Cap. 5. dicente: Cum venia peccatorum homo etiam Dei gratiam, & Spiritum Sanctum una cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spiritu accipit, hisq. Dei donis in ipso permanentibus non jam solum reputatur, aut nominatur, sed vere erit iustus, non tam sùa proprià, aut suis meritis comparata, sed ex gratia Dei per Christum donata, & communicata iustitia. Hoc enim Provinciale Concilium inchoatum fuit sub Sebastianio Archiepiscopo Moguntino sexta Maij 1549. sess. vero sexta Tridentini habit fuit sub Paulo III. die 13. Januarij 1547. ut videas, quām recenter tradita erat à Tridentino ea doctrina, quam Concilium Moguntinum & explicandam, & defendendam suscepere; atque ibi de gratia, & virtutibus in iustificatione acceperis expressè dicitur, hisque Dei donis in ipso permanentibus; ergo &c.*

7. Confirmatur 2. Licet inherētia philosophicè sumpta comprehendat qualitates successivas; at Theologicè accepta solum se extendit ad qualitates permanentes; atque gratia, quæ, cum sit potentiarum supernarum radix, se habet ex parte potentiae, inheret animæ, ut definit Tridentinum; ergo indubitate omnino est ex doctrina, & defensione Tridentini, gratiam, qua iustificamur, esse qualitatem stabilem, se habentem ex parte potentiae, fixe habitum. Min. & conseq. tenent. Maj. autem patet ex historia Tridentini, quam tradid Cardinalis Pallavicinus parte I lib. 8. Capit. 14. per hæc verba: *Denique considero, quid mens Concilij fuit, stabilire habitum infusionis iustitiae, & non meram iustitiam intrinsecam, non deterrimandò, an illa sit actus, vel habitus? quod mihi redditur notum, propere, quid tunc requirent quodam, ut magis expresse declararetur fieri iustitiam per habitum infusionis, responderunt deputati, satis hoc declarari voce inherentie, qua importat stabilitatem, & convenit habitibus, & non aliis; ergo &c. Confirmatur 3. ex Paulo 1. Corinth. 13. dicente: Nunc autem manent fides, spes, charitas, haec tria, major autem horum est charitas, ubi virtutes has permanentes appellat; ergo &c.*

8. Quare communis sententia Theologorum
R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

docet, non solum esse utcumque certam assertionem nostram, sed esse certam de fide. Primo. Quia expressè habetur in Concilio Viennensi adducto num. 4. Secundo. Quia, licet sub formalibus vocibus permanentiae non definatur à Tridentino, definitur tamen sub æquivalentibus, quandoquidem ait: *Esse iustitiam à Deo infusam, nobis inherentem, capacem augmenti, quamq. per bona opera augere possumus, & ante tribunal Christi tamquam stolam perferre, quæ certe sunt verba æquivalentia habitu, aut qualitatibus permanenti, & quibus significatur, non minus conferri nobis gratiam permanentem, quando confertur per bona opera, ac quando confertur per Sacra menta; ut autem aliqua propositio sit de fide, non requiritur, quod sit definita iisdem verbis formalibus, quibus illam pronunciamus, sed sat est, quod sub æquivalentibus verbis sit definita; aliter propositio definita sub verbis latinis non esset de fide sub verbis Italisch, Hispanis, aut alterius idiomatici, quod dici non potest.*

Affero 3. cum Eximio Doctore lib. 7. de 9.
gratia Cap. 9. & 10. habitualis gratia iustificans essentialiter sumpta est qualitas distincta realiter à virtutibus per se infusis; at integraller accepta complectitur etiam earum virtutum habitus. Probat prima pars ex Concilio Viennensi citato num. 4. conciliariter approbante sententiam docentem, tam parvulis, quām adultis in Baptismo conferri informantem gratiam, & virtutes, quibus iu verbis manifestè contradistingui gratiam iustificantem essentialiter sumptu ab omnibus virtutibus per se infusis; ergo &c. Confirmatur 1. Quia virtutes per se infusæ sunt dona comitantia gratiam, atque radicata in ipsa gratia; atque ita dona distinguuntur à gratia essentialiter sumpta, ut constat ex Trident. sess. 6.

Cap. 1. ubi de forma iustificante ait: *Quae non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratia, & donorum, quod etiam tradit Mogunt. citatum num. 6. ergo &c. Confirmatur 2. Quia, ut constat ex n. 2. gratia iustificans respectu virtutum per se infusarum se habet quasi natura respectu suarum proprietatum; atque natura essentialiter sumpta distinguitur à suis proprietatibus; ergo &c. Confirmatur 3. Quodvis lethale peccatum expellit gratiam secundum torum solum esse constitutivum; atque non expellit habitus per se infusos fidei, & spei; ergo &c. Confirmatur 4. Gratia iustificans essentialiter sumpta distinguitur realiter ab habitu charitatis, ut constabat à num. 13. ergo posteriori jure à reliquis virtutum habitibus.*

Probat. 2. pars. Gratia iustificans est quæsi natura in ordine superno, cui tamquam proprietates debentur habitus virtutum per se infusarum, ut constat ex num. 2. & ex Conciliis superioribus adductis, ubique docentibus, eas virtutes semper comitari gratiam adhuc in-

Disputatio I. Sectio I.

550

parvulis; atque natura integraliter sumpta ultra suam essentiam complectitur etiam suas proprietates; ergo &c. Confirmatur 1. Tridentinum adductum num. superiori docet, justificationem fieri per voluntariam susceptionem gratiae, & donorum, ubi explicat, justificationem non solum essentialiter, sed etiam integraliter acceptam, atque complectentem ipsa dona; ergo &c. Confirmatur 2. Quia, ut Theologi omnes facentur juxta doctrinam Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, gratia justificans est radicalis, universalis rectitudine, quatenus habitus virtutum per se infusarum debentur homini justo, ut sit proximè potens ad elicendos superemos virtutum actus consitantes illi statui, ad quem elevatus est per gratiam; ita, ut si propter præceptum, decretum Dei, aut quodvis aliud adveniens extrinsecum impedimentum habitus illi operari non possint illorum influxum, supplet omnipotenta specialiter loco eorum applicata; atque talis universalis rectitudine integra liter accepta comprehendit eos virtutum habitus; ergo &c.

II. Idecirco, ut optimè notavit Exim. Doctor, sicut virtutes per se infusæ ad valde diversa munia exiguntur à gratia; ita quoque pertinent valde diversò modò ad gratiae integratatem. Quare virtutes Theologicæ, fidei, spei, & charitatis, cùm sint quasi per se primò necessariae ad tendendum in Deum, quem habent pro formalí objecto immediato, nobiliori modò integrant justificantem gratiam, quam virtutes morales, utpote non resipientes Deum tanquam objectum formale; rursus inter Theologicas virtutes nobilior est charitas; ut ait Paulus citat. num. 6. Hec enim est proximè conjuncta cum gratia, & ex parte hominis compleat vinculum amicitiae cum Deo, tum respectu aliarum virtutum comparatur, ut forma ordinans illas ad supremum ultimum finem; unde est maximè necessaria ad hoc justitiae complementum, idéoque solet appellari justitia.

32. Fides verò est necessaria tanquam fundamentum justitiae, sine qua impossibile est placere Deo, ut ait Trident. sess. 6. Cap. 8. Ad illam autem accedit spes tamquam aliquomodo promovens illud fundamentum, & robur illi tribuens. Reliqua verò dona, seu virtutes morales sunt veluti justitiae instrumenta, necessaria ad operandam, & conservandam justitiam; unde hæc omnia, unumquodque in suo ordine, & gradu ad justitiae integratatem concurrunt. At, sicut natura pro diverso subjecti statu exigere solet diversum complementum ad subjecti integratatem, sic natura capillos in barba non exigit ad integratatem pueri, bene verò ad integratatem adulti; ita gratia in statu viae non exigit habitum luminis gloriae, bene verò in statu patriæ, in quo juxta communem Theologorum neque fidem, neque spem exigit.

Affero 4. cum D. Thoma, Eximio Doctore, plurimisque aliis contra plures alios Theologos; habitualis gratia justificans, quæ de facto datur, distinguitur realiter ab habitu virtutis charitatis. Ad clariorem autem assertione nostræ intelligentiam norare oportet, hoc nomen *charitas* triplicem habere præcipuum significacionem in Scripturis, Concilii, & Patribus. Sumitur primò pro persona, quæ diligendō nos, sua nobis dona communicat, quo in sensu 1. Joannis 4. vocatur *Deus Charitas*, *Deus Charitas est*. Secundò sumitur pro ipsius domi, quæ à Deo diligente nos misericorditer accipimus, quo in sensu 1. Joannis 3. dicitur, *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filij Dei nominemur, & simus*. Atque in hac acceptance gratia justificans dicitur etiam *charitas*, & quidem nobiliori modò, quam alia dona, quæ nobis in via infunduntur; ut notavit Eximus Doctor disp. 3. de gratia libro 6. Cap. 16. atque ex ipso Ripalda in Pafatione ad Tractat. de Charitate, quandoquidem gratia est donum à Deo diligente nos misericorditer collatum. Sic etiam elemosina, quæ ab homine misericordie erogatur perperi, dicitur in hoc sensu *charitas*. Tertiò sumitur pro habitu, seu virtute per se infusa elicita virtus charitatis, quo in sensu sumitur in praesenti, & de qua ait August. lib. de Spiritu, & littera Cap. 32. *Charitas Dei diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suis*, sicut *justitia Dei, qua justi ejus munere efficiuntur, & Domini salus, qua nos salvos facit, & fides Jesu Christi, qua nos fideles facit, quare sumpta charitate pro habitu virtutis, alleluia, gratiam sanctificantem, quæ de facto datur, esse qualitatem distinctam realiter ab habitu charitatis.*

Probat. 1. conclusio ratione fundamentali licet de parentia absoluta non repugnet habitus gratiae sanctificantis, qui simul sit habitus virtutis charitatis: at habitus gratiae sanctificantis, qui de facto datur, distinguitur realiter ab habitu virtutis charitatis; ergo &c. Pro. Prob. ant. Habitus gratiae sanctificantis, qui de facto, datur afferendus est, qualis traditur à Scriptura, Concilii, & Patribus; atque à Scriptura, Concilii, & Patribus traditur de facto distinctus realiter ab habitu virtutis charitatis; ergo &c. Prob. min. in primis ex Scriptura; Nam 2. ad Corinth. 13. dicitur, *gratia Domini nostri JESU Christi, & charitas Dei sit cum omnibus vobis*. Ubi hæc gratia, de qua agimus, accepta per Christum exprimitur reverè distincta à virtute charitatis. Tum & ad Ephes. 6. *Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patri, & Domino JESU Christo gratia cum omnibus, qui diligunt Deum*. ubi Apostolus eodem modo loquitur de fide distincta à charitate; sicut de charitate distincta à gratia, & à fide. Sic ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum*, qui datus est vobis. Ubi

Ubi charitas significatur tanquam proprietas doni à nobis accepti per Spiritum Sanctum; sed tale donum est gratia sanctificans; ergo &c.

15. Prob. iterum illa eadem min. ex Concilijs, exponenibus Sacram Scripturam eodem profus sensu, ac nos illam exponimus. Concilium enim Viennense citatum num. 9. tam parvulus, quād adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes, ubi manifeste contradicit gratiam justificantem à virtutibus tum etiam Trident. sess. 6. cap. 7. dum ait: *In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hac omnia simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem.* Ibi enim exp̄s docet, in ipsa justificatione, sive receptione gratiae justificantis dari cum remissione peccatorum tanquam comites gratiae justificantis fidem, spem, & charitatem, quod ad omnem profus dubitationem depellendam declarat Concilium Moguntinum citatum n. 6. per hæc verba: *Cum venia peccatorum homo etiam Dei gratiam, & per Spiritum Sanctum una cum fide simul charitatem in corde diffusa ac spem accipit.* Quid clarius? Pariter Catechismus Trid. Titulo de Baptismo: huic autem additur nobilissimum omnium virtutum comitus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur; si ergo omnes virtutes infuse sunt comites gratiae justificantis, certè habitus virtutis charitatis est comes gratiae, proindeque distinguitur realiter à gracia, quod idem inseritur ex August. citato num. 13. & ex D. Thoma citando num. 17. ergo &c.

Quare cùm de supernis donis solum possumus loqui ex revelatis, nobisque traditis per Scripturam, Concilia, & Patres, nostra conclusio adeò mihi clara ab ipsis tradita videtur, ut dubitare non possim.

16. Prob. 2. Licet munia gratiae justificantis quandoque tribuantur habitui virtutis charitatis, sed non sufficit ad identificandum habitum virtutis charitatis cum gratia justificante; ergo nullum est fundamentum ad identificandum habitum virtutis charitatis cum gratia justificante. Prob. ant. Ad tribuendum uni habitui munus alterius, non requiritur, quod iden-

tificetur cum altero, sed quod ad alterius munus præstandum aliquo speciali modō concurredit. Sic soli tribuitur illuminare, quia concurrit ad producendam lucem, sic instrumento tribuitur effectus, quia ad effectum principalis cause concurredit, ut medicina ad salutem, baculus ad deambulationem &c. Quarè, quod nobiliss., aptius, & proximiū est instrumentum, eo nobilio modō tribuitur illi effectus sua causa principalis, ideoque virtutibus per se infuse, cùm sint instrumentum gratiae sanctificantis, tribui aliquo modo potest effectus sanctificandi; sic tribuitur virtutis obedientia Proverb. 21. *Vir obediens loquetur vitorias, & fidelitati Apocalypsis 2.* Esto fidelis usque ad mortem, & glori tibi coronam vite; unde virtutibus Theologis urpote nobilioribus, & a-

prioribus nobilio modō tribuitur, sic de fide dicitur ad Rom. 11. *Credentia autem in eum, qui justificat impium, reputetur fides ejus ad justitiam.* Quod etiam habetur Joan. 1. & 5. Actorum 10. & alibi sāpē. De spe ad Rom. 8. *Spe enim salvi facti sumus.* De charitate 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Quod etiam habetur ad Coloss. 3. Proverb. 10. & alibi sāpē.

Ex quibus omnibus ita formatur argumentum. Licet virtutibus moralibus per se infuse, atque virtutibus Theologicis fidei, & spei tribuantur justificatio; at ex eo, quod sint virtutes per se infuse, sunt in hac providentia quasi potentiae radicatae in gratia tanquam in natura ordinis superni, proindeque non tribuitur illis tanquam formæ justificanti, sed tanquam illius instrumenti; ergo, licet charitati tribuantur etiam justificatio, at ex eo, quod sic virtus per se infusa, proindeque radicata in gratia, non tribuetur charitati justificatio tanquam formæ justificanti, sed tanquam illius instrumento. Unde D. Thomas quæst. 27. de Veritate ait: *Charitatem distinguere filios regni à filiis perditionis, in quantum non potest esse informis, hoc est sine habitu gratie.* Quare, cùm charitas sit nobilissimum instrumentum inter tres virtutes Theologicas, ut constat ex Paulo 1. Corinth. 13. *Tria haec, major autem horum est charitas,* exinde illi nobilio modō, quād alij virtutibus tribui poterit justificatio. Ex dictis.

Fit 1. Justificationem non sum in praesenti pro forenī pura declaratione justitiae & innocentiae, qua sāpē soler peccator declarari ille, qui est innocens, aut declarari innocens ille, qui reverā est peccator. Quod, quando finistrè sit abominabilis est apud Deum. Sic Isaiae 5. *Vix qui justificatis impium promuneribus, & justitiam iusti auferitis ab eo.* Sic etiam Proverb. 17. & Lxx 10. Quare, quando Deus impium justificat, verbum *justifico* aliud debet habere significationem; hæc autem est illa, quam tradunt Scriptura, Concilia, & Patres, dum dicunt, hominem justificari à Deo per hanc gratiam, qua deletur peccatum, & homo sit amicus Dei, haberque jus ad æternam Dei hereditatem; ideoque, ut dicitur Ezechielis 33. *Omnia peccata ejus, que peccavit, non imputabuntur ei;* per quæ verba non significatur manere peccatum, & non imputari, sed significatur, non imputari, quia reverā per Dei gratiam deletum, remissum, & destrūctum est. Hæc autem est ratio, quare juxta phrasim Scripturæ peccatum esse testum in oculis Dei, perinde est, ac esse destrūctum, ac remissum; si enim non esset destrūctum, nullum dari posset tegumentum, quo Deo celaretur, atque in hoc sensu intelligitur illud Psalmi 31. *Beati, quorum remissa sunt iniuriantes, & quorum testa sunt peccata;* & illud Psalmi 81. *Operisti omnia peccata eorum.* Idque inseritur etiam à ratione ex regula interpretandi Scripturas, in qui-

Disputatio I. Sectio II.

bus, quando verbo propriè significanti additur aliud significans metaphoricè; quantum fieri potest, retinenda est significatio propria, unde, cùm in eo texu dicantur, *remisso iniquitates, & tecta peccata*, non trahenda est significatio propria verbi *remitto* ad metaphoricam significacionem verbi *tego*, sed ècontra. videatur Ex. xim. Doctor lib. 7. de gratia cap. 10. num. 11.

19. Fit 2. Similitudines, cùm non sint iden-titates, intelligendas, & exponendas esse per convenientiam quoad aliqua, non quoad omnia; unde, quando Paulus dixit ad Romanos 5. *sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obediendum justi constituantur multi.* Convenientia in eo star, quòd, sicut ex uno homine, nempe Adamo per inobedientiam culpa duxit originem, ita ex uno homine, nempe Christo per obedientiam justificatio duxit originem; at cum hoc recte star discon-sconvenientia in aliis: nam peccatum inobedientiae Adami non se extendit ad aliquos actu realiter, & absolutè productos ante Adamum; meritum verò Christi se extendit ad omnes homines, non solum post Christum, sed etiam absolutè productos ante Christum; aliud quoque est discrimin, quia Christus merens se haber, sicut causa universalis ad eum modum, quo Deus concurrit cum creaturis, qui non expellit, sed requirit simultaneum creaturæ concursum; ita, ut creatura, qua simultaneè non concurrit, nullo modò physicè concurrat; ita etiam merita Christi requirunt simultaneum concursum, vel quo parvulis applicatur Baptismus, vel quo adulti cum gratia auxiliante cooperantur, ita, ut si non cooperentur, nequam mereantur.

20. Quare, sicut malè argueretur, quòd omnipotencia non haberet infinitam virtutem, quia non facit omnia se solo, sed facit plura cum simultaneo creaturæ concursu; ita malè argueretur, quòd Christi merita non sint infinita ex eo, quòd nolit dare creaturis gloriam, aur gratiā justificantem absque simultaneo earum concursu: ex quo, sicut parvulis applicatur, arque ab ipsis contrahitur peccatum Adami media generatione, ita applicantur parvulis in Baptismo merita Christi per regenerationem: at peccatum originale non est qualitas intrinseca, sicut gratia, qua parvuli ex Christi meritis regenerantur, in quo merita Christi excedunt peccatum Adæ quoad influxum in posteros; excedunt insuper, quia adultis, quamvis regenerati non sint, conferunt media ex influxu meritorum Christi, quibus, si per ipsos non sit, possint ad regenerationem pervenire, ut latè diximus agentes de auxiliis.

S E C T I O II.

Solvuntur Opposita.

21. Obijcies 1. contra primam conclusionem: *Gratia nos sanctificans vocatur ad Roma-*

nos 3. justitia Dei, & 1. Corinthiorum 1. dicitur etiam Christus justificatio, & sanctifica-tio nostra; atqui justitia Dei, & Christus Do-minus non sunt accidentes, sed substantia; ergo gratia, qua justificamur, non est accidentes, sed substantia. Confirmatur. Gratia, qua sanctificamur, non est aliquid intrinsecum, quo deleantur peccata, sed pure extrinsecum, quo peccata teguntur; ergo non est accidentes nobis intrinsecum, sed substantia, sive sanctitas Dei nobis extrinseca. Probat anteced. ex Psalmo 31. dicente: Beati, quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata; quod etiam habetur Psalmo 84. ergo &c.

Respondeo dist. maj. vocatur justitia Dei, & Christus justificatio nostra causaliter, conc-formaliter, neg. maj. & concessa min. neg. consequent. quia gratia, qua sanctificamur, earenus dicitur justitia Dei, quarenus est, & datur nobis ab ipso Deo, idèoqua, quia datur per merita Christi, dicitur etiam Christus sanctificatio nostra. At, cùm ea gratia, quæ datur à Deo per merita Christi, neque sit ipse Deus, neque ipse Christus, exinde justitia nostra non dicitur formaliter, sed causaliter justitia Dei, & Christi, ut docet Tridentinum citat. num. 1. Sic saepè in Scriptura Deus dicitur Sapientia, Virtus, & Fortitudo nostra, quod fanè non intelligitur formaliter, sed solum causaliter, quatenus illa sunt dona nobis à Deo liberaliter concessa; si enim Apostolus omnibus omnia factus est, quia in omnium se se fundebat affectus, quid de Deo, & Christo di-cendum erit, à quo, per quem, & in quo habemus omnia? Ad confirmationem neg. maj. ac probat. conc. anteced. & neg. conseq. quia peccata tegi coram oculis Dei, est non remanere, & esse destructa; ac proinde in eotex-tu significatur dari nobis formam, per quam destruuntur; quod etiam fit evidens ex regula interpretandi Scripturas adducta n. 18.

Obijc. 2. contra secundam conclusionem. Habitus est qualitas se habens ex parte potentiae ad producentiam suos actus; atqui gratia non est qualitas producentiva actuum, sed radicativa virtutum producentium actus; ergo non est habitus. Confirmatur. Concilium Vien-nense non definit ut certam sententiam dicentem, gratiam esse habitum, sed eam dum taxat admisit tanquam probabiliorem; ergo adhuc est probabile, quòd non sit habitus. Resp. 1. dist. maj. ad producendum ut principium proximum, vel remotum, conc. semper ut principium proximum, neg. maj. & distincta min. neg. consequentiam; quia ex eo, quòd gratia sit radix habituum immediata producendum, est jam principium mediate producendum, quod satis est ad constitendum in ratione habitus qualitatem permanentis gratiæ se habeitatem ex parte potentiae, neque tanquam aliud desiderant Theologi in praesenti. Ad confirmationem omitto anteced. & neg. conseq. quia ex Tridentino satis inferitur, gratiam

- gratiam justificantem habere omnia, quae requiruntur ad rationem habitus, & id ipsum ostendunt Catecismus Trident. & Moguntinum, ut constat à num. 5. Dixi omitto aut. quia Theologi communiter censem, per ea verba Viennensis manere jam certam eam sententiam, quæ ante Concilarem Viennensis approbationem erat inter D.D. probabilior; si enim solum manifestetur probabilior, quid egisset illa approbatio Concilij?
24. Objic. 2. contra tertiam assertionem, & præsertim contra primam partem. Tridentinum sicc. 6. Cap. 11. damnat afferentes, homines justificari sola remissione peccatorum, exclusa gratia, & charitate; & Cap. 7. dixerat de gracia, esse *sancificationem per suscepitionem gratia, & donorum*; tum etiam Scriptura sepe citat. *Justum ex fide vivere, atque fidem justificare*, ut constat ex num. 16. ergo gratia sanctificans essentialiter sumpta constituit ex charitate, & ex fide, vel saltem aut sola charitas, aut sola fides sunt revera forma sanctificans. Respondeo 1. concess. ant. neg. conseq. quia, ut dicatur justificationem non fieri sine charitate, aliusque donis supernis, seu virtutibus per se infusis, fidei, spei, charitatis &c. satis est, quod gratia sanctificans non reperiatur sine illis, at, ut ipsæ virtutes essent forma sanctificans, requirebarur, quod se ipsis formaliter sanctificant, quod clarè pugnat cum Conciliis adductis tribuentibus hoc munus soli qualitatibz gratiae, ut constat ex dictis.
25. Objicies 4. contra alteram conclusionis partem. Actus fidei, & spei possunt manere in anima absque gratia sanctificante; ut patet in peccatore; ergo non sunt proprietates gratiae, proindeque gratia non constituitur integraliter ex illis; sicut natura integratur ex suis proprietatibus. Respondeo nego consequentiā; quia, licet fides, & spes non essent proprietates gratiae, adhuc esset quasi proprietates; sicut gratia ipsa est quasi natura ex dictis num. 20. Quod fatus erat, ut gratia integratur ex illis habitibus. Ad eum modum, quo natura ex suis proprietatibus. Quin potius ad proprietatem non requiritur, quod non possit manere sine essentia, aut natura, cuius est proprietas; calor enim potest manere sine igne in ligno, & frigiditas absque aqua, & tamen calor est proprietas ignis, & frigiditas est proprietas aquæ: satis quidem est, quod natura exigat reperiri semper cum illis proprietatibus, quod jam convenit gratiae, quæ nunquam absque illis virtutibus per se infusis reperiatur.
26. Objicies 5. contra quartam conclusionem. Charitas juxta Scripturam est illa, qua si homo filius Dei, ut constat ex illo 1. Joannis 3. Vide, qualem charitatem dedit vobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus; ergo charitas est gratia sanctificans. Confirmatur 1. ex Paulo 1. Corinth. 13. *Si charitatem non habuero, nihil mihi prodest; atqui, si gratia sanctificans distingueretur realiter à charitate, poterat Paul-*
- lo prodest, licet charitatem non haberet; ergo &c. Confirmatur 2. Omnia munera gratiae sanctificantis tribuuntur charitati in Sacra Scriptura. Sic ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso, ut essemus sancti, & immaculati in confessu ejus in charitate.* 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Proverbiorum 10. *Universa delicta operit charitas.* Ad Colossenses 3. *Super omnia charitatem habete, quod est vinculum perfectionis;* ergo charitas non distinguitur à gratia justificante. Retorqueri in primis poslet argumentum in aliis virtutibus per se infusis, quibus tribuuntur munera charitatis, ut constat ex num. 16. Deinde in forma
- Resp. 1. dist. ant. qua homo fit filius Dei, si charitas sumatur pro dono nobis à Deo misericorditer collato, conc. si sumatur pro virtute, subdist. qua sit homo filius Dei arguitive, sumptu argumento ex instrumento nobiliiori gratiae, conc. formaliter, neg. ant. & in eodem sensu conseq. ex dictis num. 15. & 17. Ad primam confirmationem conc. maj. & nego min. quia Paulus loquitur, prout res se habent in hac providentia, in qua nunquam reperitur charitas sine gratia, & gratia sine charitate, ut constat ex Viennensi, & Tridentino citatis num. 15. Ad secundam confirmationem dist. ant. tribuuntur charitati tamquam nobiliori instrumento, semperque coniuncto cum gratia, conc. tamquam qualitate se ipsa formaliter justificante, nego anteced. & conseq. Quod autem in eo sensu debeant exponi ea Scripturarē testimonia, constar ex aliis testimoniis Scripturarē, in quibus gratia traditur distincta à charitate, ut diximus num. 14. & ex Conciliis in sensu assertionis nostrae Scripturam exponentibus; ut constat ex num. 11. quin potius ait Amicus: hoc etiam inferitur ex intentione Apostoli, qui fideleshortabatur ad opera egregia charitatis, unionemque cum Deo in suis operibus, proindeque non loquebatur de habitu formaliter sanctificante, qui immediate non est operativus; sed de habitu virtutis charitatis, aut de ipso actu, qui injusto deserbit ad gratiae incrementum, & in peccatore est ultima dispositio ad justificationem; quare Paulus ait, *inter virtutes majorē esse charitatem*, ut constat ex num. 7. licet gratia sanctificans sit major ipso habitu charitatis.
- Objicies 6. Postquam Tridentinum sicc. 6. Cap. 7. dixit, unica formalis causa nostra justificationis est justitia Dei, non qua ipse Iesus est, sed quia nos justos facit, explicans hanc formaliter justificantem subiungit: quamquam nemo potest esse justus, nisi eni merita Passionis Domini Nostri IESU Christi communicantur, id tamen in hac impii justificatione sit, dum ejusdem Sanctissime Passionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inharet; ergo ex Tridentino charitas se ipsa formaliter justificat. Con-
- firm.

Disputatio II. Sectio I.

554

firm. 1. Trid. in eodem textu hæc verba īmediatē subjungit: *Unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorū hac omnia simul infusa accipit honor per Jesum Christum, cui inseritur fidē, ftem, & charitatem: & in illis verbis enumerat gratiam sub nomine charitatis: ergo &c. Confirm. 2. ex Augustino libro de natura, & gratia cap. 42. *Si in Abel justo charitas Dei, qua una vere justus est, quicunque justus est. & cap. 10. Charitas ergo inchoata, inchoata iustitia est, charitas magna, magna iustitia est, charitas perfecta perfecta iustitia est.* & lib. 15. de Trinitate cap. 8. *Nullum est isto Dei dono excellentius, solum est, quod dividit inter filios regni aeterni, & filios perditionis aeternæ;* ergo ex Augustino gratiae sanctificans identificatur cum charitate. Confirm. 3. Si gratia sanctificans distingueretur à charitate, posset ab illa separari, & manere in peccatore charitas sine gratia, proindeque charitas non distingueret filios regni à filijs perditionis aeternæ.*

29. Resp. conc. ant. & dist. conseq. charitas se ipsa formaliter iustificat, si sumatur charitas pro nobilioři dono collato misericorditer à Deo, conc. si sumatur pro virtute, neg. conseq. quia illud Trid. testimonium vel ita exponitur, ut significetur per Spiritum Sanctum specialiter in nobis inhabitantem per gratiam conferri quoque virtutem charitatis, sicut proprietates conferuntur quando confertur natura? & sic per Spiritum Sanctum in sanctificatis specialiter inhabitat, conferuntur iusto fides, & spes, & charitas; vel ita exponitur Trid. ut in eo textu significetur ea gratia sanctificans, & vocetur charitas sumpta in sensu explicato num. 13. quocumque autem ex his modis accipiatur, manifestè apparet, gratiam sanctificantem esse realiter distinctam à virtute charitatis, neque aliter exponi posset, quin adverteretur doctrina Viennensis, ipsius Tridentini adducti num. 15. Mogontini, & Catechismi ipsius Tridentini, quæ contradictione nequam est admittenda. At nostram expositionem consentaneam omnino esse doctrinæ D. Thome constabit num. sequenti.
30. Ad primam Confirmationem conc. maj. & neg. min. quia Tridentinum in eo textu loquitur de donis comitantibus gratiam iustificantem, ut constat ex num. 15. ac proinde supponit ea dona distincta realiter à gratia sanctificante. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia Augustinus in illis te-

simonijs aut loquitur de charitate contradistincta à virtute, aut sumptu pro nobilioři dono collato misericorditer à Deo diligente nos, qui quidem conceptus non quidem virtuti charitatis, sed gratia sanctificanti convenit. Si primum loquitur de justificatione argutivè, sed quid inde contra nos? vel loquitur de charitate non quidem habituali, sed actuali, ut alij intendunt, qua est ultima dispositione ad gratiam, ideoque nunquam est informis, quod non convenient actibus aliarum virtutum; unde, quicunque iustificatur extra Sacramenta, siue vi dispositionis, quam agit, obtinet gratiam, & unica hac charitate actuali sic se disporne potest. Unde iustificatio convenienti charitati actuali non quidem formaliter, sed dispositivè. Ad tertiam Confirmationem dist. ant. posset ab illa separari in alia providentia, conc. in hac providentia, neg. ant. & in eodem sensu conseq. quia, ut habet D. Thomas quæst. 27. de Veritate artic. 2. ad 6. *Dicendum, quod hoc, quod charitas sola distinguat inter filii perditionis, & regni, convenient et, in quantum non potest esse informis, sicut aliae virtutes. Unde de per hoc non excluditur gratia, qua ipsa charitas formatur.*

Integrali solutionem nostram habet latè D. Thomas loco citato, eamque probat ratione, & Dyonisi Authoritate. Ratione quidem, quia potentiaæ accidentales, quales sunt ad operandum virtutes per se insulæ, fundantur in natura aliqua, in qua radicantur, ex quo habuit originem axiomà illud Philosophicum: *Prius est esse, quam operari.* Unde, si divinus separantur à natura, in qua radicantur, non potest manere subjectum cum ea denominacione, quam natura ea illi praefabat. Sic gravitas, quæ est potentia accidentalis movens deorsum naturam, in qua radicatur, manet in Eucharistia, ubi substantia non manet. Quod autem se habeant ad eum modum virtutes respectu gratiae, docet cum Dionysio in eo loco D. Thomas per haec verba: *Sicut in rebus naturalibus est aliud natura ipsa, quam inclinatio naturae, & ejus motus, vel operatio: ita & in gratiis est aliud gratia à charitate, & à ceteris virtutibus: & quod hæc comparatio recte accepta, patet per Dionysium in 2. cap. Hyerarchie. ubi dicit: quod non potest aliquis habere spiritualem operationem, nisi prius est spiritualiter accipiat; sicut nec operationem aliquam naturæ, nisi prius habeat esse in natura illæ.*

DISPUTATIO II. DE OPPOSITIONE PHYSICA GRATIÆ CUM PECCATO.

32. Cum gratia sanctificans sit qualitas Physica, Carque cum peccato opposita, sub hac consideratione oppositio gratia cum habituali peccato dicitur Physica. Cæterum, quia pecca-

tum habituale stat in peccato actuali præterito non dum destructo, remisso, aut condonato, proindeque non physice, sed moraliter perfervante. Ea de cœla in hoc sensu oppositio gra-

tæ cum peccato habituali ex parte habituæ peccati dici solet moralis. In præsenti autem, ut à questione de voce præcindamus; idem significat oppositio physica, ac oppositio, quam qualitas physica gratæ ex natura sua habet cum peccato tum actuali, tum habituali. Hæc autem oppositio non est effectiva, sed formalis, cùm sit oppositio formarum, quæ à subiecto non quidem effectivæ, sed formaliter se excludunt. Expellere quippe aliquid effectivæ à subiecto perinde est, ac producere in subiecto aliquid cum eo incomponibile, aut destruere aliquid, sine quo stare non potest. Cùm autem gratia neque producat aliquid in subiecto incomponibile cum peccato, neque peccatum producat aliquid incomponibile cum gratia, aut effectivæ destruat id, à quo dependet, exinde gratia non expellit effectivæ peccatum; at, quia est forma, quæ informandò subiectum suum exigit, quod Deus peccatum remittat, illiusque perseverantiam moralem destruat, quod constituit oppositionem formalem, idèo gratia non quidem effectivæ, sed formaliter expellit peccatum.

SECTIO I.

Quænam sit oppositio inter peccatum,
& gratiam?

¶ A ssero 1. cum D. Thoma, Exim. Doctor. Atque communi nostrorum, & Thomistarum contra Nominales, & Scotistas, gratia sanctificans, & peccatum lethale non solum opponuntur ex lege Dei. Prob. 1. Gratia sanctificans ex Tridentino citato num. 1. *Est forma in nobis recepta, atque unica formalis causa nostra justificationis:* atqui, si solum opponeretur ex lege Dei cum peccato, non esset causa formalis nostræ justificationis: causa enim formalis justificationis ex natura sua opponitur cum forma impediente justificationem, nulloque modo eam subiecto suo compensantem, sicut formæ accidentales præstantes effectus ita incomponibles ex natura sua opponuntur, ut patet in nigredine, albedine, alijsque omnibus ejusdem generis formis; ergo oppositio gratæ cum peccato provenit ex natura ipsius gratæ, & non ex sola lege Dei.

Prob. 2. conclusio. Si Sol non haberet virtutem illuminandi effectivæ, licet Deus ex lege, seu pæcto ad præsentiam solis illuminaret, non posset dici sol causa unica efficiens lucis; ergo, si gratia non haberet ex natura sua virtutem justificandi, & exigendi remissionem peccati, quamvis eâ positâ, promissores Deus peccatum remittere, & hominem justificare, dici non posset, quod esset unica formalis causa nostra justificationis; ergo &c. Confirm. 1. Philosophi, qui docuerunt, causas secundas non habere virtutem agendi ex virtute sua, sed Deum ad illarum præsentiam agere, con-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

sequenter dixerunt, causas secundas non esse veras causas efficientes, sed puros terminos, aut conditiones tantum necessarias, ad quarum præsentiam Deus operabatur; ergo, si gratia ex natura sua non expelleret peccatum, sed solum ex lege Dei, diei gratia non posset una formalis causa justificationis, sed tantum conditio, aut purus terminus ad justificationem. Confirm. 2. ex Tridentino less. 6. can. 11. dicente: *Si quis dixerit &c. gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei extrinsecum,* Anathema sit: atqui, si gratia non esset forma ex natura sua sanctificativa, sed esset purus terminus, quo posito Deus sanctificaret, gratia, qua sanctificaremur, esset tantum favor Dei extrinsecus, cùm puri termini requisiti ad sanctitatem non sint virtus sanctificativa; ergo &c.

A ssero 2. cum communi Theologorum contra Bachonium, Longham, & alios: gratia, & peccatum lethale pro nullo instanti reali coexistunt de facto in eodem subiecto. *Prob. 1. Si pro aliquo instanti reali coexisterent, maximè pro illo, in quo gratia expellit, aut expellitur à peccato: sed pro illo instanti non coexistunt; ergo pro nullo. Maj. est fundamentum Adversariorum. min. vero prob. si in instanti, in quo gratia expellit peccatum, coexisterent gratia, & peccatum, quando aliquis virtute Baptismi ex filio iniquitatibus renascitur in filium Dei, maneret in illo peccatum, proindeque maneret aliquid, quod Deus odiò prosequeretur: sed hoc est contra Tridentinum less. 5. in Decreto de peccato originali, ubi ait: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis nisi, qui vere consupeditur cum Christo per Baptisma in mortem;* ergo &c. Confirm. quia, si gratia, & peccatum in eodem instanti coexistenter de facto, posset homo de facto habere simul cum peccato veram charitatem: sed hoc est damnatum contra Bajum à Pio V. & Gregorio XIII. ergo &c.

Prob. 2. Ut gratia expellat formaliter peccatum, non requiritur, quod cum eo coexistat: in eo namque distinguitur virtus formaliter expulsiva à virtute expulsiva physicæ, quod, ut uam expellat physicæ effectivæ alterum, requirit, quod effectivæ producat aliquam qualitatem, illamque recipiat subiectum, quod expellendum est; cumque non possit subiectum physicæ agere, aut physicæ recipere, quin existat; exinde id, quod physicæ effectivæ expellit, & id, quod expellitur, debent coexistere: at, ut unum formaliter expellat alterum, solum requiritur, quod Deus cesset à conservacione unius ex exigentia alterius, quod quidem non requirit utriusque coexistentiam, sed incomponibilitatem unius cum altero; ergo &c. Confirm. 1. Si homo peccans in instanti A non amitteret in eo instanti gratiam, posset elicere in instanti B veram contritionem, quæ cum gratia semper conjungitur, ac proinde retineret gratiam in instanti B; unde posset homo de facto lethaliter peccare, quin gratiam amita-

M m m

mita

Disputatio II. Sectio I.

556

'amitteret; sed hoc dici non potest; ergo &c.
Confirm. 2. ex alijs absurdis, quæ ex Adversariorum sententia inferuntur. Primum quidem, substantia panis, & Corpus Christi existenter pro aliquo instanti reali sub speciebus Sacramentalibus, ut ex adventu Corporis expelleretur panis substantia. 2. Vita, & mors coëxisterent in eodem instanti, proindeque homo simul esset mortuus & vivus. 3. Sol utope prior natura, luce, pro aliquo instanti esset tenebrosus. 4. Humanitas Christi utope natura prior unione hypostatica, habuisset pro aliquo instanti carentiam unionis hypostaticæ. 5. Pater æternus, utope prior origine Filio, habuisset aliquam carentiam Filij. & sic de millenis alijs, quam maximis absurdis; ergo &c.

37. Afferro 3. cum Exim. Doctore libro 1. de gratia, cap. 19. & 20. Bellarmino, Arriaga, alijsque plurimis, quos citat, & sequitur Ovidius Controversia 4. Puncto 3. num. 41. Gratia habitualis nos iustificans opponitur tantum ex natura rei cum peccato; quare non repugnaret in alia providentia, quod de potentia absoluta cum peccato conjungeretur. Prob. 1. Tridentinum sess. 6. cap. 7. dicens: *In ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hac simul infusa accipit homo per JESUM Christum, cui inscribitur fidem, spem, & charitatem:* non minus distinguit tanquam beneficia distincta à gratia iustificante fidem, spem, & charitatem, quam distinguit actualem remissionem peccati: atqui ex eo quod distinguit ea beneficia, gratia non assert essentialiter, sed solum ex natura rei talia dona fidei, spei, & charitatis; ergo neque assert essentialiter, sed solum ex natura rei donum actualis remissionis peccati. Confirm. 1. ex Concilio Moguntino citato num 15. ubi ea ipsa beneficia, & dona expressè contradistinguit, quod etiam approbat Viennense citatum num. 4. ergo &c. Confirm. 2. Gratia non minus est natura in ordine superno, quam sit sanctitas remissiva peccati; atqui non est natura essentialiter radicans ea dona, sed tantum ex natura rei illa exigens; ad eum modum, quo natura exigit ex natura rei suas physicas proprietates; ergo neque est essentialiter actualis remissio peccati, sed tantum in actu primo, sive natura exigens illam remissionem, quando peccatum precederet in subiecto.

38. Probatur 2. Expulsio peccati juxta communem Theologorum proloquium est effectus secundarius gratiæ, cum gratia possit absque ea remissione reperiri, ut pater in Christo & Deipara, in quibus datur gratia, quin peccatum præcesserit, aut data fuerit talis remissio, & etiam pater in justo recipiente gratiam, in quo ea gratia non remittit peccatum: atqui forma potest esse in subiecto divinitus absque suo effectu secundario; ergo potest esse absque remissione peccati, proindeque non erit essentialiter, sed tantum ex natura rei incomponibilis

cum peccato, Confirm. 1. Effectus primatus formæ communicatae subiecto suo solum est informare tale subiectum: atqui, ut informe subiectum suum, satis est, quod uniat subiecto capaci denominationum, quas forma ex natura sua potest ei subiecto tribuere, quamvis eas denominationes de facto non tribuar, si subiectum inveniat impedimentum, ut pater in anima Christi, quam gratia habitualis non reddit Filiam Dei adoptivam ex eo, quod licet anima Christi sit capax, non tamen est expedita, sed impedita ad talem denominationem: etenim anima Christi vi unionis hypostaticæ non est natura Deo extranea, sed propria; ad rationem autem filij adoptivi requiritur, quod sit natura extranea in filium legimè assumpta; ergo effectus primarius gratie sanctificantis nobis, communicatae solum est nos informare, seu per unionem afficere tamquam subiecta capacia iustificationis, quoniam pater sit, ut effectum tribuat, si subiectum inveniat ad talem denominationem impedimentum, proindeque in eo casu reperiatur sine sanctificatione actuali, & sine actuali remissione peccati.

Confirmatur 2. & explicatur ulterius eadem ratio; perinde est, hominem esse justum, & esse bonum; qui enim est malus, non est bonus, & justus, utque habent Theologicum Dionyfio Cap. 4. de Divinitis Nominibus. *Dominum ex integra causa, malum autem ex quicunque defectu;* exinde, qui habet unum peccatum mortale, non est justus, & bonus, neque dum perseverat in eo peccato, est subiectum expeditum, sed impeditum ad justi denominationem, quod etiam expressè docet Scriptura Jacobi 20. *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium rei.* Ex quo sic formatur argumentum. Quamvis homo ex se sit subiectum capax denominationis justi, at, dum perseverat in peccato lethali, est subiectum ad justi denominationem impeditum, ad eum quippe modum, quo anima Christi, dum est unita hypostaticè Verbo Diuino, est impedita ad denominationem Filii Dei adoptivæ: sed ex eo, quod anima Christi sit subiectum impeditum ad denominationem Filii Dei adoptivi, quamvis gratia, quæ efficiatio adoptiva, uniat animæ Christi, non reddit illam Filiam Dei adoptivam; ergo, si gratia uniretur homini perseveranti in peccato, quamvis ex se sit forma iustificans, & remissiva peccati, non redderet hominem illum sanctum, neque remitteret illi peccatum, proindeque in tali homine gratia posset conjungi divinitus cum peccato; & certè, quando ex Conciliis, & rationibus adductis talia fundamenta habemus, standum portis est pro omnipotenti Dei, ut posset ex justis plurimis tulisis, quos haber ea duo conjungere, quam pro sententia denegante Deo istam potentiam. Ex dictis

Fit 1. Denominationem, quam subiectum est

à forma recipit, haberi non solum ex forma unita subjecto, quamvis capaci, sed à forma unita subjecto capaci, & expedito. Quare juxta duplex formarum genus inferendū est, à qua forma subjectum acciperet denominationem, si duæ simul formæ illi unirentur. Primum quidem formarum genus est illud, quod continet formas, quarum una impedit alterius denominationem; proindeque subjectum affectū una accipit denominationem ab illa, & non accipit denominationem ab altera, quanquam eidem subjecto divinitus uniatur; ut patet in unione hypostatica, & gratia habituali. Unio quidem hypostatica prævaleret quoad vim denominandi filium proprium; ideoque gratia habitualis, quamvis si filiatione adoptiva, non potest denominare Christum Filium Dei adoptivum, cùm ratione unionis hypostaticæ non maneat subjectum expeditum ad talem denominationem, ut constat à num. 438.

Aliud est genus formarum oppositarum, quarum una non reddit subjectum impeditum, ne possit etiam accipere divinitus denominationem à forma opposita; sic sumnum gaudium, & summa tristitia fuerunt simul divinitus in anima Christi, eamque denominabant; gaudium quidem ex visione beatifica procedens, quam semper habuit anima Christi; summam etiam tristitiam ex consideratione acerbæ mortis ut dicitur Math. cap. 26. *Tristis est anima mea usq; ad mortem;* unde Agato Papa, pluresque PP. ex illa tristitia inferunt, sive in Christo duas voluntates, quod sane argumentum nullum esset, si tristitia illa non fuisset in Christi voluntate, sed tantum existisset in parte sensitiva, de quo latè agit Exim. Doct. cum D. Thom. disp. 28. sect. 3. Quare sumnum gaudium non reddit subjectum inexpeditum, ne divinitus denominari possit tristis à summa tristitia, neque summa tristitia reddit inexpeditum subjectum, ne divinitus denominari possit gaudens à summo gaudio. Unde, cùm ex his, quæ noscimus, debeamus discurrere ad ea, quæ non noscimus, nulla nobis est regula generalis ad decernendum, an posita in eodem subjecto divinitus duplice forma opposita, denominetur ab utraque, vel solum ab altera, nisi cùm hac prævia distinctione, nimis, quod, si subjectum sit capax, & non reddatur à denominatione unius formæ inexpeditum ad denominationem alterius, poterit divinitus ab utraque simul denominari; secus autem, si altera earum prævaleat, reddatque subjectum inexpeditum ad alterius formæ denominationem, quæ maximè notanda sunt, ne vera rejiciantur ut falsa, aut falsa quandoque admittantur ut vera.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

^{42.} Objicies 1. contra primam conclusionem ex Scotistis. Illa forma, qua stante in R. P. Gormaz. Theolog. Tom. I.

subjecto effectus non causatur, non est causa formalis ex natura rei, sed tantum ex lege divina; ideo namque albedo albificat physice ex natura rei, quia ipsa stante in subjecto aliquo, subjectum illud est necessario subjectū; atqui gratia stare potest in homine, quin sit justus, sanctus, filius Dei adoptivus, aut habens jus ad gloriam; ergo &c. Probat min. Deus existentibus omnibus creaturis tam creatis, quam creabilibus, tam naturalibus, quam supernaturalibus, est supremus Dominus vitæ, & mortis, & adoptivæ filiationis tam in re, quam in iure; ita, ut nulla creatura ex se valeat illud dare, nec habere seclusa divina voluntate neque ut *quo*, neque ut *quod*, nisi Deus velit actu, & expresse talem formam esse ius; sicut Christus voluit talem materiam v. g. panem esse materiam Sacramenti Eucharistie, & non aliam; ergo &c. Confirmatur. Gratia sanctificat, & constituit hominem filium Dei adoptivum favore extrinseco concurrente; ergo non sanctificat ex natura rei, sed ex lege Dei.

Repf. dist. maj. qua stante in subjecto capaci, & expedito, conc. incapaci, aut impedito, neg. maj. & dist. min. neg. consequentiam. Ad probationem dist. ant. est Dominus quatenus ex jure, & dominio suo potest conferre, aut non conferre ea dona, conc. quatenus ab ipso fieri possit, ut ea dona, si conferrantur, non habeant essentiam, seu exigentiam suam, neg. ant. & conseq. Nam Deus non est Dominus chymæricus, sed verus; ac proinde potest producere, vel non producere formas pro libito suo: at non potest facere, quod essentia formæ sanctificativæ non sit sanctificativa; sicut non potest facere, quod ignis non habet exigentiam ad calorem, aut aqua ad frigiditatem: quare, si forma sit prævalens omnibus quibusque aliis oppositis, non poterit esse in subjecto capaci, quin denominationem conferat. Sic natura humana nequit uniri hypostaticè verbo, quin maneat sancta; at, si forma opposita sit prævalens, reddatque subjectum inexpeditum, poterit non fuscipere denominationem ab altera forma contraria, ut diximus à num. 39. Ad confirmationem dist. ant. favore extrinseco, quem gratia non exigit, neg. quem physicè exigit, conc. ant. & neg. consequentiam. Sic ignis potest esse sine calore, &, quin constituat concretum calidum, ut contigit in Fornace Babylonico: at, quando calorem habet, non est supra, sed juxta ipsum exigentiam. Eodem quoque modo; si Deus posuit gratiam in subjecto noller remittere peccatum, esset gratia sine actuali remissione peccati; at, quando datur remissio, non est supra, sed juxta exigentiam gratiae; ideoque ille est favor; at est favor, quem exigit gratia.

Objicies 2. contra secundam conclusionem. ^{43.} vel peccatum expellitur, quando est, vel quando non est? si primum; atqui, quando expelli-

M m m 2

43.

tur

Disputatio II. Sectio II.

558

rur à gratia, est gratia; ergo est peccatum simul cum gratia. Si secundum, atqui peccatum postea per plures annos non est; ergo per plures annos expellitur, quod manifeste est falsum: Confirm. 1. Nequit peccatum expelli à gratia, quin dentur terminus à quo, & terminus ad quem necessarij ad mutationem, quæ fit ex peccatoro in justum: sed dari terminum à quo, & terminum ad quem, est dare gratiam simul & peccatum; ergo &c. Confirm. 2. Ideo expellitur gratia in instanti A, quia in instanti A committitur peccatum; ergo coëxistunt simul in instanti A gratia, & peccatum. Confirmatur 3. Homo peccans privatur à Deo gratia in poenam peccati; ergo prius est, quod introducatur peccatum, quam quod expellatur gratia, ac proinde in instanti introductio-
nis peccati coëxistunt simul gratia, & pecca-
tum in eodem instanti.

45. Resp. Peccatum expelli in primo solum instanti, in quo deficit, seu desinit esse; non verò in reliquis, in quibus non jam dicitur expelli, sed dicitur expulsum; unde probatio sublumpta nulla est. Quare etiam gratia introducitur in primo instanti, in quo incipit esse in subiecto; in alijs verò instantibus dicitur jam introductory; sic in Eucharistia deficit substan-
tia panis in primo instanti, in quo advenit Corpus Christi, in alijs verò non expelli-
tur, sed dicitur jam expulsa. Ad primam confirmationem dist. maj. sumpto ly datur per statum respectu utriusque termini, neg. sumpto per statum respectu termini ad quem, qui est, & per alienationem respectu termini à quo, qui non est, sed est præteritus, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Ad secundam confirmationem dist. ant. ideo expellitur formaliter, conc. effectivè, neg. ant. & conseq. ex dictis num. 36. Ad tertiam confirmationem dist. ant. in poenam peccati, quam peccatum non exigit, nego; quam exigit per formalem incompossibilitatem ex natura sua cum gratia, conc. ant. & neg. conseq. quia exigere, quod alterum in eo instanti non sit, non est utrumque in eo instanti esse, ut ex terminis patet.

46. Objicies 3. contra teriam conclusionem ex Tridentino citato num. 1. Gratia est unica formalis causa nostræ justificationis; atqui, si posset divinitus cum peccato conjungi, non quidé gratia, sed aggregatum ex gratia, & favore Dei extrinseco, esset unica formalis causa nostræ justificationis; ergo &c. Confirmatur 1. Si calor posset uniri subiecto capaci, quin denominaret calidum, non esset unica formalis causa calefaciendi; ergo, si gratia posset uniri subiecto capaci, quin denominaret justum, non esset unica formalis causa justificandi. Confirmatur 2. Ex eo, quod calor, & frigus possint divinitus uniri eidem subiecto capaci, inferatur, calorem esse unicam formalem causam concreti calidi, non verò concreti non frigidi, sed moralem effectivam tantum concreti non frigidi, quatenus constituendō concretum cali-

dum exigit ex natura sua, ut Deus cetera conseruatione frigiditatis; ergo, si gratia justificans comunicata subiecto capaci, non denominaret illud justum, sed solum exigeret ex natura sua, quod Deus cessaret à conseruatione peccati, ut subiectum illud esset justum, gratia non esset unica formalis causa nostræ justificationis, sed tantum moralis effectiva. Confirmatur 3. ex Granado: pars formæ equi, etiam si conjuncta cum parte altera ejusdem formæ, non dicuntur causa adæquata formalis equi; ergo, si justificatio includit duplē partem, videlicet infusionem gratiæ, & remissionem peccati, gratia insula non erit unica formalis causa justificationis, licet ex natura sua exigit remissionem peccati.

49. Resp. conc. maj. & neg. min. quia carentia peccati non est vis justificativa; ut pater in pura natura, in qua esset carentia peccati, & non esset vis justificativa; hæc autem vis solum convenit gratiæ; carentia autem peccati se habet ex parte expeditionis subiecti; sicut dispositiones in ligno, ut comburantur ab igne, aut in materia prima, ut informatur forma substantiali: unde, sicut vis combustivæ tota convenit igni, & non dispositionibus, & vis substantialiter completiva non convenit dispositionibus, sed solum forme substantiali; ita vis formaliter justificativa solum convenit gratiæ, & non carentiæ peccati, proindeque non carentia peccati, sed sola gratia est unica formalis causa nostræ justificationis. Ad 1. confirmationem dist. ant. si posset uniri subiecto capaci, & expedito, conc. & impedito, nego ant. & in eodem sensu conseq. quia, ut constat ex num. 39. gratia haber contrarium prævalens, scilicet peccatum, quantumad dan-
dam subiecto denominationem iusti: unde, si gratia, & peccatum informarent idem subiectum, peccatum denominaret illud malum, & gratia denominaret bonum, & justum. Unde, si frigus prævaleat eodem modo respedi-
catoris, casu, quo frigus, & calor unirentur ei-
dem subiecto, istud denominaretur frigidum,
& non calidum; si autem neutrum prævale-
at, ut contingit in summo gaudio, & summa tristitia ex dictis num. 41. nulla est paritatis ratio; sicut nulla prorsus erit ex istis formis ad simultaneam denominationem filij proprij, & filij adoptivi Dei.

Ad secundam confirmationem neg. anteced. quod enim calor non sit unica formalis causa concreti non frigidi, non desumitur ex eo, quod possit, vel non possit conjungi cum frigiditate, sed quia calor non est formalis carentia frigiditatis, à qua subiectum formaliter de-
nominatur 'non frigidum'. Video in his non solum plures Philosopher, verum etiam plu-
res Theologos maximæ, & ingenti aequivo-
catione laborare, non distinguentes inter con-
tradictoria formalia, & contradictoria argu-
ta; unde docent, quod, si gratia metaphysicæ
opponatur cum peccato, erit formale contra-
dictio.

distorum peccati. At, quād absurdē id doceant, non solum lumen naturae, sed ipsa quoque summularum prima rudimenta facile ostendunt. Ratio est, quia contradictoria formalia non possunt simul esse, neque simul deficere, ut patet in pura natura: contradictoria quippe formalia non includunt duo extrema positiva, sed unum positivum, & alterum negativum, seu purum formaliter nihil, stantque praeceps in eo, quod res formaliter detur, & formaliter non detur; atque haec est ratio, quare nulla res possit habere duo contradictoria; nam, sicut una res non est duplex res; ita, unam rem formaliter deficere, non est duas res formaliter deficere, proindeque, sicut carentia formalis rei non potest componi cum re; ita ipsa res componi non potest cum carentia formalis sui; atque adeo neque possunt simul esse, neque simul deficere.

49. Quae ratio sanè non militat in contradictionibus arguitis, quae quidem includunt duo extrema positiva; ideoque eadem res habere potest plura. contradictionis arguita; ratio est, quia, sicut plures res possunt connecti metaphysice cum altera, v. g. decretum divinum producendi formam rationalem connectitur metaphysice cum forma rationali; unio etiam ejusdem formae cum materia: actio productiva, actus fidei, quo credo, eam formam existere, & sic de alijs, quo in casu ex positione cuiusvis rei metaphysice connexae cum anima rationali arguitur positio animae rationalis; ita pariter plures res possunt esse metaphysice incomponibilis cum altera v. g. decretum Dei de non producenda anima rationali, actus fidei, quo Deo revelanti credo, talen animam non esse producendam, & sic de alijs, quo in casu ex positione cuiusvis existit incomponibilis metaphysice cum anima rationali, legitimè arguitur deficere animam rationalem, cumque ex pluribus possit id argui, exinde in hoc sensu sunt plura contradictionis arguita. Cæterum, quia Deus, licet decernat eam animam non producere, potest illi non revelare, potest deficere actus fidei incomponibilis cum anima rationali, deficiente simul anima rationali, ideoque duo contradictionis arguita possunt quād optimē simul deficere.

50. Jam ad rem nostram. Calor non solum ex natura Dei, sed etiam metaphysice incomponibilis in eodem subiecto cum frigiditate non esset formale non esse frigiditas, quandoquidem & calor, & frigiditas sunt duo extrema positiva, & possunt simul deficere; unde calor nequit esse unica formalis causa concreti non frigidi, sed tantum arguita; at forma sanctificans unita subiecto capaci, & expedito, est tota vis formalis justificandi, ac proinde est unica formalis causa nostræ justificationis. Ad tertiam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia altera pars formæ equinæ est formalis virtus informativa, & substancialiter

completiva partialis materiæ primæ equi, quam prima alia pars formæ non informabat; unde illa altera prima pars non est adæquata forma equi. At pura remissio peccati non est virtus sanctificativa, ut constat ex num. 47, sed tantum est expeditio subiecti, quam exigit forma justificativa ad denominandum subiectum suum justum: pura quippe remissio peccati fieri potest per condonationem extirpescam, ut infra constabit, atque in natura non elevata fieri posset à Deo absque sanctificatione; unde non est forma partialis sanctificativa.

Objicies 4. Patres ex Apostolo ad Ephesios 5. sapè comparant gratiam vitæ, & luci, peccatum verò morti, & tenebris; atqui vita, & mors, lux, & tenebrae sunt essentialiter incomponibilia; ergo etiam gratia, & peccatum sunt essentialiter incomponibilia. Confirm. 1.

1. Joannis 3. dicitur: *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ejus in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est:* sed hæc verba significant, non posse divinitus gratiam cum peccato conjungi; ergo &c. Confirm. 2. Deus necessariò amat amicabiliter hominem existentem in gratia, & odit inimicabiliter existentem in peccato: sed implicat, hominem amicabiliter amari, & inimicabiliter odiò haberi à Deo; ergo &c. Confirm. 3. Aliquis effectus primarius, sive quo adhuc de potentia absoluta forma justificans esse non potest communicata subiecto, assignari debet formæ justificanti, non minus, quād reliquis formis: sed nullius aliud est assignabilis, nisi effectus reddendi justum, & consequenter excludendi peccatum; ergo &c. Confirm. 4. Quando duo concreta essentialiter opponuntur, etiam opponuntur abstracta, quae sunt unica formalis illorum causæ; atqui justū, & injustū sunt duo concreta essentialiter opposita, quorum abstracta constitutiva unicè, & formaliter justi, & injusti, sunt gratia, & peccatum; ergo gratia, & peccatum sunt essentialiter opposita.

Refp. dist. maj. comparant in ordine ad omnia, neg. in ordine ad aliqua, conc. maj. & permissa min. quoad contradictionem formalis inter vitam, & mortem, neg. conseq. Etenim, cum tenebrarum nomine nihil aliud intelligamus, quād formale non esse lucis, seu lucem formaliter non esse, certè sunt contradictionia, & nequeunt simul esse, aut simul deficere, proindeque, cum, antequam producatur lux, non esset lux, erant tenebrae, juxta illud Genesis 1. *Et tenebrae erant supra faciem abyssi,* id est, non erat lux, ut Augustinus exponit, at, antequam produceretur vita, non erat mors, ideoque deficiebat simul mors, & vita; unde non tam opponuntur mors, & vita, quād lux, & tenebrae; quare solum dicuntur opponi in subiecto jam capaci, & producto; & jam etiam pridem vivente, in quo non possunt simul esse, aut simul deficere. At, ut gratia,

Disputatio II. Secio II.

560

tia, & peccatum essent formaliter contradictoria respectu subjecti producti, & capacis, si-
eut vita, & mors, lux, & tenebrae, opus erat,
ut non possent in eo subjecto simul esse, aut
simul deficere; ut constat à num. 48. Cum
autem in pura natura possent in subjecto capa-
ci simul deficere gratia, & peccatum, in quo
simul deficere non poterant vita, & mors, lux,
& tenebrae, exinde manifestè apparet, gra-
tiam, & peccatum non esse formaliter contra-
dictoria eo modo, quo sunt formaliter con-
tradictoria vita, & mors, lux, & tenebrae.
Quare comparatio Scripturæ, & Patrum, quæ,
quia comparatio est, non potest ferre conve-
nientiam in omnibus, sed in aliquibus ex di-
ctis num. 19. & sumi non potest in ordine ad
contradictionem formalem, sed in ordine ad
contradictionem aliquam arguitivam.

53.

Comparatio autem hæc in eo habet conve-
nientiam, quod, sicut homo non potest vive-
re, quin excludat mortem, nec lux potest il-
luminare, quin excludat tenebras; ita gratia
non potest justificare, quin homo Deo vivat,
& quin excludat maculam peccati: arque ista
est ratio, cur Scriptura, & Patres non faciant
hanc comparationem in gratia præcisè sumpta,
sed in gratia accepta in hac providentia,
sive in actu secundo justificandi; sic Paulus 1.
ad Corinth. 6. *Hæc quidem fuisisti, sed ablutus
estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis.*
Proindeque loquuntur de gratia communicata
subjecto capaci, & expedito: & ad Ephef. 5.
*Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux in
Domino: ubi nomine lucis in Domino, non
significatur gratia præcisè sumpta, sed gratia
reddens hominem justum, cum homo justifi-
catus non sit gratia justificans, sed justus, ade-
oque non est illa lux, sed lux in Domino, si-
ve justus; ad eum quippe modum, quo homo
dealbatus non est albedo, sed est albus. Quare
dictum beneficium est, quod homo sit justus,
& beneficio dandi illi præcisè gratiam justi-
ficantem, ut ex Concilijs deduximus num. 51.
proindeque gratia fert essentialiter secum ju-
stificationem in actu secundo, neque est ut for-
male contradictorium opposita peccato, ne-
que ut contradictorium arguitivum, nisi in ordi-
ne ad arguendum incomponibilitatem cum
peccato ex natura rei, scilicet metaphysice.*

54.

Ad primam confirmationem conc. maj. &
neg. min. quia ea Joannis verba non intelligen-
tur de gratia præcisè sumpta, sed accepta
in hac providentia, in qua nunquam communi-
catur nisi subjecto capaci & expedito, arque
adeo nunquam est in homine, quin verè sit filius
Dei, quod satis innuit ipse textus per ea ver-
ba: *omnis qui natus est ex Deo ideoque ea ver-
ba non potest peccare exponuntur à Ripalda ita,*
ut sensus sit, non potest peccare ut filius Dei,
sed ut amittens sanctificationem, & renascentia
ex Deo. Alij verò cum Augustino ex-
plicant ly non potest, id est, non debet, non
congruit filio Dei. Alij sic. Non potest, nisi æ-

grè, & difficulter peccare filius Dei. Quare
Adversarij velint, nolint, ea verba exponere te-
nentur, cùm certum sit, hominem peccare pos-
se, & gratiam amittere, & quidem nullà a-
prior est expofitio, quā nostra; quandoquidem homo in sensu composito iustificationis
nullum potest committere lethale peccatum.
Ad secundam confirmationem dicitur, maj. homi-
nem existentem in gratia capacem, & expeditum
ad denominationem iusti conc. inexpeditum,
neg. maj. & concessa min. neg. conseq.
Ad tertiam confirmationem conc. maj. & neg.
min. quia effectus primarius forme communi-
cate subjecto nullus aliud est, nisi informe
subjectum capax exigens illud denominare,
proindeque exigens, quod si expeditum ad alios
formales effectus, ut diximus num. 38. Si
enim divinitus uniretur termino suarum deno-
minationum incapaci, ut albedo Angelo, tunc
non diceretur informare illud juxta commu-
nem Philosophorum, & Theologorum locutionem,
cum non exigeret communicare illi
suos effectus, sed præcisè diceretur uniti illi
ut puro extremo, non autem ut subjecto. Ad
quartam confirmationem dicitur, maj. opponen-
tur abstracta, si essentialiter exigunt disposi-
tiones ad denominandum, conc. si exigunt tan-
tum ex natura rei, neg. maj. & dicitur min. neg.
conseq. sic filius naturalis, & adoptivus sunt
concreta opposita, & tamen filatio adoptiva
cum non exigat essentialiter dispositiones ad
denominandum subjectum suum filium ado-
ptivum, non opponitur essentialiter cum filia-
tione naturali; ut pater in Christo Domino.
Ex dictis

Fit 1. Habitum virtutis charitatis upore
in hac providentia comitante semper gratiam
justificantem, atque sine illa nunquam manen-
tem, non posse in hac providentia salva li-
bertate physicè influere ut principium per se
in actu sub gravi pro instanti determinato
præceprum, ut latè diximus à num. 292. de actib. hum. Ratio est, quia principium per se
influens in actu, ne laedat libertatem, debet
esse componible cum utroque libertatis extre-
mo, ut constat à num. 234. & 461. de aux.
atqui habitus charitatis non potest in hac pro-
videntia componi cum actu præcepto, & cum
omissione graviter peccaminola. Quapropter
in eo casu suppleri debet influxus habitus ab
omnipotencia extrinsecè applicata, quod idem
est de aliis habitibus, qui in hac providentia
comitantur semper gratiam, de quibus dixi-
mus num. 59. de aux. Si autem Deus, ut
de potentia absoluta potest, veller conservare
habitum charitatis in sensu composito pecca-
to, tunc jam posset influere in actu illum
præceptum tanquam principium per se, quan-
doquidem esse componible cum utroque li-
bertatis extremo.

Fit 2. Compositionem gratiae cum pecca-
to lethali, casu, quo de potentia absoluta fe-
ret, non fore indecentem ex parte Dei. Ra-
tio est

tio est, quia, ut bene notavit Eximus Doctor lib. 7. de grat. Cap. 20. Arriaga disp. 46. se-
ctione 4. subsect. 2. Oviedus, Aldrete, plu-
resque alij, Deus nequaquam exinde esset cau-
sa specialis conservativa peccati. Nam causa
specialis conservativa peccari est illa, quae pec-
catum commisit, aut contraxit, & non apposuit
id, quod ad destructionem peccati actualē
destinatum est, uti est in hac providentia pro
peccato originali Baptismus, & pro peccato
commisso actus perfectæ charitatis, aut con-
tritionis extra Sacramentum, vel saltem at-
tritionis cum Sacramento Baptismi in non Ba-
ptizato, & cum Sacramento pœnitentiae in Ba-
ptizato; ille vero, qui ex justo aliquo titulo
excusatur, ne destruat, aut remittat peccatum
ab altero commissum, quamvis, si nollet uti
jure suo, posse illud remittere, nequaquam est
causa illius peccati conservativa; dum enim
eo jure suo utitur, ejus actio se habet per ac-
cidentem respectu conservationis peccati commis-
si ab altero, ut diximus à num. 162. de actib.
human. proindeque non ab ipso, sed ab altero
moraliter conservatur. Sic Confessarius,
qui ex justo titulo excusat ab audienda con-
fessione peccatoris, nequit dici causa moralis
conservativa eorum peccatorum, que remit-
tere poterat. Unde multò magis Deus, qui ob
plures titulos gloriae suæ, justitiae, sui su-
premi dominii, oftensionis suæ omnipotentiae,

aliorumque infinitorum, non tenerur se acco-
modare exigentiae gratiæ, proindeque non e-
rit causa conservativa peccati.

Quapropter non est idem, posse aliquid de-
struere, illudque non destruere ex titulo justo
ad non destruendum; & esse causam illius con-
servativam: hæc enim duo valde diversa esse,
evidens fit tum in physicis, tum in morali-
bus; in physicis quidem, licet Petrus succide-
re possit arborem, quam Paulus in agro suo
plantatam habet. Imò, licet Pontifex, Impera-
tor, aut Rex possit illam evellere, at, quia ex
titulo juris sui excusati sunt, certè dici non
possunt causa ejus arboris conservativa. Pa-
riter, licet Sacerdos, si revelaret homicidam,
causa esset, ut suspenderetur, at, quia ex jure
suo excusat, ne illum prodat, aut testimo-
nium in judicio contra ipsum ferat, dici e-
xinde non potest, quod sit causa moralis con-
servativa homicidæ, & malefactoris; quare,
cum Deus ex altiori, nobiliorique jure excu-
fatus sit, ne annuat causarum secundarum e-
xigentia, multò minus dici posset causa mo-
ralis conservativa effectuum, quorum destruc-
tionem exigeant causæ secundæ. Unde, ut
aliquis sit causa moralis conservativa effectus,
satis est, quod possit, si velit illud destruere,
sed ulterius requiritur, quod nullum habeat
justum titulum, quo à tali destructione ex-
cusetur.

DISPUTATIO III.

DE DISPOSITIONIBUS AD JUSTIFICATIO- NEM PRÆVIIS.

58. Communissima Theologorum sententia est, C posse Deum de potentia absoluta, sive per extrinsecam condonationem, sive per gratiam infusionem peccatum commissum remittere absque retractatione peccatoris, aut quavis alia prævia dispositione; sicut potest homo remittere offenditam contra ipsum commissam absque offenditatis retractatione, &c, sicut de facto in hac providentia peccatum originale remittitur parvulis per infusionem gratiæ absque ulla prævia dispositione parvulorum; quin potius plures cum Exim. Doct. censem, non requiri ex natura rei dispositionem ullam præviam, ut gratia infundatur, cum sit qualitas accidentalis, & quidem aliarum radix ex natura sua in ordine superno, proindeque non es-
set contra ipsius naturam, ut ipsa in anima foret prima inter omnes qualitates supernas. Remissio autem peccati dicitur retractatio peccatoris æquivalenter, quandoquidem ad esse-
tum remiddendi peccatum amplissimè præstat, quidquid actus retractationis à peccatore eliciti præstare posset, ideoque non maneret peccatum voluntarium; nam, ut maneret voluntarium, requirebarur, quod fuerit volitum, & non fuerit retractatum retractatione ulla ex-

se efficaci, aut formalí, aut æquivalenti, quæ est ratio, propter quam in parvulis Baptizatis non manet jam voluntarium peccatum origi-
nale; sic voti dispensatio, aut relaxatio est æ-
quivalens retractatio subditæ; ideoque votum
à Superiori dispensatum, aut relaxatum non
manet jam subdito moraliter voluntarium;
atque in hoc sensu exponitur D. Thomas 3. p.
q. 86. art. 2. dicens: *Imperceptibile est, pecca-
tum remitti sine pena*, id est, formalí, aut æ-
quivalenti, nihilominus ex lege Dei plures di-
spositiones requiruntur ex parte intellectus,
& voluntatis ex parte peccatoris ad remissi-
onem peccati commisi in hac præfenti provi-
dencia, pro quarum explicatione sit

SECTIO I.

*Quenam prærequirantur dispositiones
in hac providentia ad remissi-
onem peccati commisi?*

59. Suppono 1. Certum esse, nullam requiri di-
spositionem in hac providentia in parvulis
ad remissionem peccati originalis. Ratio est,
quia

quia, ut constat ex Tridentino citato num. 35. in parvulis baptizatis, qui nullum omnino possunt actum liberum exercere, aut se ullo modo ad remissionem peccati disponere, nihil manet, quod Deus in eis odio habeat; unde absque ulla ipsorum dispositione remittit Deus illis peccatum. Suppono 2. In adultis ad remissionem peccati requiri in hac providentia aliquam dispositionem consistentem in aliquo motu liberi arbitrii; si enim adultus non baptizatus solum habeat peccatum originale, licet non teneatur elicere actum charitatis, debet elicere actum fidei, ut gratiam per Baptismum suscipiat, eiique remittatur peccatum, ex illo Pauli ad Hebreos 11. Sine fide enim impossibile est placere Deo; credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquireribus se, remunerator sit; & Joannis 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus. Quare Trid. less. 6. cap. 7. de Baptismo ait: quod est Sacramentum fidei, sine quo nulli unquam contigit justificatio. Ex parte etiam voluntatis requiritur in eo voluntas suscipiendo Baptismum habitualiter saltem perseverans, cum requiratur, quod Baptismus non sit ipsi coactus, sed voluntarius, ut dixi agendo de Baptismo: Si autem adultus habeat etiam peccatum commissum, debet elicere contritione n perfectam, aut imperfectam, & alias dispositiones, de quibus statim agemus.

Suppono 3. Dispositiones ad justificationem peccatoris adul. i. requisitas tum proximas, tum remotas, debere esse supernaturales. Ratio est, quia illae sunt dispositiones supernaturales, quae elici non possunt sine praeveniente Spiritu Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio; atqui dispositiones requisitae in peccatore adulto, ut ei justificationis gratia conferatur, elici non possunt sine praeveniente Spiritu Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, ut definit Trid. less. 6. can. 3. dicens: *Si quis dixerit, sine praeveneriente Spiritu Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, aut penitenter posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, Anathema sit.* Vide, quae late diximus agentes de auxiliis tota disp. 2. Ceterum, quia tales dispositiones sunt actus vitales, qui vocantur qualitates transeuntes contradistinctum ab habitibus, qui sunt qualitates mortuæ, & permanentes; exinde juxta Trid. dispositiones ad gratiæ infusionem in peccatore prærequisitæ non sunt permanentes, sed transeuntes; unde nulla tenet peritas à formis naturalibus, ad quas præcedunt dispositiones permanentes, quas cum ex constanti experientia tales agnoscamus, inserimus, hoc se habere ex earum formarum exigentia; at dispositiones ad justificationem requisitæ non possunt ex experientia cognosci, sed ex doctrina Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, ex qua non agnoscimus permanentes, sed transeuntes, ut ex

Tridentino adducto constat, & latius inde constabit.

Sic etiam loquitur Scriptura, ex qua doct. rimam hanc Concilia, & Patres defundunt; tenim 1. Regum 7. dicitur, *Preparate corda vestra Domino. Proverbiorum 16. Hominis animam preparare, Ecclesiastici 20. Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Ezech. 18. Si impius egreditur penitentiam ab omnibus peccatis, quae operatus est, vita vixit, & non morietur. Exinde Innocentius III. Cap. maiores de Baptismo, *Actuale*, quod confessus contrahitur, sine confessione minime relaxatur. Et Augustinus Sermone 15. de verbis Apostoli: *Qui ergo fecit te sine te, non te perficit sine te; ergo fecit nescientem, perficit voluntatem.* Ex quibus omnibus constat, requiri dispositiones tum ex parte intellectus, tum ex parte voluntatis.*

De his quippe agit Tridentinum less. 6. cuius titulus *modus preparationis*, ubi haec habet: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divinæ gratiæ, & adjuti, fidem auditi concipientes libere moventur in Deum credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud imprimis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per Redempcionem, quæ est in Christo Jesu, & dominicatores se esse intelligentes a divina justitiamore, quo uulster concutimur ad confundandam Dei misericordiam se convertendo in sem eriguntur fidentes Deum sibi proper Christum propitium fore, illumq. tanquam omni justitia fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, & detractionem, hoc est per eam penitentem, quam ante Baptismum agi oportet; denique, dum proponunt, suscipere Baptismum inboeat novam vitam, & servare divina manda. De hac dispositione scriptum est: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquireribus se, remunerator sit &c.* Ceterum, quia aliquid necessarium esse potest vel necessitate medijs, ita, ut eo etiam inculpabiliter omisso non detur justificatio, vel solum necessitate præcepti, ita, ut si etiam culpabiliter omittatur, non exinde deficit justificatio, quemadmodum nunc, quomodo istæ dispositiones ad justificationem actualis peccatoris adulti requirantur?*

Affero 1. cum omnibus ferè Theologis. Actus fidei divinæ requisitorum necessitate medijs ex parte intellectus ad justificationem peccatoris adulti, sive fidelis, sive infidelis. Probat. 1. Illud est necessarium necessitate medijs ad justificationem, sine quo impossibile est justificationem obtinere; atqui sine actu fidei divinæ impossibile est in hac providentia justificationem peccatoris adulti obtinere, ut constat ex testimonio adductis num. 19. quin in illis ulla distinctione fiat inter peccatorum fidelem, & infidelem; ibi enim dicitur, *aperte credere, & sine fide impossibile esse placere Deo;*

potestatem datam esse iis, qui credunt: credere autem non est habitus, sed actus fidei; ergo &c. Confirmatur. Baptismus in re, vel in voto necessarius est necessitate medii ad justificationem, ut omnes Theologi ex Scriptura, Conciliis, & Patribus docent, & diximus agentes de Baptismo; atqui eo modo requiriatur fides in re, ac requiratur Baptismus in re, vel in voto; ergo &c. Probat. min. ex illo Christi Marci ultimo; qui crediderit, & Baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur; ubi Div. Bernard. diligenter observat, Christum Dominum, eis in prima parte hujus textus locutus fuerit de Baptismo, & fide, at in secunda textus parte non dixisse, qui vero non crediderit, & non Baptizatus fuerit, condemnabitur, sed dixisse tandem, qui vero non crediderit, condemnabitur, ut denotaret, posse aliquem adulterum justificationem obtinere sine Baptismo in re, videlicet per actum perfectæ charitatis, vel contritionis, aut per Martyrium, non autem sine fide in re; ergo &c.

Probat. 2. Indubitate prorsus appetet ex testimonii adductis num. 10. requiri necessitate medii aliquem actum fidei ad justificationem adulti, sive fidelis, sive infidelis: sed non sufficit actus fidei latræ; ergo requiritur actus fidei strictæ. Probat. min. ex Innocentio XI. inter sexaginta quinque propositiones damnablem vigesimam tertiam, quæ sic habebat: *Fides latræ dicta ex testimonio creaturarū, simili ve motivo ad justificationem sufficit; ergo &c.* Confirmatur 1. Ad justificationem adulti requiritur in hac providentia aliquis supernaturalis motus voluntatis, ut constat ex Tridentino adducto num. 62. proinde, cum voluntas non possit supernaturalem actum elicere, quin ab intellectu proportionatè illuminetur, ut diximus num. 4. & 304. de auxiliis, necesse est, ut ad eum morum liberum voluntatis precedat supernaturalis actus intellectus; nihil enim volitum, quin præcognitum; atqui supernaturalis actus intellectus illuminans in hac providentia voluntatem ad justificationem adulti est actus fidei, ut constat ex num. sup. ergo &c. Confirmatur 2. Quando aliquis actus designatus est à Deo ad aliquid munus, non possumus admittere alium hujus loco sufficientem, præsertim, si non sit ad minus tam perfectus, ac alter, pro quo substituit; sic attritio extra Sacramentum substitui non potest pro perfecta contritione tanquam ultima dispositio ad justificationem, bene verò amor perfectæ charitatis, qui, licet non sit formalis contritio, est formalis super omnia dilectio, proindeque non minus perfectus, ac ipsa contritio, atqui in viatore nullus datur actus intellectus æquè perfectus, ac actus divinæ fidei; ergo &c.

Quamobrem Cardinalis de Lugo disp. 13. de fide sect. 2. num. 44. opportunè notat, aliquos stultos scrupulis angi, quia, ut ajunt,

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

immemores sunt, an habuerint actum fidei ante confessionem, non enim oportet de hoc esse sollicitos; nam si cogitârunt de præmitendo dolere, judicare debent, se actum fidei eliciuisse, quandoquidem *Deus faciunt, quod est ex se, non denegat gratiam*, ut diximus à num. 103. de aux. & de facto motivum ad elicendos istos doloris actus, prout ad justificationem oportet, ex lege Dei non proponi, nisi per actum fidei divinæ; unde, licet non habuerint reflexionem supra actum fidei, jam in propositione utili talis motivi actum fidei elicerunt, aut considerandò Deum punitorum peccati, vel boni operis remuneratorem, a quo quis alio modo ad talem actum fidei elicendum sufficere. Videatur Cardenas tomo posthumo supra propositiones ab Innocentio XI. damnatas tota dissertatione 16. Quare nullus Catholicus, qui fecit, quantum est ex le ad concipiendum dolorem sufficientem ad Sacramentum, potest prudenter dubitare, quod elicerit actum fidei; ideoque prudenter supponit eum eliciuisse, nec tenerur rem hanc de novo examinare, si aliquando talem actum fidei invincibiliter non elicerit, quando postea accedit rite dispositus ad aliud Sacramentum pœnitentia, ea priora peccata, quæ modo non confiteatur, remittuntur etiam indirecte, & pœnitent manet justificatus coram Deo; de perseverantia autem virtuali horum actuum necessaria ad Sacramentum pœnitentia dixi jam agendum de Sacramentis.

Afferro 2. Ex parte voluntatis ad justificationem actualis peccatoris adulti requiritur necessitate medii cum Sacramento vel perfecta contritio, vel attritio generalis superna cum spe venia. Probat. ex Tridentino sess. 14. Cap. 4. ubi de contritione necessitate Sacramenti, sive necessitate medii ad justificationem fidelis adulti requisita ait: *Contra, qua primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor, ac derefatio de peccato commissum proposito non peccandi de cetero, fuit autem quovis tempore ad impetrandum veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; ex eo enim, quod actus contritionis à perfecta, & imperfecta prescindens fuerit omni tempore necessarius, absque dubio est necessarius etiam ad justificationem actualis peccatoris infidelis: rursus idem Concilium hanc contritionem in sua membra dividendò docet, aliam esse perfectam, sive ex motivo charitatis precedentem, quæ non solum defervit ad conferendam gratiam cum Sacramento, sed etiam extra Sacramentum; aliam vero esse imperfectam, quæ attritio dicitur, & concipitur ex motivo à charitate distincto, arque regulariter ex turpidudine peccati, vel ex timore pœnae, quæ cum spe veniam sufficit ad justificationem cum Sacramento, ut de his latè disserui toto ferè Tractatu de virtute pœnitentia; atqui hæc stare non possunt, ut ex ipsis terminis patet, quin ex parte voluntatis ad justificationem actu-*

Nnn

lem

564 Disputatio III. Sectio I.

Ils peccatoris adulti cum Sacramento requiratur necessitate medijs, vel perfecta contritio, vel attritio generalis superna cum spe veniam; ergo &c. Ex dictis

Fit 1. Actus fidei ad justificationem actualis peccatoris adulti ex parte intellectus requisitam non solum debere continere assensum explicitum de Deo ut uno, sed etiam de Deo ut remuneratore. Utrumque enim complectitur Apostolus citatus num. 59. Ideoque Innocentius XI. inter sexaginta quinque propositiones damnavit vigesimalm secundam, quae sic habebat: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medijs, non autem explicita remuneratoris.* Quare, licet actus fidei supernaturalis circa unum objectum, cum credat, quia Deus revelavit, sit incomponibilis cum dissensu alterius objecti à Deo revelati, ideoque sit virtualis assensus omnium, qua à Deo revelata sunt, non satis est talis virtualis assensus circa omnia objecta; aliter credere Deum esse unū, quia ipse revelavit, cum sit virtualiter credere, Deum esse remuneratorem, quandoquidem id Deus revelavit, sufficeret ad justificationem, quod jam dominatum est. Unde aliqua credenda sunt non solum virtualiter, & implicitè, sed etiam formaliter, & explicitè; certum autem est, necessarium esse saltem necessitate præcepti aliqua alia explicitè credere. Tenentur enim fideles addiscere, & credere Symbolum fidei; aliaque plura, in quibus continetur obligatio credendi. Tenentur etiam præfertim credere duo præcipua nostræ fidei mysteria, videlicet Trinitatem, & Incarnationem. Atque circa ista frequenter etiam elicere actus fidei, ut melior pars Theologorum docet.

Id autem neutriquam esse oneratum, sed facilimum potius, & frequentissimum facile aparebit unicuique fidelium: si aliquantulum supra actiones suas reflextat, sicque reperiet se frequenter elicere actus fidei de his duobus mysterijs; fidelis enim frequenter adest Missæ Sacrificio, in quo, cum hostiam consecratam adorat, credit in hostia consecrata esse realiter præsentem Christum Dominum Deum pariter, & hominem; frequenter videt tum in templis, tum extra templo imaginem Crucifixi, & tunc credit Christum Dominum in sua humanitate passum, & crucifixum pro nobis. Frequenter recitat symbolum, in quo continetur utrumque mysterium; se frequenter signat in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, atque tunc credit Trinitatis mysterium, quod etiam continet alijs quam plurimis occasionibus, quibus redundat vita Christiana.

69. Major autem est difficultas, an ad justificationem peccatoris adulti requiratur necessitate medijs fides explicita de his duobus mysterijs. Valde discordes sunt in hoc punto Theologorum sententiæ. Prima docet, fidem explicatam Sanctissimæ Trinitatis, necessitate medijs ad justificationem adulti. Ita & Incarnationis post promulgationem Evangelij esse ne-

cessariam necessitate medijs ad justificationem adulti. Ita D. Thomas in 3. dist. 25. quæst. 1. art. 1. quæstiuncula 1. ad 2. Durandus ibid. quæst. 1. num. 9. Gabriel ibid. art. 2. conclus. 3. S. Bonaventura ibid. art. 2. quæst. 3. P. Molina 1. p. quæst. 1. art. 1. disp. 2. P. Valentia 2. 2. disp. 1. quæst. 2. Punctio 3. P. Thomas Sanchez lib. 2. Summa cap. 2. num. 8. P. Granado Controversia 1. de Fide Tract. 10. disp. 2. sect. 2. num. 13. pluresque alij. Secunda sententia docet, fidem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis etiam post promulgationem Evangelij non esse simpliciter necessariam necessitate medijs ad justificationem & salutem æternam. Ita Sotus in 4. dist. 5. quæst. 2. art. 2. & libro de Natura, & Gracia cap. 11. Vega lib. 3. In Tridentinum cap. 16. & 20. Medina lib. 4. De Reza in Deum fide cap. 10. Corduba in questionario lib. 2. quæst. 5. Azor lib. 8. cap. 6. quæst. 6. P. Sa verbo Fides. P. Castropalao tom. 1. tractatu 4. disp. 1. Punctio 9. num. 7. P. Calpus Hurtado disp. 8. de Fide difficultate 7. & plures alij.

Tertia sententia docet, ejusmodi fidem explicitam necessariam esse necessitate medijs non quidem ad justificationem, sed ad glorificationem. ita Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 2. Ledesma in 4. quæst. 9. art. 2. Castro Ribro 2. de Lege penali cap. 14. Banner 2. 2. quæst. 2. art. 8. Dubio ultimo, & alij non pauci. Quarta sententia docet, fidem explicitam horum mysteriorum esse per le necessariam necessitate medijs ad justificationem & salutem æternam. Per accidens autem ratione ignorantiae invincibilis sufficere fidem explicitam eorum in voto: itaque, siue Baptismus est necessarius necessitate medijs in re, vel in voto, ita fidem explicitam eorum mysteriorum esse necessariam in re, vel in voto. Ita Exim. Dod. disp. 12. De Fide sect. 4. num. 11. Cardin. de Lugo disp. 12. De Fide sect. 4. à num. 88. Leander à SS. Sacramento parte 6. Tractatu 2. disp. 2. quæst. 8. & alij.

Ex his quatuor sententijs censeo, primam esse probabilem, quæ requirit ad justificationem adulti necessitate medijs fidem explicitam non solum in voto, sed etiam in re horum mysteriorum. Ratio est; quia, ut ex Christi Domini verbis cum D. Bernardo diximus num. 63. eo modo requiriunt fides in re, ac Baptismus saltem in voto: sed Baptismus saltem in voto est necessarium necessitate medijs ad justificationem adulti; ergo & fides in re; hæc autem fides, quod debeat esse de Christo. Dominio secunda Trinitatis Personæ, ac proinde quod debeat se explicare extende ad mysterium Trinitatis, & Incarnationis, satis videtur colligi ex cap. 1. Joannis, ubi docens, quibus Christus dederit potestatem, ut obirent justificationem, sive, ut, filii Dei sint (ait) dederit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus: Quamobrem, cum

deficiente aliquo necessitate medijs requisito ad justificationem, justificatio obtineri non posset, qui ad Sacramentum pœnitentiae accederet absque notitia horum mysteriorum, non posset absolvvi, antequam ea addisceret; neque in rebus pertinentibus ad statim medijs proficit sententia contraria in solùm probabilis, verum neque probabili. Unde Innocentius XI. inter sexaginta quinque propositiones damnavit sexaginam quartam, quæ sic habebat: [Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri JESU Christi:] Vide à num. 364. De Sacramento Pœnitentiae, ubi dixi, quomodo in casu extremæ necessitatis possit dari absolutio sub conditione illi, qui hæc mysteria ignoraret.

72. Fit 2. Actum contritionis perfectæ, & dilectionis Dei super omnia ex parte voluntatis vel nunquam elici in hac providentia, quin ex lege Dei in voluntate præcedat aliquis timor, & spes, ut inferri satis apparet ex Tridentino adducto num. 62. & ex illo Ecclesiast. 1. Qui sine timore est, non poterit justificari, & Proverbior. 14. Timor Domini fons vite, vel saltem continere virtualiter, & æquivalenter timorem, & spem; quod idem dicendum est de attritione cum spe venie respectivè ad timorem, qui vel eam præcedit, aut in ea virtualiter, & æquivalenter includitur. Unde nunquam contingit justificatio, quin concurrant timor, & spes, saltem virtualiter. Sic Augustin. de catechizandis rudibus Cap. 5. Rarissime accidit, in modo ferè nunquam, ut quisque veniat volens esse Christianus, qui non sit aliquando timore Dei percusus, id est, timore formaliter virtuāli. Quin in modo Theologorū communis sententia regulariter censet, saltem eos omnes actus timoris, spei, & contritionis formaliter concurre, quandoquidem peccatores timore magis malorum, quam puro charitatis amore moventur; atque adeò timore perculi propter spem venie conteruntur; unde Augustin. de catechizandis rudibus Cap. 4. docet: Accedentem ad Baptismum ita esse catechizandum, ut audiendō credat, credendō sperret, sperando amet. Et Serm. 22. de verbis Apostoli: à fide domus Dei credendō fundatur, sperandō errigitur, diligendō perficitur.

73. Fit 3. Concurrere etiam ex parte voluntatis piam affectionem necessitate medijs in hac providentia requisitam; ratio est, quia actus fidei elici nequit, si non adsit pia voluntatis affectio assentum fidei imperans, ut constans est apud Theologos, & dicemus in Traetatu de fide. Quare eo ipso, quod actus fidei sit necessarius ex parte intellectus, est etiam necessarius ex parte voluntatis id, sine quo non dabitur in intellectu actus fidei: cùmque iste non detur absque pia affectione voluntatis, exinde pia hæc affectio ex parte voluntatis.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

tis necessaria est in hac providentia ad justificationem adulti. Quamobrem, cùm adultus teneatur plura alia credere necessitate præcepti, videlicet descensum Christi ad inferos, & alia similia, quæ exponuntur in Symbolo, & quæ Ecclesia ab omnibus credenda præcipit; exinde plures actus piæ affectionis sunt necessarii necessitate præcepti ex parte voluntatis.

Objicies 1. contra primam assertionem. Si ad justificationem adulti requireretur fides strictæ necessitate medijs, adesset in re adeò gravissima praxis Ecclesiae, eam indicans pœnitentibus, atque in catechismo omnibus fidelibus proponens; sed talis praxis non exsistat; ergo &c. Confirmatur. Si peccator extra Sacramentum eliciat actum perfectæ contritionis, aut cum Sacramento pœnitentiae actum universalis attritionis cum spe venie, obtinebit justificationem; atqui, ut voluntas moveatur ad eliciendam contritionem illam, vel attritionem, non prærequiritur necessarij actus fidei strictæ, sed sufficit quicunque alter supernaturalis actus illuminans voluntatem; ergo actus fidei strictæ non prærequiritur necessitate medijs.

Respondeo 1. dist. maj. adesset praxis Ecclesiae, aut formalis, aut saltem æquivalens, conc. solùm formalis, nego maj. & distincta minori nego consequentiam. Ratio est, quia praxis formalis illa esset, qua pœnitentes directe instruerentur, aut interrogarentur, an credent? quæ non semper adest, nisi, quando Confessarius de ea dispositione dubitat; praxis vero æquivalens in eo stat, quod de ea instruantur, aut interrogentur, quando Confessarius, aut aliud, ad quem attinet, dubitat, an pœnitens actum fidei eliceret? quo in casu pœnitentes interrogantur de fide, huc interrogantur de contritione, quando Confessarius de ea dubitat. At inter fideles raro evenit casus interrogandi de fide, si pœnitens disposuerit se ad eliciendam contritionem. Etenim, ut diximus à num. 107. de auxil. Facienti, quod est ex se, Deus non denegat gratiam; unde prudenter judicamus, facientem, quod est ex se ad habendam contritionem, habuisse gratiam, qua elicit fidei prærequisitam ad contritionem; quin in modo, qui accedit ad Sacramenta legis evangelicæ, ut peccatorum remedium in eis inveniat, quomodo accederet, si non crederet ibi à Christo Domino remedium paratum esse? quare, si non sint fundamenta suadentia oppositum, ex eo accessu prudenter judicamus, fidem illum jam credere. Ad confirmationem conc. maj. & dist. min. sufficit quicunque alter supernaturalis actus de potentia absoluta, conc. in hac providentia, nego min. & conseq. ut constat ex dictis.

Objicies 2. Quando Ecclesia alicui præcepit fidei protestationem, v. g. ad obtinendam cathedram, vel ad suscipiendum Doctoratum, non apponit in formula protestationis fidei moti-

motivum requisitum ad fidem strictam, ut credat, quia Deus summè sapiens, & verax revelavit, sed tantum obligat ad assentendum rebus à Deo revelatis; ergo assensus supernus rerum à Deo revelatarum sufficiens erit ad justificationem peccatoris, quamvis non sit actus fidei strictæ, proindeque actus fidei strictæ non requiritur necessitate medii ad justificationem peccatoris adulti. Respondeo conc. ant. & nego conseq. Ratio dictaminis inter utrumque est, quia in casu assignato protestationis fidei Ecclesiæ intentio est, obligare ad amplectendas eas veritates revelatas, erroresque oppositos rejiciendos, quod sufficienter fit per illum assensum de objectiva fide, seu de objectis revelatis, quantumvis actus fidei non sit; at in casu nostro non solum vult Deus, quod rebus revelatis assentiamus, sed quod ipsi Deo credamus, quod absque actu fidei non sit; neque aliter Christus dedit adultis peccatoribus potestatem, ut filii Dei fiant, nisi credendo in Nominis ejus, ut diximus num. 7. 1. & constat à num. 60. .

77. Objicies 3. contra secundam assertiōnēm. Tridentinum citatum num. 6. 2. apponit actū spei inter dispositiones prævias ad justificationem peccatoris adulti, & Ambrosius lib. 1. de pœnitentia Cap. 1. dixit: *Nemo potest agere pœnitentiam, nisi qui speraverit indulgētiam;* ergo non solum requiritur spes, quando darur attritio, sed etiam, quando adest perfecta contrito. Respondeo permitto conseq. quæ non militat contra nos; jam enim diximus num. 72. valde probabile esse, nunquam in hac providentia moveri peccatorem adulterum ad eliciendam perfectam contritionem, quin prius elicuerit actum spei. Dixi permitto, quia probabile est, non prærequiri necessitate medij, licet regulariter præcedat in hac providentia actus formalis spei ex parte voluntatis, si adit perfecta contrito, qui, cùm nobilissimus sit inter omnes voluntatis actus, jam præcontinet virtuāliter actum spei; quod non militat in fide, cùm ex parte intellectus non detur in via actus aliis nobilior fide, in quo actus fidei virtualiter continetur, ut diximus num. 64. quapropter aliqui cum Vega lib. 6. in Trid. cap. 12. contendunt, de facto Magdalenam, Matthæum, Paulum, & Dismissum elicito fidei actu immediate prorupisse in contritionem perfectam.

S E C T I O II.

An actus charitatis sit ultima ad gratiam dispositio, & à quo proveniat?

78. A ssero 1. cum D. Thoma, Eximio Doctor, omnibusque ferè Thomistis, & nostris contra Vasquez, & alios. Actus charitatis, seu

contritionis perfectæ non est forma sanctificans, sed est ultima dispositio ad formam sanctificantem. Prob. 1. Actui charitatis, seu contritionis perfectæ promittitur iustificatio in Sacra Scriptura tanquam novum omnino, & distinctum beneficium, & donum; sic Deuteronomij 4. *Cum quiesceris Dominum Deum tuum in corde, invenies eum. Jeremie 29. Queritis me, & invenietis, cùm quiesceris me in corde vestro. Isaiae 30. juxta versionem septuaginta Interpretum de actu perfectæ charitatis, seu contritionis perfectæ dicitur: Cum reversus ingemueris, tunc salvis eris.* Circa quæ plura alia videri possunt testimonia à num. 351. De virute pœnitentia; ergo non est forma sanctificans, sed ultima tantum dispositio ad formam iustificantem. Confirm. 1. ex Tridentino, quod, postquam sess. 6. cap. 6. enumeravit dispositiones ad justificationem prævasas, quas inter apponit amorem indeterminatæ, & vagè requisitum spei scilicet, vel charitatis, ut late dixi à num. 330. de Virtute Pœnitentie, statim incipit cap. 1. per hæc verba: [Hanc dispositionem, seu præparationem iustificationis ipsa consequitur;] ergo non est forma sanctificans, sed est ultima dispositio, ad quam consequitur forma sanctificans. Confirm. 2. ex eadem sessione 6. can. 3. ubi loquens de dispositionibus tam intra, quam extra Sacramentum Concilium enumerata dilectionem, quæ contrahi potest tum ad spem, tum ad charitatem, ut constat ex num. 60. ergo &c.

Prob. 2. ex Trid. sess. 14. cap. 4. ubi de dispositione ad justificationem requisita ait: *Fuit autem quovis tempore ad imperrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Quibus in verbis manifestè loquitur Tridentinum de contritione præscindente à perfecta, & imperfecta; ita, ut ea contritio contraria ad illam, quæ disponit ultimam ad justificationem extra Sacramentum, sit actus perfectæ charitatis, seu contritio perfecta. Contraria vero ad contritionem sufficientem cum Sacramentis quævis ex illis, nimur aut contritio perfecta, aut imperfecta. Etenim ante legem Evangelicam non sufficiebat imperfecta contritio. In lege vero Evangelica, cùm iustificatio fieri posset non solum extra Sacramentum, sed etiam intra Sacramentum pœnitentia, ut in eodem capite definit Tridentinum: *Contritio perfecta est ultima, seu proxima dispositio ad justificationem etiam extra Sacramentum. Attritio autem, seu contritio imperfecta est ultima, seu proxima dispositio ad justificationem cum Sacramento Baptismi, aut Pœnitentia; ergo &c.* Confirm. ex eodem Tridentino sess. 6. can. 9. ubi ait: *Si quis dixerit folijs impium iustificari, ita, ut intelligat, nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam configundam cooperetur, & nulla ex parte negligi esse, cum sua voluntatis motu preparari, atque disponi, anathema sit; ergo, si præluciente vide immo-*

immediate prorumpat peccator in contritionem perfectam, illa contrito perfecta erit praeparatio, & dispositio ad justificationem.

80. Prob. 3. Ratione Theologica. Contrito perfecta, aut actus charitatis se solo, cum non sit tanta bonitas in ratione moris, ac maliitia est peccatum lethale, ut late dicimus in Tractatu de Incarnatione, non potest esse incompossibilis cum peccato lethali sive commissio, sive contracto per modum meriti, aut aut condignae satisfactionis. Rursus non potest esse cum eo peccato incompossibilis per modum formae physicae; aliter expelleretur peccatum, quamvis ea contrito sine libertate poneretur in anima; sicuti illud expellit gratia habitualis, ut patet in parvulis; atqui in adultis sine prævio, & libero voluntatis motu non potest dari in hac providentia remissio peccati, ut constat ex Tridentino citato num. superiori; ergo &c. Quamobrem haec opinatio P. Vasquez, quam in hac nostra Schola primùm tradere promiserat, non benè audivit, ideoque astricatus fuit à Superiori Societatis, ne illam in Schola ista aut doceret, aut defenderet, ut refert Cardinalis Pallavicinus in Vindicationibus Societatis cap. 27.

81. En eius verba: *Gabriel Vasquez Vir ille in genio, atque erruditione, dum viveret (fortiter dicam) nulli secundus, cùm hic Roma Theologiam profiteretur, eam tradere sententiam parabat, quam possea Typis tua suast, ut multis magni nominis peruerserit, amorem Dei super omnia hujusmodi actum esse, qui per se, & etiam, si cum ab omni habitu divinitus infuso incomitata animo complectamur, admissi peccati maculam deleat, & in adoptivos Dei filios amantes transcribat.* Hæc sententia paulò noviorunc Theologicis auribus accidebat; ideo à supremo Societatis Moderatore, faciliere jussa ab hoc Gymnasio, quæ tamen rectionis nostræ mollidudo est, aut Gabriel adactus ad contrarium edocendum; sed citius permisum, ut Romana hæc Academia tanto Doctore lib. 8. de justificatione Cap. 11. & communi Nostrorum contra Vasquez, Valentia, Torres, & aliquos Thomistas. Ultima dispositio ad gratiam habitualiæ sanctificantem non procedit physicè effectivè ab ipsa gratia. Probat. 1. Quando peccator per dilectionem, seu contritionem perfectam ultimè se disponit ad gratiam habitualiæ sanctificantem, ea gratia justificans conferunt peccatori, quia contritus est, ut constat ex testimonii Scripturæ, & Trident. adducis à num. 78. atqui, si ea contrito produce-

82. Assero 2. cum Divo Thoma, plurimisque Thomistis, quos contra Gonet citat, & sequitur Contempson disserit. 4. Cap. 1. Scoto, ejusque Schola, Eximio Doctore lib. 8. de justificatione Cap. 11. & communi Nostrorum contra Vasquez, Valentia, Torres, & aliquos Thomistas. Ultima dispositio ad gratiam habitualiæ sanctificantem non procedit physicè effectivè ab ipsa gratia. Probat. 1. Quando peccator per dilectionem, seu contritionem perfectam ultimè se disponit ad gratiam habitualiæ sanctificantem, ea gratia justificans conferunt peccatori, quia contritus est, ut constat ex testimonii Scripturæ, & Trident. adducis à num. 78. atqui, si ea contrito produce-

retur physicè effectivè ab illa gratia justificante, talis gratia non conferretur peccatori, quia contritus est; ergo &c. Probatur min. Peccator non potest esse contritus, antequam habeat principium per se requisitum ad eliciendam contritionem, ut ex ipsis terminis constat; etenim homo nequit esse intelligens priori ad intellectum, aut volens pro priori ad voluntatem, ex eo, quod intellectus sit principium per se requisitum ad intellectionem, & voluntas ad volitionem; ergo si gratia justificans esset principium per se requisitum ad eliciendam contritionem, contrito non posset se habere pro priori ad gratiam, ac proinde talis gratia conferri non posset peccatori, quia est contritus, sed potius ut contereretur. Confirmatur. Gratia justificans non est in hac providentia componibilis cum peccato; atqui principium per se, quo peccator se libere disponit per contritionem perfectam ad expulsioneum peccati est componibile cum peccato, ut late constat ex dictis num. 254. & 461. de auxiliis; ergo &c.

Respondet 1. Gonetus cum alijs modernis Thomistis, veram esse istam causalem: *Gratia conferitur peccatori, quia contritus est, exinde autem non probari, quod contrito non procedat physicè effectivè à gratia, ad quam ultimè disponit, cùm sit etiam vera ista causalis: Homo est contritus, quia haber gratiam habitualē.*

Ratio ejus est, quia gratia justificans exercet duplex munus, nimirum & auxilij moventis, & formæ sanctificantis. Unde prima causalitas est vera, quia intelligitur de gratia, ut haber rationem habitus, & formæ sanctificantis. Secunda causalitas etiam est vera, quia intelligitur de gratia, ut gerit vices auxilij, & prout est in fieri, seu infundi. Sic in ordine naturali istæ causales sunt veræ, fenestra aperitur, quia ventus aulam ingreditur: ventus aulam ingreditur, quia fenestra aperitur; pariter ista: anima unitur corpori, quia est organicum, seu ultimè dispositum ad eam recipiendam, corpus est organicum, quia anima ei unitur, & corpus informat; atque in hoc sensu dixit Aristoteles causas sibi esse invicem causas, ideoque, quod causar aliquid in aliquo genere causæ, potest ab ipso causari, & dependere in alio genere causæ. Quamobrem cùm ultima dispositio ad gratiam, & ipsa gratia sint cause in diverso genere, nulla est repugnancia, quod contrito sit causa gratiae dispositiva, & gratia sit causa contritionis physicè effectiva; ex quo facile conciliantur & ratio Theologica, & testimonia omnia à nobis adducta.

Contra 1. Licet non repugnet mutua prioritas in diverso genere causæ, ut patet in causa finali, & physica; causa enim finalis est prior in intentione, & causa physica est prior in executione, sic prius intendit salutem, quam medicamentum; at prius physicè apponitur medicamentum, quam adhuc salutem. Cæterum in eodem genere causæ manifestè repugnat mu-

83.

tua

tua prioritas , ut diximus num. 482. de auxilijs. Sic repugnat quod, duæ caufæ primò & per se ad invicem se producant. Causa enim producens debet esse pro priori naturæ ad productam ; proindeque, si producta produceret primò , & per se suam causam productivam , existeret ante illam , atque exinde ante se ipsum : existeret quippe, antequam produceretur , cùm produceretur ab alia , & existeret ante aliam ; & sic esset prior naturæ , simulque naturæ posterior altera, quod, utpote in eodem genere prioritatis omnino repugnat ; sed hoc ipsum eveniret in casu nostro. Cum enim Deus à contritione existente in anima moveatur ad producendam gratiam , contritio esset prior naturæ gratia ; deinde gratia, si esset causa primò per se productiva contritionis , esset prior naturæ contritione ; ergo &c.

85. Contrà 2. Et utor Adversariorum exemplis. Quando aër fenestram aperit , & aulam ingreditur , duplex adest aëis motus , alter effectivus , quo, dum existit extra aulam , producit impulsū aperientem fenestrā : hunc namque impulsū non producit intra aulam , quando fenestra jam est aperta , & aër ingressus est , sed extra aulā , quando fenestra erat clausa. Alter est motus , quo aër suam præsentiam acquirit intra aulam : atque ad hunc motum requiritur , quod fenesta jam sit aperta. Unde primus motus est naturæ prior aperiōne fenestræ , neque provenire potest ab aëre præsente intra , sed extra aulam ; ita scilicet , ut , si Deus finaret aërem producere impulsū illum aperientem fenestrā , & impediret , ne aulam ingredieretur , maneret totum id , quo fenestra aperitur ab aëre. Sicuti , quando lapis imprimet impulsū aperientem fenestrā , quin aulam ingrediatur , maneret totum id , quo lapis fenestram aperit , quin aulam ingrediatur. Quare primus aëris motus ad producendum impulsū , quo aperiatur fenestra , cùm sit prior naturæ aperiōne fenestræ , nequit sublequi , sed necessariò præcedit illam aperitionem , proindeque ista causalis à priori est falsa : ideo fenestra aperitur , quia aër aulam ingreditur , solumque est vera à priori ita : ideo fenestra aperitur , quia aër producit impulsū illum aperientem ; atqui ad eum modum Deus ideo infundit homini gratiam , quia homo est contritus ; ergo contritio nequit esse effectus , aut naturæ posterior infusione gratiæ , sed duntaxat potest esse naturæ prior.

86. Pariter corpus organicum duplīciter considerari potest. Primò quidem organicum per dispositiones accidentales ad animæ unionem prærequisitas , vel organicum per substantiale complementum illis dispositionibus superadditum , & prærequisitum ad operationes viventes in corpore organico. Si primo modo considereretur , hæc est falsa causalis à priori : ideo corpus est organicum , quia anima ei unitur , & hæc est vera : ideo anima ei unitur , quia corpus est organicum ; atqui eodem mo-

do requiritur , quod homo sit contritus , ut Deus producat gratiam , eamque homini infundat , quandoquidem hæc à Deo producitur , & homini infunditur , quia contritus est , ergo &c. Quare doctrina ista omnibus aliis similibus exemplis adhibenda est , ne principia vera , atque lumine naturæ nota fallitati obnoxia proponantur. Sic , quando duæ columnæ ad modum crucis ad invicem sustentantur ita , ut deficiente ea , quæ ex transverso est , caderet etiam ea , quæ erat recta , aut ea cadente , quæ erat recta , caderet etiam illa , que erat ex transverso , nequaquam exinde dari possit mutua prioritas in eodem genere.

Ratio est , quia ideo illæ duæ columnæ cum tali artificio firmæ persistunt , quia constitutum compositum accidentale ita tendens in centrum , ut nec pars dextra , nec pars sinistra prævaleat utriusque ponderi , quo fisti fundamentum , sive compositum illud accidentale includat tamquam contiguam unionem partium utriusque columnæ præsentiam ita ordinaram , vel hanc , aut illam extrinsecam correspondiam ad locum extrinsecum , aut quicquam illud iuxta diversas Philosophorum sententias cum autem tale compositum accidentale non constituatur ex una sola , sed ex duabus simili columnis , exinde stabilitas illa non sit in una sola , sed in utraque simili columna ; quare , cùm non possit esse prius naturæ partibus , sed potius partes sint quasi priores naturæ totius , siue accidentalis illa præsentia , quæ est quasi modulus totius ; exinde nulla columna dici potest prior , & posterior naturæ respectu alterius , verum de his latius in Philosophia.

Respondent 2. alij Thomistæ cum Cajetano , quos etiam sequitur Gorresius , gratiam habitualē esse priorem contritione , quatenus ea gratia se habet ex parte agens exercendō munus motionis , & auxiliij ; esse autem posteriorem , quatenus se tenet ex parte passi exercendō munus gratiæ justificantis. Quare anterior , & posterior , non quidem sub eodem , sed sub diverso respectu , quod non implicat. Contra 1. Auxilium excitans , movens , aut præveniens , ut constat à num. 18. de Auxil. non est gratia habitualis , aut qualitas mortua , sed est actus vitalis ; ergo gratia habitualis non exercet munus talis auxiliij moventis. Contra 2. Gratia habitualis non producitur à Deo in peccatore adultro , nisi quando jam est dispositus per contritionem. Datur enim homini , quia contritus est ; ergo pro priori ad gratiam habitualē jam est producta contritio , ac proinde ante productionem gratiæ habitualis præcessit ita auxilium movens prærequisitum ad elicendam contritionem. Contra 3. Virtus morivi , & virtus justificativa esset eadem realiter cum gratia habituali ; atqui inter formalites creatas realiter identificatas nequit convenire realiter absoluē uni , quod non convenit alteri , proindeque non potest una realiter producere , & non altera ; alter inter illas datur distin-

Actio realis in tertio, ut constat à num 130. de Deo, quæ inter prædicata creata repugnat; ergo &c.

89. Respondent 3. alij Thomistæ cum Soto, contritionem prout procedentem à voluntate esse priorem gratia habituali, cùm sit causa talis gratiae: at, ut procedentem à gratia habituali non esse illa priorem, neque causam talis gratiae, sed esse effectum, & posteriorem. Contra 1. Contritio, qua disponit ad gratiam, est supernaturalis, ut constat à num 60. atqui contritio supernaturalis nequit procedere à sola voluntate; ergo procedit à gratia; atqui ante contritionem non est gratia habitualis in anima, sed gratia actualis, & præveniens; ergo &c. Contra 2. Homo non se haber meū passivè in ordine ad contritionem, qua se disponit ad gratiam, sed verè, & realiter elicit illam contritionem se liberè exercendò, ut constat ex Trident. fæpius adducto; ergo pro signo priori ad eliciendam contritionis præcedit in hominē gratia prærequisita ad eliciendam liberè contritionem; atqui pro illo priori ad contritionem non præcedit gratia habitualis; ergo &c.

90. Respondent 4. Vasquez, & Turrianus, gratiam habitualē, ut productam esse priorem contritione; ut unitam animæ esse contritione posteriorem; quare facile componitur, & quod gratia habitualis sit causa per se contritionis, & quod conseratur homini, quia contrito. Contra tamen 1. Deus in hac providentia non producit gratiam extra subjectum, proindeque, quando eam producit, producit illam unitam subjecto; atqui apud Adversarios contritio nequit procedere in hac providentia à gratia habituali unita subjecto; ergo neque à gratia habituali in hac providentia à Deo primo producita. Contra 2. Gratia ut unita subjecto est in hac providentia gratia ut justificans; quandoquidem gratia habitualis in hac providentia nequit conjungi cum peccato, ut constat ex dictis; atqui principium ad eliciendam in hac providentia contritionem, qua peccator se disponit ad gratiam habitualē, est indifferens ad utrumque, atque componibile tum cum peccato, tum cum contritione disponente ad gratiam expellentem peccatum; ergo gratia habitualis in hac providentia nullo modo esse potest principium per se requisitum ad eliciendam eam contritionem.

91. Probatur 2. conclusio ex Divo Thoma 1. p. quæst. 62. a. 2. ad 3. *Conversio est, per quam aliquis preparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exiguntur aliqua habitualis gratia. Quid clarius. Tum etiam prim. 2. quæst. 109. a. 2. in Corp. Ad hoc, quod preparat se homo ad susceptionem doni gratie habitualis, non oparet præsupponere aliquod aliud donum habitualē in anima; quia sic procederetur in infinitum, sed oportet præsupponere aliquod auxilium gratium Dei interioris animam movens, sive inspirans bonum propositum. Rursus 3. p. quæst. 82. a. 1. ad 2. 2. Altus primus penitentis se*

habet ut ultima dispositio ad gratiam consequendam; alij vero consequentes actus penitentia procedunt jam ex gratia, & virtutibus. Tum etiam quæst. 22. de veritate a. 8. eandem nostram sententiam latè docet, & probat Divus Thomas. Quare, ait Contempson supra citatus, Thomistæ, qui cum Gonet contrariam sententiam defendunt, manifestè contradicunt Divo Thomæ.

Affero 3. cum Cardinale de Lugo disp. 8. de Incarnatione, Arriaga, Oviedo, & communis Nostrorum contra Ripaldam, Aldretem, quos refert Ilquierdo tom. 2. de Deo disp. 42. neque de potentia absoluta potest contritio primò producī ab habitu, ad quem primò producendum ultimò disponit. Prob. 1. Si aliquando posset contritio excogiari de potentia absoluta ultimò disponens ad talē habitum, esset vel ex vi decreti intentivi, in quo jam prævideretur contritio absolute futura, & sufficiens dispositio ad habitum, à quo per decrevum executivum produceretur, vel ex vi decreti præcisè disjunctivi, quo Deus decerneret contritionem ut duo, eamque postea produceret, aut ab habitu perfecto ut duo, aut ab habitu perfecto ut quatuor; ita, ut ea contritio in decreto disjunctivo absolute prævisa moveat Deum, & Deus ex complacencia illius contritionis decernat postea illam producere per habitum ut quatuor; quo in casu, licet habitus ut quatuor secundum duos primos ejus gradus non possit esse præimum; at secundum alias duos jam esset præmium, & præmium illius contritionis: atqui neque hoc modo potest contritio ultimò disporere ad primò producendum habitum, à quo ipsa primo producitur; ergo &c. conseq. tenet, & maj. est unicum Adversariorum fundatum.

Minor verò probatur. Contritio nequit esse dispositio moralis, aut meritum alicujus premij, nisi ut prævisa jam in se ipsa per determinata principia absolute futura; aliter ipsa contritio, ut prævisa in decreto purè intentivo posset esse dispositio ad se ipsam, & meritum sui ipsius ad existendum in se ipsa per decrevum executivum, quod est contra lumen naturæ, contra omnes Theologos, & contra ipsos Adversarios; atqui contritio præcisè, ut prævisa in decreto intentivo, aut decreto disjunctivo non est contritio in se ipsa prævisa per determinata principia; etenim in se ipsa nequit ita prævideri extra causas, nisi pro signo sequenti ad causas, à quibus per se determinatè procedit; in signo autem decreti purè intentivi, aut purè disjunctivi adhuc non videntur absolute futura cause, à quibus producenda sit contritio, quandoquidem producenda est per decrevum executivum, & determinatum subsequens decrevum intentivum, & disjunctivum; ergo præcisè ex vi decreti intentivi, aut disjunctivi non adhuc prævideatur contritio moraliter disponens, aut merens habitum, à quo ipsa primo producenda sit.

Confin.

Disputatio II. Sectio III.

570

94.

Confirmatur 1. Ex vi decreti præcisè intentivi, aut disjunctivi non potest contritio mereri primam gratiam, seu primum auxilium; aliter primum auxilium non esset gratia, sed merces, quod dici non potest; acqui nulla alia ratio assignari potest, nisi quia ex vi decreti præcisè intentivi, aut disjunctivi, cum non adhuc videatur decretum determinatum, & executivum, à quo contritio perle procedit, videri nondum potest disponens, aut merens; ergo &c. Confirmatur 2. In eo distinguitur meritum à causa finali, quod causa finalis movet, ut sit; sic apponimus media, ut sit salus: at causa meritoria moverit, quia est; ita, ut jam sit absolutè prævisa in se ipsa pro sua differentia temporis dependens à causis, à quibus per se procedens ut moveat ad premium, atqui non potest in se ipsa ita prævideri extitura pro sua differentia temporis, nisi pro signo sequenti ad decretum determinatum, & executivum, à quo per se procedet in sua differentia temporis; ergo &c. Confirmatur 3. Contritio præcisè ut disjunctivè intenta non potest mereri se ipsam, ut determinatè, & in executione ponendam, ex eo, quod disjunctivè intenta nondum dici potest movere, quia est; ergo &c.

95.

Prob. 2. Contritio, ut adversarij facentur, licet de potentia absoluta posset, at connaturaliter, sive de potentia ordinaria nequit disponere ad habitum, à quo primò per se producitur; atqui fundamentum Adversariorum eodem prorsus modo probaret de potentia ordinaria, & connaturali vi contritionis, ac probaret de potentia absoluta; ergo, sicut fundamentum illud apud Adversarios est falsum de potentia ordinaria, ita etiam de potentia absoluta. Prob. ant. Absque ullo miraculo, & absque ulla rerum violentia potest Deus pro libito suo decernere contritionem per decretum purè intentivum, aut disjunctivum, atque pro signo sequenti elicere decretum determinatum, & executivum, quo contritio pro sua temporis differentia, reducenda sit extra causas; sed quod ita fieri potest absque ulla violentia, & miraculo, non est supra connaturalem vim contritionis, neque fieri potest duntaxat à Deo de potentia extraordinaria, verum etiam de potentia ordinaria, ut ex ipsis terminis patet; ergo &c. Ex dictis

96.

Fit 1. Principium meriti non posse cadere sub meritum. Ratio est, quia actus meritorius non est meritum, nisi prout se ipso prævidetur absolutè futurus, & pendens à suis determinatis causis pro sua differentia temporis: atqui Deus moveri non potest ab actu ita in se ipso absolutè præviso pro sua differentia temporis ad decernenda ea principia determinata, à quibus ille actus per se producitur; quandoquidem, ut ille actus in se ipso pro sua differentia temporis ita absolutè prævideatur, necesse est, ut Deus jam decreverit pro signo priori ea principia conferre; ergo &c. Fit 2. Creaturam non posse mereri primam gratiam,

Ratio est, quia pro signo priori ad primam gratiam prævideri non potest in se ipso pro sua differentia temporis absolutè futurus ullus actus supernaturalis, proindeque Deus non potest ab illo actu moveri ad primam gratiam colationem: sed hoc requirebatur, ut creaturam posset primam gratiam; ergo &c. Fit 3. Creaturam per unum actum elicitum viribus gratiae posse mereri alteram gratiam ad elicendum aliud actum: Ratio est, quia in eo causa ex actu absolute prævisio movere Deus ad dandam gratiam subsequentem actum, arque merito ipsius actus respondentem, quamnam autem gratiam possit homo mereri de congre, quamnam vero de condigno, dicemus in Tractatu de merito.

S E C T I O III.

Solvuntur Opposita.

Objicies 1. contra primam conclusionem, Sæpè in Sacra Scriptura dicitur, *Dominus diligit diligentes se*; ergo actus charitatis est ius ad divinam redamationem, proindeque forma sanctificans. Confirmatur 1. Juxta Tridentinum sess. 14. cap. 4. adscribitur justificatio actui perfectæ charitatis: sed non ab scribere illi, si non esset forma sanctificans; ergo &c. Confirm. 2. aliorum Patrum testimonij, qua affert Vasquez, in quibus charitas actialis aliquando dicitur pulchritudo, & sanctitas animæ, aliquando vero justitia, remissio, & destrucción peccatorum; aliquando conformatio, & assimilatio cum Deo: sed ista sunt propria munera formæ sanctificantis; ergo &c. Confirm. 3. ex alijs Patribus dicentibus, homines diligendo Deum fieri Dei amicos. Quare D. Bernardus ait: *Amor per se sufficit, & per se placet, & propter se: tum etiam Augustinus supra illud Rom. 3. Justificati gratis per gratiam ipsius*, ait: *Si Deus non reciperet configurantes ad se, esset in eo iniquitas: sed hæc haberi non possent, nisi actus perfectæ charitatis esset forma sanctificans*; ergo &c.

Resp. 1. conc. ant. & neg. conseq. quia Deus diligit diligentes se ex sua promissione, quia misericorditer voluit in hac providentia non denegare gratiam sanctificantem, & constitutuente filios Dei, sed eam concedere illis, qui actu perfectæ charitatis Deum diligunt: hoc aurem non habetur ex jure talis actus ad redamationem. Si enim plebejus, qui graviter offendit Regem, licet postea Regem diligat, & affectivè sit amicus Regis, non ex eo est effectivè amicus, neque haber jus ad amicabilem redamationem; quanto minus homo, licet Deum diligat, sique affectivè Dei amicus, non exinde erit effectivè amicus Dei, aut habebit jus ad divinam redamationem? Amicitia enim effectiva, sive constitutens amicos, stat in mutuo jure ad redamationem inter eos, qui eadem speciali natura gaudent, quod habeant in

in homine ratione gratiae habitualis, quae est participatio naturae Divinae, & jus ad redamnationem, & in Deo ratione suae sanctitatis, & promissionis; sicuti inter homines, qui eadem specie naturae gaudent, haberet in promissione, & acceptatione mutua ad redamnationem, in quo stat jus ad redamnationem amicabilem; Unde licet aliquis amet alterum, aut ab eo redametur amore charitatis, sive amicitiae, non exinde erit effectivè amicus, neque amor ille erit amicabilis, si non adhuc jus mutuum ad redamnationem.

99. Ad primam confirmationem dist. maj. adscribit tamquam ultimæ dispositioni ad gratiam justificantem conc. tanquam formæ sanctificanti neg. maj. & dist. min. neg. conseq. ut constat ex dictis. Videatur D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 2. Ad secundam confirmationem dist. maj. dieitur pulchritudo &c. arguitivè conc. formaliter neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Etenim cum actus charitatis, ut constat ex Trideptino adducto à n. 18. sit ultima dispositio ad formam sanctificantem, tribuuntur illi arguitivè, non verò formaliter munera gratiae sanctificantis: ad eum modum, quo ultima dispositio ad formam ignis dicitur destrutiva formæ ligni, non quidem formaliter, sed arguitivè. Ad tertiam confirmationem, conc. maj. & neg. min. quia ea omnia recte dicuntur de actu perfectæ charitatis tanquam de ultima dispositione ad sanctitatem, quam Deus in hac providentia non vult informé, ut in similis diximus cum D. Thoma num 30. & satis constat ex Trid. superius à nobis adducto. Unde si hominem dilectione perfecta diligenter Deum non reciperet Deus, ageret contra suam promissionem, in quo esset iniquitas; Neque ad rem venit, quod charitas se ipsa Deo placeat, nam quicunque actus virtutis se ipso placet Deo; neque exinde est forma sanctificans.

100. Objicies 2. Dilectio perfecta est se ipsa formaliter expulsiva omnis peccati tum actualis, tum habitualis; ergo est forma sanctificans. Prob. ant. non potest quis offendere actualiter Deum, dum illum super omnia diligit, proindeque amor Dei super omnia certissime. Et se ipso incomponibilis cum omni peccato actuali. Rursus peccatum habituale consistit in peccato commiso, & non retractato, dilectio autem perfecta est retractatio peccati; ergo est se ipsa formaliter expulsiva etiam peccati habitualis. Confirm. 1. Peccatum est voluntaria aversio à Deo, & conversio ad creaturam: atqui dilectio Dei super omnia est se ipsa formalis conversio ad Deum, & aversio à creatura; ergo est se ipsa formaliter expulsiva omnis peccati. Confirm. 2. Per actum lethaliter peccaminosum non solum constituitur homo affectivè, sed etiam effectivè malus, & inimicus Dei; ergo per actum charitatis perfectæ non solum constituitur bonus, & amicus Dei affectivè, sed etiam effectivè. Confirm. 3. Si dilectio Dei super omnia non esset se ipsa

formaliter incomponibilis cum peccato habituali, in sensu composito dilectionis perfectæ adhuc in alia providentia posset esse homo inimicus Dei, & dignus pœnâ æternâ, possetque mitti in infernum; qui est status necessitatis moralis ad peccandum actualiter: atqui ille, qui potest componi cum statu necessitatis moralis ad peccandum actualiter, potest componi cum actuali peccato; ergo dilectio Dei super omnia posset componi cum peccato actuali, si semel componi posset cum habituali, quod evidenter repugnat.

101. Resp. Neg. ant. quoad secundam partem, ad probationem concessa prima antecedentis parte neg. secundam cuin conseq. Nam peccatum habituale non stat propriè in eo, quod sit commissum, & non sit retractatum, sed in eo, quod sit commissum & non sit destructum, aut remissum; ad hoc autem ut sit remissum satis non est, quod creature velit remissionem; sicuti ut remittatur debitum contractum mille aureorum v. g. satis non est quod debitor desideret, ut ei debitum illud remittatur. Ad primam confirmationem dist. maj. voluntaria aversio affectivè, & effectivè transgressiva juris Dei, conc. non transgressiva, neg. maj. & dist. min. est se ipsa formalis convercio affectivè, conc. effectivè, neg. min. & conseq. quia, ut esset convercio non solum affectivè sed etiam effectivè, opus erat, ut non solum esset voluntas destruendi peccatum, sed etiam esset formalis peccati destructio; ad ponendam autem formalem destructionem peccati: cuius homo reus est, non sufficit, quod reus ipse velit destructionem peccati, ut ex ipsis terminis notum est: sed requiritur saltem, quod apponat id, cui talis remissio ratione sui debeatur; cum autem actu charitatis ratione sui non debeatur ea remissio, exinde nequit esse effectivè ratione sui convercio ad Deum; quin imò plures Theologi docent, idem etiam dicendum fore, quamvis actus charitatis esset dispositio ad gratiam non solum ex lege Dei, sed etiam ex natura rei, nam eo in calu se haberet, sicut unio albedinis cum subiecto, quæ unio non est virtus dealbativa, sed cui debetur virtus dealbativa, sed de his latè in Tractatu de Incarnatione.

102. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. quia peccarum lethale est gravis transgressio divinae legis, proindeque est contra actualem Dei voluntatem, tribuitque Deo ius ad rationabilem, gravemque displicentiam, in quo stat, quod homo per tale peccatum redditur effectivè malus; at per dilectionem Dei super omnia, qua homo divinam amicitiam affectivè desiderat, non apponit effectivè id, cui debeatur remissio contracti debiti, ut constat ex num. 98. proindeque formaliter vi illius actus nequit homo manere bonus, & amicus Dei effectivè. Ad tertiam confirmationem conc. maj. & dist. min. potest componi cum actuali peccato, dum maneat impeditus ad peccandum, neg. dum maneat expeditus,

R. P. Gormax Theolog. Tom. I.

conc. min. & neg. conseq. ratio est, quia, licet status inferni sit status necessitatis moralis ad actualiter peccandum, non denominaret mor. liter necessitatum illum, qui haberet dilectionem Dei super omnia in sensu composite ratiōis dilectionis, cūm ea dilectio sit victoria illius necessitatis moralis. Quare si in sensu composite illius dilectionis Petrus mitteretur in infernum, non posset in eo instanti peccare, neque haberet necessitatem moralē ad peccandum, nisi defitendo à dilectione, cūm enim necessitas moralis possit vinci physice per suum oppositum, illa dilectio, quae omnino opposita esset tali necessitati, revera vinceret illam necessitatem, arque ita subsequenter redderet Petrum impeditum ad denominationem moraliter necessitari ad actualiter peccandum, unde si ea dilectio supponatur pro signo priori ad statum inferni, supponetur & pro priori victa illa moralis necessitas, si autem supponatur ea dilectio pro signo posteriori, supponetur quoque pro signo posteriori illa moralis necessitas superata.

103.

Objicies 3. contra secundam conclusionem. D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 4. quaestio nuncula 2. agens de pijs motibus, qui ad justificationem disponunt, sic habet: *Cum isti motus, qui sunt in ipsa justificatione impii, sint quasi dispositio ultima ad gratia susceptionem, suo modo præcedunt quidem in via causa materialis, sed sequuntur in via causa formalis.* Et 1. 2. quæst. 113. art. 8. ad 2. *Dispositio subjecti præcedit subjectionem formæ ordine nature, sequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipsum subjectum disponitur, & ideo motus liberi natura ordine præcedunt consequentem gratia, sequuntur autem gratia infusionem.* Tum etiam art. 7. Nullum præter gratiam habitualem auxilium videtur admittere ad justificationem, dum ait: *tota justificatio impij originaliter consistit in gratia infusione: per eam enim & liberum arbitrium movetur & culpa remittitur.* Ibi enim D. Thomas non loquitur de auxilio actuali, quandoquidem per illud non remittitur peccatum, proindeque habitualem gratiam intelligit sub nomine auxilij: atqui contrito procedit effectivè à gratia auxiliante; ergo, juxta D. Thomam procedit effectivè à gratia habituali, ad quam ultimò disponit.

104.

Resp. Admitiendo testimonia D. Thomæ, & negando min. subsumptam cum conseq. Ex illis enim testimonij nihil omnino contra doctrinam nostram infertur: Primum enim non venit ad rem, quia dispositio illa sive prius voluntatis motus, utpote se habens ex parte causæ materialis, quandoquidem materia non causat, vel recipit, nisi ut disposita, præcedit in genere causæ materialis disposita ipsam gratiam, sicut materia disposita præcedit formam, at in genere causæ materialis complectæ, & formatæ subsequitur formam ad eum modum, quo totum non est prius, sed poste-

rius suis partibus, ut diximus num. 81. carum quod dispositions illæ sequuntur gratiam in genere causæ per se efficientis, de quo est controversia, nunquam, & nusquam dixit D. Thomas: neq; secundum testimonium venit ad rem; Nam D. Thomas nequaquam dixit dispositionem, quæ præcedit susceptionem, ita sequi actionem formæ, sed sequi actionem agentis; sed quid exinde contra nos? certè contra Adversarios maxime militat testimonium istud, ex quo rectè infert D. Thomas, quod motus liberi arbitrij præcedit natura ordine consecutionem gratiae habitualis, & sequitur infusionem gratiae actualis. Tertium denique testimonium nihil probat; Nam ibi D. Thomas solum loquitur de gratia actuali incitante ad pios motus; quare non dixit, quod in ei consisteret formaliter justificatio, sed originaliter, quia origo, & initium justificationis in auxilio prævenientis, & excitantis gratie possum est.

Objicies 4. Deus diligit prius hominem, quam homo Deum ex 1. Joannis. 4. *Nu quas nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipsi prior dilexit nos;* ergo prior est gratia habitualis, per quam Deus diligit hominem, quam contrito, vel dilectio, per quam homo diligit Deum. Confirmatur 1 ex Joannis 13. ubi Christus ait: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semet ipso, nisi manserit in vite, sciat vos, nisi in me manseritis;* ergo prius est, quod homo maneat in Deo per gratiam sanctificantem, quam quod elicit contritionem. Confirmatur 2. ex Arausiano 2. Can. 18. *Debetur merces bonis operibus si fiant;* sed gratia præcedit, ut fiant, & Can. 25. *Ipsæ dedit nobis, ut Deum diligenterem, qui charitatem diffidat in cordibus nostris;* ergo prius est, quod habeamus gratiam, & charitatem, quam quod eliciamus contritionem. Confirmatur 3. Gratia habitualis est principium proximum vita supernaturalis; atqui nullus actus vitalis produci potest, quin præcedat principium proximum vitae; etenim, si Deus moveret corpus mortuum, motus ille non esset vitalis, quia ab esset anima, quæ est principium mortis. Pater, si Angeli corpus afflant, ea corpora non operantur vitaliter, quia desunt anima, & facultates naturales eorum motuum operantes, quæ sunt principium vitale, & principium vitale est omnino insuppleibile; quare afflanti dei, & spei informes non sunt vitales; iustus enim ex fide, quæ per dilectionem operatur, vivit, proindeque fides sine operibus mortua est, & qui non diligit, manet in morte; ergo, ut producatur contrito, necesse omnino est, quod gratia habitualis illam producat.

Relpondeo dist. ant. Deus diligit prius hominem amore benevolentiae, conc. amore amicabilis, nego anteced. & consequentiamente video, quomodo Adversarius possint de honestitate dubitare, aut in alienum sensum scriputuram detergere; quandoquidem certum est, Deum

Deum odid inimicabili prosequi peccatores, simulque alio amore non quidem amicabili, de quo diximus num. 98. sed benevolentiae illos diligere, dum vult illis alia bona, inter quae veniunt auxilia gratiae actualis, quae Deus illis consert, ut à peccatis resurgent, quibusq; plures peccatores resistunt. Ad primam confirmationem conc. ant. & nego conseq. quia Christus in eo testimonio loquitur de fructu condigno gratiae, & gloriae, quem ferre non poterit homo, nisi manferit in Christo per gratiam sanctificantem, eamque gratiam non amiserit, ut dicemus agentes de merito. Contrario autem, qua peccator disponitur ad gratiam sanctificantem, non est meritoria de condigno gratiae sanctificantis, sed solum de congruo, quin imo, ut peccator hanc contritionem eliciat, necesse est, ut etiam maneat in Christo recipiendo ab ipso non quidem influxum amicabilem, sed benevolum, in susceptione auxiliantis gratiae inclusum, de quo agit Augustin. Tractatu 18. in Joan. unde, cum duplíciter possit homo considerari manens in Christo, videlicet aut per conjunctionem amicabilem, aut saltem per benevolam, aliqua ex his necessaria est, ut faciat fructus meritorios vitae æternæ.

107. Ad secundam confirmationem conc. antec. & nego conseq. quia Augustin. in primo testimonio loquitur de gratia auxiliante contra Semipelagianos, non prærequirentes auxilium ad initium salutis; exinde autem perpetuam interfertur, gratiam habitualem esse indispensabiliter principium effectivum actus charitatis, & contritionis. In secundo vero testimonio loquitur etiam de gratia auxiliante, per quam dicitur diffundi Spiritus Sanctus, non quidem ut inhabitans, sed ut motor, vel loquitur de ipso actu charitatis, qui eriam dicitur diffundi sensu, in quo canit Ecclesia, *Infunde nobis Domine tuus charitatis effectum*. Quin potius Arauficanum eodem loco agit de preparatione ad actum fidei, & spei, ad quam non infunditur Spiritus Sanctus, nisi ut motor per gratiam auxiliantem, unde idem quoque descendit in nostro casu, atque hoc sensu intelligendus est Augustin. Tractatu 15. in Joannem dicens: *Quomodo diligimus, ut Spiritum Sanctum accipiamus, quem, nisi accipiamus, diligere non valamus.*

108. Ad tertiam confirmationem dist. maj. est principium vitae meritoriae de congruo, conc. de condigno, subdist. formate, conc. effectivum, nego maj. & concessa min. nego conseq. Ratio est, quia principium proximum vitae, quod suppleri non potest, est illud, quod actu vitali denominatur vivens, & hoc suppleri non potest ab extrinseco, sicut neque actus, quo potentia denominatur cognoscens. Virtus enim cognoscitiva stat in essentia entis, & essentia insupplebiles sunt, & alia principia effectiva, cum non sint de essentia principi viventis, sed illi superadveniant.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

possunt supervenire vel intrinsecè, vel extrinsecè, dum contineant virtutem illius actus vitalis productivam, atque ita possint potentiam vitalem adjuvare; si apud ipsos Thomistas auxilium permanens suppleri potest per aliud transiens, quo ipsi ajunt, Div. Paulus elicuit visionem Dei: principia enim effectiva suppleri posse ab extrinseco, res notior est, quam quæ probatione indigent; Petrus enim, qui intrinsecas vires amisit, quibus poterat elevare pondus ut octo, solumque potest modo elevare pondus ut quatuor, adjuvari certe potest ab aliquo extrinsecus ad elevandum pondus ut octo; quare, cum principium, quod à supernis actibus intrinsecis denominatur vivens, sit homo, & non gratia superaddita homini, virtus illa vitalis est homini insupplebilis; at gratia necessaria ad eos actus physicè producendos potest esse vel intrinseca, vel extrinseca, de quo latè egi in Tractatu de actibus humanis.

Objicies 5. Inclinatio ad bonum alicuius naturæ supponit naturam illam saltem participatam, ut actus ab ea procedat; atqui actus contritionis, & dilectionis perfectæ sunt inclinatio actualis ad bonum divinum, ut est in se; ergo supponunt gratiam habitualem, quæ est natura divina participata, ut ab ipsa procedant. Confirmatur 1. Actus de condigno meritorij vite æternæ procedunt physicè effectivè à gratia sanctificante: sed omnis actus charitatis, & contritionis sunt de condigno meritorij vite æternæ; aliter adulterus extra Sacramentum justificatus, & statim post acceptam gratiam ante novos pietatis actus à gratia habituali profectos moriens, gloriam sine meritis propriis obtinet, siquidem nullum actum à gratia habituali profectum in ea suppositione eliceret, quod est contra Ecclesia sensum, gloriam parvulis titulò hæreditatis, adulteris vero titulò mercedis merita compensantis asserentem, ergo &c. Confirmatur 2. ex D. Thoma 3. part. quæst. 7. art. 13. ad 2. dicendum: *Calor, qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus proficiens à forma ignis jam præexistens; sic etiam sensus tactus est dispositio ad receptionem anima rationalis, à qua effectivè procedit; ergo etiam contritio potest esse dispositio ad gratiam, à qua effectivè procedit.*

Respondeo dist. maj. si sit inclinatio ad bonum alicuius naturæ eo modo, ac ipsa natura in suum bonum inclinat, conc. si sit diverso modo, neg. maj. & distincta min. neg. conseq. actus enim, quo homo desiderat habere puritatem angelicam, vel nivis candorem, est inclinatio in bonum naturæ angelicæ, atque in bonum naturæ nivis, quin talis actus supponat influxum naturæ angelicæ, aut naturæ nivis, vel sit à natura participata ab illis ex eo præcisè, quod ea inclinatio non sit eodem modo in homine, ac sit in ipsa nive, vel in natura angelica. Pariter inclinatio in bonum divinum, cum in homine non sit eodem modo, ac est in

natu-

Disputatio IV. Sec^{tio} I.

574

natura divina, non requirit influxum naturae divinae per sanctitatem participare, sed satis est participatio mediorum, seu auxiliorum ducentium in sanctitatem. Ad primam confirmationem neg. maj. quia, ut sanctitas sit dignificativa meriti, nequaquam requiritur, quod sit causa effectiva actus meritorij, sed satis, quod fuerit in subiecto independenter ab influxu actus, qui elicitur, & pro eo instanti conservetur in subiecto, ut constat a num. 453. de actibus humanis. Sic Personalitates Divinae non sunt ad extra productivae, & tamen Personalitas Verbi est condignificativa auctus eliciti ab anima Christi Domini.

III. Quare, ut adulst obtineat gloriam ut coronam, necesse non est, ut actus ab ipso elicitus physicè producatur a gratia sanctificante, sed satis est, quod sit meritorius gratiae, quam obtinet vel de condigno, vel de congruo, quo in casu, gratia data in premium talis auctus jam exigit gloriam, quae proinde dicitur corona, & non pura hæreditas, quia datur ob gratiam collatam in premium. Ad secundam confirmationem concessò testimonio D. Thomae neg. ant. quoad sensum tactus; iste enim non est dispositio prævia, ut introducarur anima rationalis, sed constituitur tanquam ex forma ex anima, & tanquam ex subiecto ex materia organizata, & disposita; illæ autem dispositiones præviae non quidem ab anima, sed ab alio agente prævio physicè producuntur. Testimonium autem D. Thomae non venit ad rem, quia calor, qui fuit dispositio ad formam ignis, non fuit physicè productus a forma ignis, licet ab ea postea conserveretur in subiecto; unde non dicitur effectus primò productus, sed conservatus. Quæ est ratio, propter quam postea D. Thomas eadem 3. p. q. 9. art. 3. ad 2. non vocat illum absolute effectum, sed quasi effectum; at enim: [per calorem disponitur materia ad suscipiendum formam ignis, qua tamen adveniente calor non cessat, sed remanet quasi quidam effectus talis forme.] Quæ sane verba nostram doctrinam maximè confirmant. Unde, licet causæ, quæ non debent physicè existere, ut causent, v. g. caufa finalis, aut idæa intentionalis possint cum alijs esse ad invicem causæ: at illæ duas causæ: quæ, ut causent, debent physicè effectivè produce-re, aut physicè existere, non possunt esse in eo genere sibi invicem caufæ.

Objicies 6. contra tertiam conclusionem. Ex vi decreti pure intentivi, aut disjunctivi contrito est absolutè futura: atque Deus videretur in se ipsa contritionem absolutè futuram; ergo ex vi decreti pure intentivi, aut disjunctivi videt Deus contritionem absolutè in se ipsa: sed contrito ita prævisa est sufficiens dispositio ad habitum, a quo primo proceditur; ergo &c. Resp. dist. maj. est absolute futura intra causas, conc. extra suas determinatas causas, neg. maj. & dist. min. cum conseq. neg. min. sublumpram. Ratio est, quia, ut contrito sit sufficiens dispositio ad gratiam, necesse est, quod prævideatur absolute in se ipsa cum sua actione, per quam a suis causis procedet: hoc autem modo prævideri non potest, nisi videatur absolute pendens a principijs, a quibus determinatè producitur. Quare contrito solum potest ita prævideri post decreatum excusivum, a quo per se pendens causæ determinatæ, a quibus ea concordia per se procedit. Videatur Oviedus Controversia 2. punto 8. à num. 101.

Objicies 7. instandò simul solutionem, Per scientiam medium videtur contrito in se ipsa conditionatè futura: atque non videatur extra suas causas determinatas cum actione, a quibus pendeat; ergo pariter, ut videatur in se ipsa absolute futura, & revera disponens ad gratiam, necesse non est, ut videatur cum actione sua extra suas causas determinatas, a quibus per se dependeat. Resp. conc. maj. & dist. min. Non videatur extra suas causas absolutas, conc. conditionatas, neg. min. & conseq. Ratio est, quia, quando per scientiam medium videtur contrito conditionatè futura, videatur etiam causæ conditionatæ, quæ si absolute ponantur, ponetur etiam contrito absolute cum actione, per quam determinatè ad illis principijs dependeat; quare ex hoc argumento potius possumus Adversarios fortiter redarguere, nam si ex parte hypothesis scientiam mediæ non supponantur causæ per se determinatæ, a quibus, si determinatè ponantur, ponetur cum sua actione ea contrito, non videatur per scientiam medium in se ipsa contrito conditionatè futura; ergo, si absolute non supponantur causæ, a quibus determinatè ponetur contrito, non poterit per scientiam absolute derivari contrito in se ipsa absolute determinata.

DISPUTATIO IV. DE CONSTITUTIVO ET PROPRIETATIBUS METAPHYSICIS GRATIÆ HABITUALIS.

III. Duximus à num. 68. de Deo, quid veniat nomine essentiae apud Theologos & Philosophos, & quomodo essentia universaliter sumpta ad hæc duo membra, nimurum physicæ, & metaphysicæ essentia contrahatur. Es-

sencia enim physica complectitur omnia ea praedicata cum re, de qua agitur, identificata, sine quibus ejus essentia nullibi reperiiri potest; essentia vero metaphysica stat in praedicatis primarijs, seu præcipuis, & adæquantibus conceptum.

ceptum rei pertinentis ad facultatem, in qua de ipsa agitur. Quare homo ut pertinens ad medicinam definitur animal sanabile, cum iste conceptus sit primarius, & adaequans significatum hominis prout à medicina respicitur. Pariter homo philosophicè sumptus rectè definitur animal rationale, quia objec-
tum prout à Philosophis definiendum debet completi per genus, & differentias, non solum ea prædicta, per quae res definita primum distinguatur ab omni non ipsa, sed quæ sunt nobilia in re definienda: atque ita adaequat significatum rei definite; quare, licet apprehensivum sit prius discursivo; atque ideo per istum conceptum animal apprehensivum homo primò distinguatur ab omni non ipso, non est ista vera hominis definitio, homo enim constans corpore, & spiritu tanquam nobilia sua prædicta complectitur principium sensibilis, & discursus, sive animal, & rationale, idcirco quærimus, quænam sint prædicta primaria, seu præcipua gratiae habitualis significatum ejus adæquantia.

SECTIO I.

Explicatur habitualis gratiae conceptus
Metaphysicus.

dum. Probatur 1. Gratia habitualis mera physice sumpta stat in primariis, seu præcipuis prædicatis ejus significatum adæquantibus, atque gratiam habitualem distinguentibus ab omni non ipsa: sed hæc omnia habentur per istum conceptum à nobis explicatum, ergo &c. Probat. min. nam hæc prædicta sunt præcipua, & nobilia in linea morum; quid enim nobilis excitari potest, quam quod homo reddatur sanctus, iustus, & gratus Deo? quid præstantius isto conceptu, ratione cuius homini debet possesso sui ultimi finis? etenim, si homo sanctus non sit, jus non habet ad gloriam; si autem sit sanctus, eo ipso est heres gloriae, habetque jus ad æternam beatitudinem, ad quam consequendam homo elevatus est; ergo ista sunt primaria, seu præcipua gratiae prædicta. Rursus conceptus iste assignatus, ut planum fieri discurrendò per singula, nulli alii conuenit, nisi soli gratiae habituali; ergo &c.

Probat. 2. Gratia habitualis non solum est condonativa, seu remissiva peccati, sed etiam est virtus sanctificativa, ut docet Tridentin.

sess. 6. Cap. 7. Hanc dispositionem, seu preparationem justificatio ipsa consequitur, que non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae, & donorum; ubi simul docet, hanc gratiam esse unicam formalem causam nostræ justificationis, ut constat ex num. 1. ergo est habitus sanctificativus, cui debentur dona, seu virtutes ad rectè operandum; atqui hæc omnia complectitur conceptus à nobis assignatus; ergo &c. Confirmatur. Quamvis Deus decernat peccatum remittere, hominem sanctificare, eique conferre virtutes supernatales ad rectè operandum, tale decretum non est sanctitas hominis, quia non est formaliter sanctificativum, sed exigit sanctitatem, qua homo sanctificetur, & virtutes, quibus sit potens operari; ergo etenim gratia est constituta metaphysice per sua prædicta præcipua, quibus distinguatur ab omni non ipsa, quatenus est non utcunque, sed formaliter sanctificativa. Rursus, ut natura in ordine superiore non aliter constitui potest, nisi ut radicativa virtutum; ergo conceptus definitivus à nobis assignatus & est primarius, & adæquatus, quo gratia distinguatur ab omni non ipsa.

Affero 2. Gratia habitualis ideo est formaliter sanctificativa, quia est prædicatum intrinsecum, se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam. Probatur 1. conclusio, atque in primis quoad primam partem, scilicet quod gratia habitualis, ut sit sanctitas, debeat esse intrinseca sanctificatio; ex eo enim, quod sanctificet hominem, est intrinseca hominis renovatio, ut constat ex Tridentino cit. num. 1. & num. superiori, est regeneratio, ut cum ipso Trident. & Scriptura diximus num. 2. est animæ pulchritudo, ut docet Catechismus Trident. adductus num. 5. est virtus non tantum condonativa, sed sanctificativa, quæ

internè perficiendò mundat, ut constat ex Tridentino adducto num. superiori, atque ita mundat, ut amissam Dei imaginem, & similitudinē homini restituat, in quo stat, quod sit participata Dei natura ethicè sumpta. Sic Chrysost. ad illa Genesis verba: faciamus hominē ad imaginem & similitudinem nostram, accuratē dixerit: similitudinem dixit, ut viribus humanis similes siamus Deo mansuetudine & lenitate, & virtutibus. Et Ambrosius Tract. de dignitate hominis cap. 3. *Homo creatus est, ut charitatem haberet, ut bonus esset, & justus, ut patiens, atque mitis, mundus, & misericors foret, quas virtutes, quando quisque in se haberet, tanto propius est Deo, & majorem sui conditoris gerit similitudinem.* August. epist. 54. ad Macedonia: *Reductio generis nostri non aliter per Salvatorem Christum facta est, quam participatione, & sanctificatione Spiritus unius participes facti participes reddimur divina natura reformatos nos ad sanctificationem, & imaginem primam.* Nam si peccatum à Deo separat, iustitia certè conjungit. Vide num. 120. & 134. Pariter D. Thomas 3. p. quæst. 3. art. ad 3. dicendum: *Quod assumptio, quæ fit per gratiam adoptionis terminatur ad quandam participationem divina natura secundum quandam assimilationem ad bonitatem illius, secundum illud Petri: ut diviuæ confortes natura &c., quæ omnia satis convincunt, perfectionem sanctificativam stare non posse in aliquo pure extrinseco, sed esse prædicatum intrinsecum.* Verum de his latius à num. 134.

^{119.} Rursus secunda pars conclusionis, scilicet, quod perfectio sanctificativa sit etiam prædicatum se ipso incomponibile cum peccato, facile patet, quia aliter non esset participatio naturæ divinæ ethicè sumpta, quæ sanctitas est se ipso incomponibilis cum peccato, sed ad summum esse posset prædicatum exigens sanctitatem sicuti num. 117. diximus de decreto, quo Deus efficaciter decerneret hominem sanctificare; sic dicimus, unionem albedinis non dealbare, sed exigere prædicatum, quod dealbat. Tandem tertia conclusionis pars, scilicet, quod sanctitas, quæ talis sit jus formale ad gloriam, patet, quia, si homo non elevatus ad gloriam, sed in statu puræ naturæ productus, postea peccareret, & Deus illi peccatum remitteret, reverè ex injusto fieret non iustus, at non fieret sanctus, quia non haberet iustitiam, seu jus ad gloriam, & ut sit sanctus, requiritur, quod sit hæres secundum spem vitæ æternæ, quæ est ratio, propter quam Tridentinum citatum num. 117. definit, quod justificatio non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & addit: Unde homo ex injusto sit iustus, & ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ; ergo sanctitas, quæ talis tria hæc indispensabiliter includit, nimirum esse prædicatum intrinsecum se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam.

Prob. 2. Illa sunt prædicata metaphysicæ constitutiva sanctitatis, quæ talis, quæ & præcipua illi sunt, & adæquant significatum sanctitatis, eamque distinguunt ab omni non ipsa, ut constat ex num. 114, sed hæc omnia habentur per conceptum sanctitatis in assertione nostra assignatum; ergo &c. Probatur min. Sanctitas ex Dionysio Cap. 12. de divin. nomin. est ab omni immunditia libera, & incontaminata mundities, sive, ut alij vertunt, puritas immaculata, & ab omni sceleri libera, quo satis insinuat, esse prædicatum intrinsecum se ipso incomponibile cum peccato; alter non esset mundities, & puritas immaculata, sed præcisa carentia sceleris, quæ duo valde diversa sunt. Etenim, si homini in statu puræ naturæ producitur, & postea peccanti Deus per extrinsecam condonationem remitteret peccatum, certè homo ille haberet carentiam sceleris, at non haberet puritatem, aut munditiam immaculatam, sive te ipsa cum immitudine, aut lethali peccato incomponibile; quare Augustin. lib. 15. de Trinitate Cap. 3. dixit: *Natura, cum a suo conditore sufficiat, a deformi forma formosam transformari in formam.* Et Paulus ad Ephesios 5. de iustificatione etiam dixit: *Frustris aliquando tentare, sicut autem lux in Domino; hanc autem puritatem afferre jus ad gloriam, definitum est a Tridentino numer. superiori; cumque iste fuit, propter quem homo in statu elevationis productus est, istud prædicatum est in sanctitate præcipuum; ergo habet omnis prædicta, & adæquant significatum sanctitatis, & sunt in sanctitate præcipua, & sanctitatem distinguunt ab omni non ipsa.* Ex dictis

Fit 1. Reliqua alia prædicata identificata cum gratia habituali esse proprietates metaphysicas. Primum inter haec numerati solet prædicatum amicitiae: gratia enim est forma, per quam homo redditur amicus Dei, quænus est jus ad amorem Dei, & ad divinam redamationem, ut dicimus num. 150. & innumeris supra num. 68. Unde aliud est actualis amicitia, seu actus amicitiae, & aliud est ratio constitutiva amici, si enim deruit in aliquo jus ad amorem, & redamationem amicabilem, licet nunquam amaverit, aut ameret, erit verè amicus, ut patet in pueris baptizatis, qui sunt verè amici Dei. Quare Tridentinum fess. 6. cap. 7. de homine per gratiam Dei iustificato ait: *Unde homo ex iniquo fit iustus, & ex inimico amicus.* Illa quippe habitualis gratia, quæ hominem sanctificat, eique confert jus ad æternam hæreditatem, est ipsa, quæ confert jus ad ad divinam redamationem.

Alterum prædicatum, seu proprietas gratie metaphysica, est reddere subjectum expeditum filium Dei adoptivum: est enim gratia filio Dei adoptiva. Quare Trid. fess. 6. cap. 4. docet de impij justificatione, ut sit translatio de eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adams, in statum gratia, & adoptionis filiorum Dei, quod

quod clarè defumitur ex Scriptura, ubi ad Romanos 8. dicitur: *Accepistis spiritum adoptionis. & ad Galatas 4. Ut adoptionem filiorum resiperemus. & ad Ephesios 1. Praedestinavit nos in adoptionem filiorum per IESUM Christum.* Quare filiatio in praesenti non sumitur strictè pro naturali, aut propria, quæ solum convenit illi, qui non habet naturam extraneam à Patre, sed illi saltem per physicam unionem propriam; neque pro filiatione latissima, quæ effectibus omnibus competit, modo, quo Jobi 38. Deus dicitur Pater pluviae. neque pro effectu rationali à Deo producto, quo in sensu omnes homines etiam peccatores dicuntur filii Dei, atque in hoc sensu in oratione Dominica dicimus Pater noster, qui es in cælis.

Adoptio enim apud Theologos, & Juristas definitur naturæ extraneæ in filium legitima assumptio, qua definitione exprimuntur duæ conditiones ad filiationem adoptivam requisitæ. Prima est, quod adoptio sit natura extranea, id est, quod non sit filius naturalis, aut proprius; ob defectum namque illius conditionis, Christus adhuc reduplicative ut homo non est Filius Dei adoptivus, ut definitum est contra Felicem, & Elipandum, & latè dicemus in Tractatu de Incarnatione. Secunda conditio est, quod voluntate gratioſa assumatur, qui legitimè adoptatur in filium; etenim, cùm adoptatus jus ut filius habeat ad hæreditatem paternam, quod per naturalem, aut propriam generationem non habebat, requiritur, quod assumatur per voluntatem gratioſam. Sic Concilium Francoforiense in Epistola ad Episcopos Hispaniæ: *Quid est adoptio, nisi copulatio charitatis, qua pater sibi adoptione copulat filium, quæ proprium non habebat.* Quare gratia etenim est filatio Dei adoptiva, quatenus est forma, qua natura extranea manet ex ipsa natura rei in filium assumpta. Quamvis enim aliquis filius adoptivus possit propter sua delicta in humanis privari jure ad hæreditatem à patre, quin adoptiva filiatione privetur, aut contra possit aliquis in humanis constitui hæres testamenti, quin adoptetur in filium; at per gratiam sanctificantem & constitutum filius, & hæres; ut enim ait Divus Paulus ad Romanos 8. *Si autem filij, & heredes; heredes quidem Dei coheredes autem Christi: at, cùm finis ultimus hominis sit, hanc eternam possessionem obtinere, ea de causa dicitur istud præstancius in gratia prædicatum.* Sic Augustinus Tractatu 51. in Joannem: *Quem majorem honorem accipere poterit adoptatus, quam ut sit, ubi est unicus, non equalis factus divinitati, sed consociatus eternitati.*

Fit 2. Gratiam habitualem in hac præsen-
ti providentia esse viatoribus unicam naturam in ordine superno, qua justi denominantur, & sunt, non autem esse unicam de posibili; ratio est, quia Deus ut Autōr supernaturalis non minus est potens ad producendas naturas consentaneas rebus naturalibus; atqui in ordi-

ne naturali producere potest plures naturas inter se distinctas, nimur naturam Angeli, hominis, leonis &c. in ordine supernaturali producere quoque potest plures naturas inter se distinctas. Quare, sicut in ordine naturali altera natura est perfectior, & altera minùs perfecta, etiam est perfectior unā, & minùs perfecta altera in ordine supernaturali: illa ceterum, quæ solum radicaret virtutes morales, & non Theologicas, aut econtra, est minùs perfecta, quam gratia habitualis, quæ de facto datur; illa autem, quæ radicaret non solum eas virtutes, sed etiam donum perseverantiae, aut confirmationis in gratia, est que cum lethalibus, & venialibus incomponibilis, est absque dubio perfectior nostra gratia habituali.

Fit 3. in alijs providentiae ordinibus, qui portuerunt à Deo institui, portuisse à Deo dignari aut plura, aut pauciora, quam modò necessitate medijs requisita ad justificationem peccatoris adulti; idemque dicendum de requisitis necessitate precepti. Casu autem, quo homo haberet sanctitatem, haberet etiam ius ad media, sine quibus non posset obtinere gloriam. Ratio est, quia sanctitas, ut constat à num. 119. est ius ad gloriam, sed ille, qui habet ius ad finem, eo ipso habet ius ad media, sine quibus finis obtineri, non potest; ergo &c. Hæc autem est ratio, quare sanctitas dicitur disponere hominem ad recte operandum, illumque assimilare Deo, atque ita esse participatio naturæ divinæ ethice sumptæ; non enim est participatio naturæ divinæ ethice sumptæ participando aliquam ethice naturæ Dei partem: hoc enim, ut ex ipso naturæ lumine constat, est chymera, sed quia gratia à Deo data, & producta assimilat hominem Deo in ordine ad perfectiones morales; sicuti alia dona naturalia purè physica dicuntur participatio naturæ divinæ physice sumptæ, non quia sunt pars aliqua naturæ divinæ physice sumptæ, sed quia sunt à Deo data, & producta, & assimilant hominem Deo in ordine ad eas physicas perfectiones. Deus enim continet in se omnem perfectionem sine imperfectione sive physice sive moraliter consideratam, atque adeo quæcumque creata perfectio dicitur perfectionis divinæ participatio.

S E C T I O III.

Solvuntur Opposita.

Objicies 1. contra primam conclusionem. Eò quod gratia habitualis sit forma physica supernaturalis debet participare physice aliquam perfectionem divinam; ergo est physica participatio naturæ divinæ non quidem ethice, sed physice sumptæ. Confirm. 1. Homo dicitur nasci, & renasci ex Deo per gratiam Joannis 1. *Ex Deo nati sunt.* & 3. *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit;* sed nativi-

125.

126.

128

Disputatio IV. Sectio II.

578

ras, & Filiatio petunt necessariò, ut Filius participet naturam Patris, quæ non stat in rectitudine morali; hæc enim factitudo cùm sit propria voluntatis perfectio, pertinet ad perfectiones attributales naturam supponentes; ergo, homo per gratiam non participat naturam moralem; sed naturam physicam Dei. Confirm. 2. Participare formaliter aliquid est habere formalem convenientiam cum illo saltem analogam, ut patet in accidente respectu substantiæ; atqui gratia justificans habet talam convenientiam cum natura divina physice sumpta: sicut enim natura Dei est eminenter quodammodo radix, cognitionis, & amoris, quo Deus se ipsum, ut in se ipso est, infinito modo cognoscit & amat; ita gratia est radix intelligendi, & amandi Deum, ut est in se ipso & prout, transcendent totum ordinem creatum, & creabilem. Confirm. 3. Plures Patres dicunt: Gratiam esse indefectibilem, independentem Dei substantiam, & alia hujusmodi; sed istæ locutiones verificati non possunt, nisi gratia sit participatio divinæ naturæ physicæ sumptæ ergo &c.

227. Relp. conc. ant. & dist. conseq. Est physica participatio naturæ divinæ purè physicæ sumptæ, neg. ethicè & moraliter acceptæ, conc. conseq. Hoc enim argumentum totum quantum laborat æquivocatione. Non enim dubitamus, gratiam esse aliquid physicum; sicut & sanctitas Dei est aliquid physicum, atque in hoc sensu dici posse participationem naturæ divinæ physicæ sumptæ. Cæterum cùm hæc sit ratio communis omnibus, & singulis prædicatis creatis, querimus modò discrimen, quo gratia participat, & quo alia prædicata pure physica participant naturam Dei: hoc autem discrimen non stat in eo, quod gratia sit participatio per assimilationem, quatenus est prædicatum purè physicum, sed quatenus est assimilatio naturæ moralis Dei vive naturæ Dei moraliter sumptæ; ex quo gratia dicitur participare Dei naturam ethicè sumptam. Ad primam Confirmationem dist. maj. nasci, & renasci ex Deo per gratiam physicæ, neg. generatione analogica moralis, & adoptiva, conc. maj. & dist. min. ut Filius participet naturam Patris participatione consentanea generationi, conc. non consentanea, neg. min. & conseq. quia regeneratio analogica, & moralis per gratiam non respicit tanquam sibi consentaneam naturam Patris purè physicæ sumptam, sed ethicè, & moraliter acceptam, ut ex terminis patet, & satis docuit Apostolus ad Rom. 8. dicens: *Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus; quicunque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.*

228. Ad secundam confirmationem dist. maj. est habere solum formalem convenientiam cum illo consentaneam participationi, conc. non consentaneam, nego maj. & distinta eodem modo min. neg. consequentiam. Hæc autem convenientia consentanea participationi non stat

in eo, quod gratia sit physica natura Dei, aut radix definita: hoc enim esset chymæra, sed stat in eo, quod sit participatio à nobis expedita naturæ divinæ ethicè sumptæ. Ad tertiam confirmationem dist. maj. esse indefectibilem, independentem, & Dei substantiam physicæ, & realiter, neg. analogice, & assimilative, analogia gratiae consentanea, conc. maj. & distincta pariter min. neg. conseq. Etenim SS. PP. nunquam dixerunt, neque rectè dicere posse, gratiam sanctificantem in nobis receptam, esse ipsum Deum. Quod certè damnatum est à Tridentino cit. num. 1. sed esse justitiam Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos iustos facit, quod perinde est, ac dicere, esse similitudinem substantiæ, aliarumque perfectionum divinarum in linea morali, ut satis explicat Tridentinum supra à nobis adductum, videantur Ripalda superius citatus, & Curiel quart. 110. art. 3. dub. 1. Quod autem gratia debet beatum lumen, & visio beatæ, quæ repræsentat Deum infinitum, satis non est, ut gratia dicatur participatio infinita; nam visio debita gratia non repræsentat Deum infinitum modò infinito, & illimitato, sed modò limitato, & finito. Sic actus naturalis, quo demonstramus dari Deum, non est infinitus, sed finitus, quia, licet attingat Deum infinitum, non attingit illummodo, sed finito.

Objicies 2. Sanctitas, vel bonitas divina est attributum, & non constitutivum naturæ divinæ; ergo ex eo, quod gratia justificans sit participatio sanctitatis, vel bonitatis divine, non exinde erit participatio naturæ divina. Confirmatur. Secunda Trinitatis Persona non constituitur in ordine naturali Filius naturalis, ex eo, quod sibi comunicetur fecunditas formulæ spirationis activæ, aut fecunditas radicalis naturæ divinæ; ergo neque homo constituerit in ordine supernaturali filius Dei adoptivus habens jus ad hereditatem, atque adeo neque sanctus ex eo, quod participet fecunditatem radicalem à nobis explicatam per participationem naturæ divinæ ethicè sumptæ. Respondeo distinguo ant. non est constitutivum divinæ naturæ physicæ acceptæ, omittit, moraliter sumptæ, neg. ant. & conseq. Sanctitas enim, & bonitas divina sunt de constitutivo naturæ divinæ ethicè sumptæ, ut constat ex distis; licet non esset de constitutivo naturæ divinæ physicæ acceptæ. Dixi omittit, quia sanctitas, bonitas, atque omnia prædicata necessaria abfolita Dei sunt de physico, & metaphysico constitutivo essentiæ divinæ, ut constat à num. 90. de Deo; ex quo ulterius afferio nostra robouri posset. Ad confirmationem datò, & non confessò antecedente, cuius falsitas confitat ex Trattatu de Trinitate, nego conseq. quia ad filiationem naturalem requiritur origo viventis à vivente à principio coniuncto in similitudinem naturæ, quæ, sicur supponitur in objectione, non constituitur ex formalis, aut radicali spiratione activa, exinde per illam haberit non poterit ratione.

tio filij naturalis. At filiatio adoptiva non requirit talem originem, sed analogicam tantum convenientiam cum illa, stantem in legitima assumptione naturae extraneæ in filium, quæ, cùm hat per gratiam sanctificantem, ut ex Scriptura, & Concilijs adductis constat, exinde per illam habetur ratio filiationis adoptivæ.

130. Objicies 3. contra secundam assertionem. Si sanctitas quæ talis esset jus intrinsecum ad gloriam non conferret Deus justis adultis gloriam ut præmium, & coronam meritorum, sed purè ut hæreditatem debitam gratiae; ergo sanctitas quæ talis non est jus intrinsecum ad gloriam. Confirm. Majus donū est gloria respectu hominis decedentis in gratia, quæ perseverantia in gratia respectu hominis existentis in via; atqui gratia in via non est jus ad perseverantiam in via; ergo nec gratia extra viam erit jus ad gloriam. Resp. neg. ant., quia, ut Deus conferat adultis decedentibus in gratia gloriam ut coronam, satis est, quod justi obtinuerint eam gratiam per sua merita, quæ, cùm sit jus ad coronam illorum meritorum, reverā in radice & est præmium, & est corona contradistinctum à gloria, quæ confertur parvulis decedentibus in gratia, qui cùm per merita personalia non obtinuerint gratiam, exinde non obtinent gloriam, ut coronam meritorum, sed ut puram hæreditatem. Ad Confirm. dist. maj. majus donū, id est magis indebitum neg. id est, magis satiativum rationalis desiderii, conc. maj. & permitta min. neg. conseq. quia licet gloria sit magis satiativa rationalis desiderii, & debita gratiae, quin gratias in via ejus perseverantia debeatur, nisi in illo sensu, in quo omnibus rebus permanentibus conservatio debetur; sic divitiae minus donum sunt, quæ exclusio peccati, neque exinde debentur gratiae, quamvis ipsi debeatur exclusio peccati. Videatur Eximus Doctor libro 7. de Gratia cap. 4. num. 8.

131. Objicies 4. Prædestinatus etiam tempore, quo in via non habet gratiam, est admissus ad hæreditatem gloriae, reprobus autem quamvis aliquando habeat gratiam, non est admissus ad gloriam, proindeque non habet jus ad gloriam; ergo si sanctitas consisteret in tali jure ad gloriam, peccator diceretur sanctus, & è converso qui gratiam haberet, diceretur peccator. Resp. dist. ant. quoad primam partem est admissus ad gloriam per jus, quod habet, quando non habet gratiam, neg. per jus, quod habebit, quando decederet in gratia, conc. Rursus dist. alteram partem: Non est admissus ad gloriam, neque habet jus ad illam pro tempore, pro quo habet gratiam, neg. pro tempore, pro quo decederet sine gratia, conc. ant. & neg. conseq. Ratio est, quia cum gloria nunquam detur nisi homini decedenti in gratia, qui prædestinatur ad gloriam, eo ipso certè decederet in gratia; atque similiter, qui per voluntatem consequentem excluditur à gratia, decedit absque gratia. Cæterum pro tempore, pro quo ho-

R.P. Gormaz Theolog. Tom. I,

mo habet gratiam, habet quoque jus ad gloriam, quod postea per peccatum amittit, & pro tempore, pro quo alter habet peccatum, exclusus est à gloria, ad quam postea acquirit jus, quando gratiam acquirit.

Quamobrem gratia dicitur jus non ad hæreditatem, eo quod homini habenti gratiam debetur gloria; unde non dicitur hæreditas eo in sensu, in quo definiri solet in humanis, scilicet successio in universum jus, quod defunctus habuit. Ratio est, quia Deus, à quo justi per gratiam constituantur hæredes, mori non potest, exinde hæc significatio, qua gloria dicitur hæreditas, longè abest ab illa ratione, cuius possessio aliqua in humanis hæreditas dicitur: in ista enim hæredis Dei institutione è converso contingit, ac in humanis, homines siquidem, nisi moriantur, non possident gloriae hæreditatem, quam accipiunt à Deo vivente, & hæredis institutore. In humanis autem, ut hæres possideat hæreditatem, necesse est, ut testamenti institutor moriatur, & hæres vivat; convenienter autem in hoc, quod mortuo testatore in humanis, non potest amplius testamentum revocari, & absoluto etiam termino viæ, & mortuo justo non potest Deus illum mittere in infernum, atque in æternum excludere ab hæreditate; ipla quippe voluntas divina conservandi gratiam, qua homo denominatur justus, est voluntas non privandi illum gloriam in æternum; illa enim gratia constituit hominem amicum Dei, unde Deus volens hominem amicum, vult quantum est ex se, observare leges amicitiae, quas certè non observaret, si hominem justum in æternum mitteret in penas inferni.

Objicies 5. Per jus ad hæreditatem non constituit homo tam similitus Deo, quæ per suam naturam unus homo constituarit similis alteri homini; atqui similitudo unius hominis cum altero non fundat debitum amicitiae, neque jus ad redamationem, neque excludit negationē hæreditatis alterius, ut pater in Rege, qui non tenetur instituere rusticum in hæredem; ergo &c. Resp. dist. maj. non constituit tam similis in ordine physico, conc. in ordine morali, & indebito, neg. maj. & concessa min. neg. conseq. Ratio est, quia sanctitas & jus ad gloriam non attrinet ad ordinem homini debitum, neque in hoc sensu afferit similitudinem cum Deo, sed attinet ad ordinem indebitum homini, in quo per indebitam similitudinem ethicè sumptam manet similis Deo; Cùm autem hujusmodi similitudo det homini jus ad gloriam, quæ ipsi non debebatur, exinde cum hac similitudine manet homo hæres Dei; At similitudo fundata in natura inter viuum, & alterum hominem non est indebita, sed debita homini, neque debitum istud trahit secum jus ad hæreditatem indebitam: esset enim manifesta implicanria quod ea similitudo esset jus indebitum, & esset similitudo debita; unde non provenit jus

ad

PPP

ad hæreditatem alterius ab hac majori, vel minori similitudine, sed ab ea, qua jus acquiritur ad alterius hæreditatem, quale acquiritur per filiationem naturalem, aut adoptivam, & per quamcunque formam sanctificantem, aut liberaliem alterius justificationem; Cùm autem possit dari similitudo purè physica his omnibus exclusis, ut patet non solum in uno homine respectu alterius, qui similitudinem habet in natura, sed etiam in illo plebeio, qui inter omnes homines non solum in natura, sed etiam in accidentibus similior esset Regi, exinde talis similitudo non est, quæ fundat jus ad hæreditatem,

S E C T I O III.

An sit possibilis sanctitas, & pura condonatio extrinseca,

334.

Asso 1. cum communi Theologorum contra Arriagam, & aliquos alios paucos Theologos: non est possibilis sanctitas extrinseca. Probatur 1. Sanctitas, ut constat ex Dionysio citat. num. 102. est interna animi mundities, qua subjectum est rite dispositum ad operandū, atque, ut ait Augustin. eodem loco citatus, natura, cùm à suo conditore justificatur à deformi forma, formosam transformatur in formam: atqui interna animi mundities, & restitudo ad bene operandum, tum etiam ea forma, qua homo coram Dei oculis formosus manet, sunt certe munera, quæ haberi non possunt per aliquid purè extrinsecum; ergo sanctitas nullo modo haberi potest per aliquid purè extrinsecum. Confirmatur 1. Non potest Deus per solam suam voluntatem de potentia absoluta reddere hominem album absque albedine; ergo neque potest de potentia absoluta per suam voluntatem extrinsecam reddere hominem sanctum absque forma sanctificante. Confirmatur 2. Munera formæ sanctificantis per Concilia, & Patres nobis nota non minus proveniunt à forma intrinseca sanctitatis, quam dealbatio proveniat à forma intrinseca albedinis; ergo, sicut effectus de albandi haberi non potest per puram formam extrinsecam, neque haberi poterit effectus sanctificandi.

335.

Probatur 2. Forma sanctificans non solum confert jus ad gloriam, sed jus intrinsecum, ut constat à num. 118. atqui per solam voluntatem extrinsecam haberi non potest jus intrinsecum; ergo per solam voluntatem extrinsecam nullo modo potest haberi sanctitas. Confirmatur 1. Si posset per formam extrinsecam, sive per voluntatem Dei purè extrinsecam homo sanctificari, non minus esset potens sanctificari infinitè, quam finitè, nec minus, quam sanctificetur humanitas Christi Domini, quandoquidem voluntas divina, qua sanctificaretur, non esset minus perfecta, & minus potens, quam unio hypostatica, & personalitas Verbi; proindeque posset dari purè creatura infinitè sancta, & tam sancta, ac sit humanitas Christi, unde

posset pura creatura satisfacere pro peccatis nostris lethalibus, nec ad hæc munera praestanda fuisset necessaria Incarnatio, contra id, quod Adversarij docent ex SS. PP. quos inter Leo Papa Sermon. 1. de Nativitat. *Nisi esset verus Deus, non afferret remedium, & nisi esset homo verus, non praberet exemplum;* & Augustinus in Enchyrid. Cap. 8. *Necque per Jesum liberarunt unum mediatorem Dei, & hominem Jesum Christum, nisi esset Deus;* ergo &c.

Probatur 3. conclusio ex Tridentino sell. 6. Capit. 7. ubi loquendò de sanctitate, que est unica formalis causa nostræ justificationis: *Quæ non est sola peccatorum remissio sed & sanctificatio*, quibus in verbis satis infinitas maximum, quod adest, discrimen inter puram remissionem peccati, & sanctificationem. Etenim homo in statu puræ naturæ productus cum decreto divino non communicandi illi donum ullum supernum, poterat peccare lethaliiter, & Deus poterat illi peccatum remittere, quod non fieret per donum ullum intrinsecum supernaturale, ut ex præmissa hypothesi est evidens, insuper, cùm nullum intrinsecum donum naturale possit esse remissivum peccati, solum posse in eo casu peccatum remitti per voluntatem Dei extrinsecam, quin per illam posse homo sanctificari; ad cùm modum, quo in humanis potest homo per solam suam voluntatem extrinsecam remittere alteri peccatum ut contra ipsum commissum, quin per talem voluntatem extrinsecam possit alterum sanctificare; ergo, licet pura remissio peccati haberi possit per formam extrinsecam, non potest haberi sanctificatio per formam extrinsecam; ergo sanctitas purè extrinseca omnino repugnat. Confirmatur. Indubitate est, Tridentinum agnovisse discrimen inter puram remissionem peccati, & sanctificationem, ut ex verbis adductis manifestè constat; atqui non potest rectius, & prius discrimen illud assignari, nisi dicendo puram remissionem peccati haberi posse per formam extrinsecam, secus autem sanctificationem, ergo &c. Exinde

Affero 2. Possibilis est condonatio peccati purè extrinseca. Probatur 1. Non minus potens est voluntas divina ad remittenda peccata contra Deum commissa, quam potest in voluntate humana ad remittenda peccata commissa contra hominem; atqui homo, qui infundat aliquid intrinsecum, est potens per solam suam voluntatem extrinsecam remittere peccatum contra ipsum commissum; ergo &c. Confirmatur 1. Certum est, Deum posse cedere juri acquisitione contra peccatorem propter peccatum, quandoquidem jus illud non est efficientiale, sed accidentale, atque de facto Deus credit tali juri ratione gratiae, qua non purè deguntur, sed vere remittuntur peccata, ut constat ex Tridentino adducto num. superiori, & num. 5. atqui ad cedendum juri accidentiali factis est voluntas purè extrinseca; ergo &c. Confirmatur 2. ex doctrina Tridentini tradita n.

superiori

Superiori, ubi supponit discrimen inter puram remissionem, & sanctificationem, quod non potest aptius, quam in sensu nostro explicari, ut ibi diximus; ergo &c. Confirmatur 3. Peccatum habituale stat in jure accidentali non destruто, seu manente, & acquisito à Deo contra peccatorem propter peccatum; atqui per cessionem juris, quae fieri potest per voluntatem extrinsecam, jus illud destruitur, seu non manet; ergo &c.

138. Respondent 1. Adversarij, non tenere partem ex condonatione humana ad divinam, quia ad condonationem, & remissionem peccati requiritur aliqua mutatio; cum autem Deus non possit mutari, necessarium est, quod homo offendens mutetur per infusionem gratiae: homo autem jam mutatus, quando condonat injuriam, quia producit actum voluntatis, quo perficitur, & mutatur, & quo incipit amore benevolentiae diligere offenditorem, simulque cedit iuri per offensam acquisitione contra peccatorem. Contrà 1. Licet homo propter suam imperfectionem velle non possit absque sui mutatione, Deus tamen ratione sue infinitae perfectionis velle potest absque sui mutatione; ergo, licet homo non possit absque sui mutatione peccatum remittere, potest tamen Deus. Contrà 2. Tota perfectio non continetur in actu, quo homo mutatur remittens peccatum: continetur autem in actu, quo Deus peccatum remittit absque imperfectione mutationis; ergo &c. Contrà 3. Deus absque sui mutatione modò diligit hominem existentem in gratia, quem existentem in peccato modò odiò habuit; ergo etiam potest Deus absque sui mutatione cedere modò iuri acquisitione propter peccatum, cui autem non cedebat; atqui actus, quo Deus efficaciter cedit modò tali iuri, sufficit, ut homo modò habeat hanc denominationem moralem, quam antea non habebat; sicut revera haber denominationem amari, quam antea non habuit; ergo sola nova denominatio moralis sufficit ad denominationem extrinsecam, ut ex dictis patet; ergo &c.

139. Respondent alij 2. per condonationem humana non mutari offenditatem de malo in non malum, bene verò per condonationem divinam, ac proinde hanc præ illa requirere internam gratiam, per quam fiat mutatio. Contrà tamen 1. Denominatio illa non malum non minus, quam denominatio remissi, & condonati est moralis, & homini extrinseca, cùm sit denominatio per voluntatem cedentem iuri offendit: atqui denominatio moralis extrinseca potest esse, & abesse absque forma extrinseca, per quam intrinsece mutetur ille, qui denominatur, ut patet in pariete, qui denominatur visus, & non visus, per formam extrinsecam ergo; &c. Contrà 2. Licet condonatio humana hominem mutet de inimico in non inimicum, potest tamen fieri absque forma ipsi mutato extrinseca; ergo, licet condonatio divina mutet hominem de malo in non malum, optimè

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

fieri potest absque forma homini extrinseca. Contrà 3. Sicut per offensam Deo illatam constituitur homo in genere morum Theologicè malus; ita per offensam Regi illatam constituitur in genere civili positivè malus; atqui per voluntatem extrinsecam Regis absque ullo dono extrinseco mutatur homo de positivè malo in positivè non malum; ergo per voluntatem Dei extrinsecam mutari potest etiam homo de Theologicè malo in Theologicè non manet; ergo &c.

140. Respondent alij 3. divinam condonationem non solum remittere pœnam, sed & culpā, proinde indigere donō extrinsecō; at condonationē meram humanam non remittere culpam, sed pœnam, proindeque ad talē condonationem sufficere voluntatem extrinsecam. Contrà 1. Homo non solum remittit pœnam, sed verē remittit, & tollit offensam, quatenus contra ipsum factam, licet illam non remittat quā factam contra caput naturæ rationalis, scilicet Deum. Sicuti, qui in Republica injuste occidit alterum, peccat contra vasallum occisum, & contra Regem, ita, ut qui gerunt causam occisi, possint remittere injuriam quā factam contra ipsos, non quā factam contra Regem. Rex autem potest per suam extrinsecam voluntatem remittere injuriam quā factam contra ipsum; ergo idem poterit Deus. Contrà 2. Amicitia non star absque remissione offensae; atqui homo, postquam cessit per suam voluntatem iuri per offensam acquisitione, fit alterius amicus, & reddit ad pristinum statum amicitiae; ergo per suam voluntatem extrinsecam non solum remittit pœnam, sed & culpam, quā factam contra ipsum; ergo idem poterit Deus.

141. Prob. 2. conclusio. Virtute pœnitentiae Sacramenti remittuntur venialia, quae homo confitetur, & de quibus habet attritionem. Tridentinum enim fess. 14. Cap. 5. docet, venialia utiliter consideri, quod ulla & praxis fideliūlum demonstrat; atqui non remittuntur per aliquam formam extrinsecam, sed per condonationem divinam pure extrinseca; ergo possibilis est condonatio pure extrinseca. Probatur min. nulla datur forma extrinseca, per quam virtute Sacramenti pœnitentiae delean- tur venialia; talis quippe forma non est gratia habitualis accepta per Sacramentum: hæc enim manet in homine justificato, licet postea committat venialia, proindeque non opponitur cum venialibus; deinde neque remittuntur per attritionem, cùm hæc præcedat Sacramentum, & componatur cum venialibus in homine attrito; aliter non remitterentur virtute Sacramenti: tandem coniunctum ex attritione, & gratia habituali collata per Sacramentum non est forma extrinseca incompotibilis cùm venialibus; aliter, licet hæc sine libertate darentur, excluderent venialia, & homo, qui accepit gratiam per Sacramentum, non posset postea elicere attritionem, quin eo ipso remitterentur ipsi omnia venialia, neque posset veniale com-

mittere, quin omittet aut gratiam, aut attritionem, aut utrumque simul, quod dici non potest; ergo &c.

^{142.} Respondent virtute Sacramenti Pœnitentiae remitti venialia non quidem per solam gratiam habitualē & entitativē sumptam, sed ut collatam virtute Sacramenti. Contra 1. Gratia ut collata virtute Sacramenti non adit aliquid intrinsecum, sed solum extrinsecum supra entitatem gratiæ addit enim denominationem delumptam à Sacramento moraliter operante, quæ efficientia moralis non est intrinseca, sed extrinseca entitati gratiæ; ergo venialia virtute Sacramenti pœnitentiae non remittuntur per aliquid intrinsecum oppositum cum venialibus, sed per aliquid extrinsecum, quod unicè stare potest in voluntate divina condonativa venialium. Contra 2. Si ultra gratiam habitualē conferretur animæ aliquid intrinsecum virtute Sacramenti pœnitentiae, ex quo & ex ipsa gratia constitueretur complexum gratiae Sacramentalis constitutum, gratia Sacramentalis amitteretur per venialia, quandoquidem amitteretur illud complexum cum venialibus incomponibile; atqui gratia Sacramentalis per venialia, non amitteretur; ergo &c.

^{143.} Respoudent alij 2. Gratiam ut collatam virtute Sacramenti superaddere actionem illius productivam incompossibilem cum venialibus. Contra 1. Actio productiva gratiæ non est perfectior, quam gratia; ergo neque habet maiorem oppositionem cum peccato, quam ipsa gratia, illa equidem solum est modus productivus sanctitatis, proindeque solum habet oppositionem cum peccato ratione sanctitatis productæ; atqui sanctitas producta solum opponitur cum mortalibus, & non cum venialibus; ergo illa actio habet solum oppositionem cum mortalibus, & non cum venialibus. Contra 2. Illa actio ratione sui non opponitur formaliter cum mortalibus, ut actio productiva albedinis formaliter ratione sui non dealbat; ergo neque debet asseri opposita cum venialibus. Contra 3. Conservatio est continuata productio, proindeque actio conservativa & productiva censetur ejusdem generis; atqui actio conservativa gratiæ acceptæ per Sacramentum non opponitur cum venialibus; ergo neque actio illius gratiæ productiva.

^{144.} Respondent alij 3. Gratiam collatam virtute Sacramenti constare gradibus heterogeneis ex se oppositis cum venialibus. Contra 1. Nullus gradus gratiæ habitualis amittitur per venialia, proindeque non est oppositus venialibus. Sicut enim plura venialia non possunt constituere unum morale, ita non possunt expellere unum gradum gratiæ habitualis; atqui si in virtute Sacramenti Pœnitentiae reciperentur gradus gratiæ heterogenei incompossibles cum venialibus, talis gradus gratiæ amitteretur per venialia; ergo &c. Contra 2. Homo accedens ad Sacramentum Pœ-

nitentiae cum solis mortalibus non recipit gratiam imperfectiorem, quam alter, qui accedit cum ijsdem mortalibus, & alijs venialibus. Atqui primus non recipit illos gradus heterogeneos incomponibilis cum venialibus, aliter per unum peccatum veniale, quod posseam committeret, eos amitteret gradus gratiæ habitualis; ergo &c.

Affero 3. Objectum conditionis extrinseca aliud est per modum accessus, & aliud per modum recessus. Prob. 1. Decretum divinum condonativum per modum accessus respicit ipsum Deum, propter quem Deus vult omnia, quæ vult, ex illo proverbi. 16. Universa proper feme ipsum operatus est Dominus. Rursus ipsum, cui condonat respicit per modum recessus à jure ad illam indignationem, atque per modum accessus ad aliquam beneficium, quandoquidem ipsi bonum est, eo rato carere, quare reatum illum respicit Deus ut objectum per modum recessus, sive constitutum in peccato commisso, & parentia remissionis (ut ipse judico) aut in quovis alio: etenim quod reatus iste dissolvatur, & remittatur, aqua moraliter destruatur, est omnino certum, nam ita de facto contingit, quando vi gratiæ habitualis Deus peccatum remittit, quod certè non remittitur, dum reatus culpe manet. Tandem ipsum decretum respicit se ipsum per modum accessus tanquam objectum inadæquatum, quandoquidem non utcumque vult, sed vult, quod per ipsum decretum remittatur peccatum; si enim veller, quod per aliam formam, vel per aliud decretum peccatum remittere, ut tale decretum jam non esset remissio, sed voluntio remissionis. Unde ex necessitate haberet ipsum pro objecto inadæquato, in quo nulla est implicantia, ut pater in definitione definitiū, in cognitione cognitionum, quæ inadæquatè habent se ipsas pro objecto ut dictum de auxili. atqui ex his manifeste constat, objectum divini decreti condonativi aliud esse per modum accessus, aliud per modum recessus; ergo &c.

Probarur 2. Inexplicabilis est tendentia decreti condonativi peccati, nisi Deus veller cedere juri, contra peccatorum acquisito propter peccatum, quod quidem jus stat in eo, quod peccatum sit commissum, & non remissum: proindeque stat in coniuncto ex peccato commisso & parentia remissionis; atqui Deus voluntis remissionem, expellit parentiam remissionis; ergo attingit jus illud per modum recessus, remissionem autem, quam vult constitutam in ipso decreto, vult per modum accessus, sicut & ipsum Deum, propter quem vult, atque in suo genere ipsum peccatorum, quem vult condonatum. Modo sic. His potius datum objectum decreti condonativi, his autem ablatis non manet objectum ab eo decreto affectum; ergo haec omnia sunt objectum decreti divini condonativi; atqui non attinguntur omnia per modum accessus, neque omnia per modum recessus, ut ex dictis constat; ergo &c.

147. Respondebis, non satis per hæc explicari objectum decreti condonativi, quandoquidem potest decretum divinum habere se ipsum pro objecto inadæquato, atque insuper alia à nobis assignata, quin sit condonativum. Contrà tamen, licet possit decretum divinum, quin sit condonativum, hæc omnia attingere, volendò peccatum remitti, non quidem per ipsum decretum, sed per aliud distinctum; at non potest ea omnia velle, volendò per se ipsum remittere peccatum, quin sit decretum condonativum. Si Princeps si decernat facere legem, qua obliget subditos, decretum illud non erit lex, sed voluntio legis; at si velit per hoc suum decretum subditos stabiliter obligare, jam illud erit lex, quæ sanè est ratio, propter quam actus constitutivus legis, actus constitutivus præcepti, voti, aliquique similes habent se ipsis pro objecto inadæquato, ut obligatio sunt, atque eodem modo actus condonativus habet se ipsum pro objecto inadæquato, ut remissio est; ergo per expositionem à nobis factam quam optimè explicatur objectum decreti condonativi.

148. Contrà 2. Actus non solum distinguitur ex diversitate objecti, sed etiam ex diverso modo tendendi in idem objectum, ut patet in apprehensione, iudicio, & discursu circa eundem hominem, qui non distinguuntur ex diversitate objecti, sed ex diverso modo tendendi. Hic autem diversus modus tendendi non stet in objecto, sed identificatur cum ipso actu, quamquam enim à nobis sæpè non ita facile explicantur tendentias diversæ actus: at quando diversitates illæ exponuntur à nobis per similitudinem ad ea, quæ cognoscimus, experientiâ tunc nobis facile innescunt. Sic per experientiam, quæ scimus, quid sit per actum meum, in quo voveo, me obligare, & quid sit me nō obligare per actum meum, quo non voveo, sed desidero postea vovere; ita facile cognoscere tendentiam diversam actuum Superioris, quando dicit, me per suam voluntatem obligare, vel quando dicit, se desiderare postea per suam voluntatem obligare me; pariter ex eo, quod per experientiam facile cognoscamus diversitatem inter actum, quo nolo remittere, licet proponam postea remittere, & inter actum, quo modò remitto; exinde constat nobis facile tendentia diversa inter actum, quo Deus non vult modò remittere peccatum, licet desidereret remissionem, & actum, quo hic & nunc peccatum remittit, sed ex ipsis facilè explicatur objectum condonationis extrinsecae; ergo &c.

SECTIO IV.

Solvuntur opposita.

149. Objicies 1. contra primam assertionem: potest Deus per voluntatem purè extrinsecam adoptare hominem in filium, eiisque dare jus ad gloriam, cùm etiam homo, & Deus per

puram voluntatem extrinsecam mutuò possent promittere, & acceptare se ad invicē amore charitatis diligere, in qua mutua promissione, & acceptance confisteret jus ad redamationem, ac proinde vera amicitia; sed hæc satis sunt, ut per voluntatem Dei extrinsecam homo sanctificeatur; ergo possibilis est sanctitas extrinseca. Confirmatur 1. Non minus est potens voluntas divina ad constituendum filium adoptivū, hæredem, ac sui amicum, sibi que gratum, quam voluntas humana; atqui homo per suam voluntatem extrinsecam potest alium constitutere filium adoptivum, hæredem, amicum ut sibi gratum; ergo & Deus. Confirmatur 2. Denominatio sancti, filii adoptivi, hæredis, amici, & grati est denominatio modalis; sed denominatio modalis haberi potest per formam extrinsecam, ut patet in his concretis, visum, cognitum, amarum, & id genus alia.

Resp. neg. maj. quia filius, hæres, amicus, & aliae hujusmodi denominations requirunt inter patrem & filium, adoptantem, & adoptatum, atque inter amicos aliquam naturæ proportionem confitentem in eo, quod amicus, & filius elicere possint ex natura sua actus, quibus paternus amor debeatur, atque benevolia amici correspondentia, quæ sanè est ratio, propter quam Aristoteles dixerat, amicitiam esse inter æquales, non cum æqualitate arithmeticæ, sed cum hac à nobis exposita æqualitate geometricæ; hæc autem æqualitas inter homines fundatur in ipsa eorum natura, quæ ejusdem rationis est, ac proinde capaces sunt, ut adductæ denominations procedant ex voluntate purè extrinseca, quin potius, ut censem aliqui, id quoque evenire potest inter hominem, & Angelum, cùm homo habeat cum natura angelica hanc geometricam proportionem, quæ possit de condigno mereri amicabilem correspondientiam; at natura humana respectu Dei contra se habet, quandoquidem actus à pura natura eliciti nullam prorsus habent conductentiam ad hæreditatem paternam, ut dictum de auxiliis. Quapropter opus est, ut Dei natura participet: natura autem intrinseca est, qua natura participata adsit fundamentum geometricæ Proportionis requisitum, ut homo denominari possit Dei filius, hæres, & amicus. Unde quantum ad istas denominations, nulla est patitas inter Deum, & hominem.

Ad primam confirmationem dñe, maj. non minus, & eodem modo, nego, non, minus & diverso modò, conc. maj. & concessa min. nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia voluntas humana supponit in natura intrinseca naturæ proportionem requisitam, ut denominations illæ superadveniant, & proinde superadvenire possunt per aliquod extrinsecum; at in natura humana respectu filiationis, & amicitiae divinæ certissimè deficit hæc intrinseca naturæ proportio, ac proinde supplenda per gratiam intrinsecam, quæ interna est naturæ divinæ participatio, cùm autem natura quæ na-

PPP 3 tura

Disputatio III. Sectio IV.

§84

tura intrinseca sit, & intrinsecum quā tale suppleri non possit per extrinsecum; exinde sanctitas aliaque similes denominations haberi nequeunt per voluntatem Dei extrinsecam; & certe hoc viderur fatis insinuare Tridentinum sēpius à nobis adductum, docens contra Hæreticos, non sanctificari hominē per sanctitatem Dei, & Christi illi imputatam, sed per donum ipsi intrinsecum, quo interius renovatur, & consors fit divinæ naturæ. Ad secundam dist. maj. est denominatio pure moralis, neg. maj. est moralis fundata in participatione intrinseca divinæ naturæ ethice sumptæ, conc. maj. & dist. min. neg. conseq. Denominations enim modales fundatae in aliquo interno physico suppleri non possunt per aliquid pure extrinsecum. Sic mereri, quamvis sit modalis denominatio, non potest haberi per aliquid præ extrinsecum.

152.

Objicies 2. contra secundam conclusionem. Divus Thomas 1. 2. q. 113. a. 2. & in dist. 17. quæst. 1. art. 1. & quæst. 18. de veritat. a. 2. docet, non posse remitti culpam absque infusione gratiae; ergo nequit dari condonatio pure extrinseca. Confirmatur 1. Ideo Schola nostra docer, unum & idem corpus posse de potentia absoluta esse circumscriptive in pluribus locis, ut ex hoc melius defendi possit contra hujus temporis Hæreticos, Corpus Christi Domini in cœlo, ac in Eucharistia; ergo simiter defendere debemus, non posse de potentia absoluta remissionem peccati fieri absque justitia intrinseca, & inhærente, cū probemus contra eosdem Hæreticos, peccata de facto remitti per justitiam intrinsecam. Confirmatur 2. Gratia, & peccatum opponuntur, sicut lux & tenebrae; ergo, sicut non possunt tolli tenebrae, quin ponatur lux, ita nequit tolli peccatum, quin infundatur gratia.

153.

Respondeo dist. ant. non posse remitti absque infusione gratiae, remissione restituente hominem in pristinum statum hæreditatis gloriæ, à quo decessit, conc. remissione non ita restituente, sed purè condonante peccatum, neg. ant. & conseq. Nam D. Thomas loquitur de ea remissione, quæ contradictriorè opponitur juri amissio per peccatum, ac proinde de ea, qua homo relituitur in statu sanctitatis, & juris ad gloriam, quoq; ut nos etiam cum Div. Thoma docemus, fieri non potest per puram voluntatem Dei extrinsecam. Ad primam confirmationem dato ant. neg. conseq. Ratio est, quia, dum Thomistæ dicunt, unum & idem corpus esse non posse in pluribus locis circumscriptive, Hæreticus potest identitate rationis ita concludere; ergo Christus non est præsens in cœlo, & in Eucharistia; quæstio enim ista est de potentia absoluta in antecedenti, & consequenti, nec magis consentanea corpori præsentia definitiva, quæ est inconsequenti, quam circumscriptiva, quæ est in antecedenti. Quare, si non valet in antecedenti, cur valeat in consequenti?

154.

In nostro autem casu non requiritur, quod

fieri possit in utroque casu de potentia absoluta, sed quomodo remittatur peccatum in hac prævidentia, & quomodo remitti potuerit in altera, quod cū non solum pendeat à sola potentia Dei, sed à voluntate sua libera, qua vult in hac prævidentia facere hoc, quod potest, & non aliud, quod potuerit, exinde nullum est argumentum ab una prævidentia ad alteram. Sic esset hoc argumentum ridiculū, in hac prævidentia condidit Deus hominem in statu elevationis & juris ad gloriam; ergo in alia prævidentia non potuit illum condere absque elevatione, & jure ad gloriam. Ad secundam confirmationem neg. ant. nam gratia & peccatum non opponuntur contradictoriè, lux & tenebrae, ut ex n. 52. Lux enim & tenebrae neque possunt simul esse, neque simul deficere, cū tenebrae nihil aliud sunt, quam carceria lucis. Unde Augustinus de Gen. ad lit. Cap. 5. Non dicitur, Denm fecisse tenebras, quoniam species ipsas Deus facit, non privationes, que ad nihilum pertinent. At gratia & peccatum possunt simul deficere, ut possere vere in statu puræ naturæ in homine non peccatore, quare non sunt contradictoria. Vide à num. 48.

Objicies 3. Nequit dari mutatio modalis absque ulla physica mutatione: cū enim eius modale fundetur in physico, & ex eo quasi per modalem resultantiam confurgatur, utrollatur, vel ponatur aliqua denominatio modalis, debet tolli, vel poni aliquid ens physicum; ergo non potest fieri mutatio moralis de malo in non malum absque aliqua mutatione physica; atqui talis mutatio physica non possit esse in Deo; ergo &c. Resp. cum Nominibus dist. ant. absque physica mutatione extrinseca, conc. intrinseca, nego ant. & consequiam. Quare min. & consequia subsumpta nullæ prius sunt. Explico distinctionem. Mutatio quippe modalis importat saltem duo instantia, in quorum primo subjectum mutabile & perfectibile habeat unam denominationem, in secundo habeat aliam; cū autem ea instantia sunt extrinseca denominationi, & quando advenit secundum instantem, jam præcessit primum, exinde, quando datur nova denominatio modalis, seu mutatio modalis, datur etiam mutatio physica extrinseca.

Hæc autem mutatio physica extrinseca nullatenus arguit gratiam, vel qualitatem intrinsecam conferentem novam denominationem modalis: sufficit enim ad talem denominationem voluntas pure extrinseca. Sic, licet Petrus in instanti A sit obligatus votō, posset Deus per solam suam voluntatem extrinsecam colere à Petro illam voti obligationem, quin illi infundat qualitatem aliquam intrinsecam voti relaxationem: licet enim requiratur cognitio Petri, qua sciat sibi remissum esse votum, ut Petrus non habeat conscientiam erroneam; at non requiritur, ut tollatur in re obligatio: hæc enim per solam Dei voluntatem extrinsecam

secam auffertur. Sic etiam in humanis; si Pontifex universis fidelibus praecipiat jejunium per decem dies, & non amplius, decem illis diebus elapsis fieret in fidelibus moralis mutatio de obligatis in non obligatos absque physica intrinseca eorum mutatione per solam Pontificis voluntatem extrinsecam. Pariter, si Rex veller per integrum annum, & non amplius augere valorem monetæ, elapso anno fieret in monera moralis variatio de majori in minori valorē absque aliqua intrinseca mutatione.

157. Objic. 4. Nequit remitti peccatum homini elevato ad gratiam, nisi reconciliatur cum Deo; sed nequit cum Deo reconciliari absque infusione gratiae; ergo &c. Probat. min. Ille, qui ratione peccati adhuc punitur à Deo privatione gratiae, non est reconciliatus cum Deo, ea quippe punio, qua homo excluderetur in poenam peccati ab amicitia, & hereditate, esset effectus inimicitiae; atqui homo elevatus ad gratiam non amittendam nisi per peccatum, post peccatum punitur privatione gratiae, donec gratia ipsi restitueretur; ergo &c. Confirmatur. Si Deus posset remittere peccata per puram condonationem extrinsecam, ita ea de facto remittret; etenim pro signo antecedenti ad collationem gratiae habet Deus volitionem conferendi gratiam, & remittendi peccatum, proindeque ea volitio esset remissio, & condonatio peccati; sed hoc est contra Tridentinum; ergo &c.

158. Respondeo dist. maj. nisi reconcilietur cum Deo reconciliatione sufficiente ad afferendam amicitiam, & jus ad illam, conc. reconciliacione non sufficiente ad afferendam amicitiam, & jus ad illam, nego maj. & distincta min. nego conseq. Ad probationem dist. maj. qui punitur ex jure ad amicitiam, conc. secluso tali jure, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. quia secluso tali jure, quamvis maneat aliqualis reatus ad aliquam alteram poenam, jam non maner peccatum; ut patet in Animabus purgatoriis, in quibus, eo quod non maneat jus ad divinam inimicitiam, non maner peccatum, quamvis maneat reatus ad aliquam poenam, secluso omni jure ad inimicitiam. Ad confirmationem neg. maj. Nam Deus de facto, quando vult remittere peccatum, non vult illud remittere per extrinsecam remissionem, sed vult remittere per gratiam intrinsecam; ac proinde illa voluntio non vult per se ipsum, sed per gratiam remittere peccatum; unde non est condonatio peccati; voluntio autem divina, de qua loquimur in assertione, veller per se ipsum peccatum remittere, atque adeo se ipsa esset remissio, & condonatio peccati.

159. Objic. 5. Nequit tolli meritum habituale per solam Dei voluntatem extrinsecam absque culpa hominis intrinseca; ergo neque demeritum, seu peccatum habituale per solam Dei voluntatem extrinsecam absque gratia Dei intrinseca. Respondeo retorquo argumentum, meritum habituale nequit tolli, nisi per opera-

tionem pravam, & peccaminosam nobis liberam; ergo neque peccatum habituale, sive demeritum tolli poterit, nisi per gratiam nobis liberam. Respondeo 2. neg. consequentiam. Ratio autem discriminis est, quia ratione meriti acquirit homo jus condignitatis in actu primo adversus Deum; quare, ut tollatur, requiritur, quod homo cedat tali juri, ac proinde debet tolli per suam voluntatem; at per peccatum non acquirit jus adversus Deum homo, sed contra Deus acquirit jus adversus hominem, ac proinde, ut tollatur, non requiritur voluntas hominis, sed sufficit voluntas Dei; ex quo si, non requiri formalem peccatoris retractationem, ut tollatur peccatum habituale, sed sufficere aequivalentem consistentem in ipsa condonatione; ut constar ex num. 58.

Objic. 6. contra tertiam. Aliquid respicit actus divinus, qui est remissio peccati volens se ipsum, quod non respicit alter actus, qui non est remissio peccati, & non vult se ipsum; sed inexplicabile est hoc, nisi sit gratia homini intrinseca; ergo omnino repugnat condonatio pure extrinseca. Confirmatur. Si esset possibilis condonatio Dei extrinseca, posset Deus condonare peccatum pro instanti, in quo committitur, sed hoc est impossibile; ergo etiam est impossibilis condonatio Dei extrinseca. Respondeo conc. maj. & nego min. quia ille actus, qui est condonatio, vult se ipsum, ut remissio peccati est, ultra alia objecta, quae per modum accessus, & recessus respicit ex num. 145. & alter actus, qui non esset condonatio, licet possit etiam velle alia objecta à se ipso distincta, non posset se ipsum velle, ut remissio peccati est: cum autem haec tendentia facile innoteat nobis similitudine defumpta ab experientia, ut ex num. 148. Exinde objectum actus condonativi facile explicatur.

Quin potius hujusmodi explicatio tradenda est ab omnibus, velint, nolint, in omnibus actibus, qui, ut praestent suos effectus, volunt se ipsos. Sic Princeps desiderans obligare subditos aliqua lege proper bonum Reipublicæ, ita, ut ille actus desiderij se ipsum attingat, sane per illum actum respiciat & subditos, & obligationem, arque bonum Reipublicæ, quæ sunt objecta attracta ab illo actu, qui est lex, & tamen actus ille desiderij non est lex ex eo, quod non velit per se ipsum, sed per alium obligare. Pariter igitur in nostro casu actus divinitus volens se ipsum, qui nolit per se ipsum condonare peccatum, non erit condonatio peccati; benevero ille, qui vult per se ipsum condonare, & condonat peccatum. Ad confirmationem nego maj. quia in instanti, in quo committitur offensa contra Deum, est contra legem, & voluntatem Dei prohibentis, ac proinde contra ipsius jus satis manifestum; unde repugnat, pro eo instanti detur voluntas cessiva illius juris; daretur enim, & non daretur jus offensi; quod ex ipsis terminis implicat. Ex distis

162. **F**it 1. Ens illud supernaturale, quod se ipso sit expulsivum peccati & jus formale intrinsecum ad gloriam, non solum esse condonationem extrinsecam, sed esse quoque sanctitatem. Ratio est, quia habet omnia praedicata sanctitatis constitutiva ut ex num. 158. Quare formalis beatitudo cum se ipsa sit expulsiva peccati, atque ipsum intrinsecum jus ad gloriam per identitatem, revera est forma sanctificans, ut latè docent Torres, Granadus, Becanus, Amicus, Oviedus, pluresque alij cum Ripalda disp. 69. **f**est. 2. De habitu luminis gloriae, major est difficultas; nam nullum habemus solidum fundamentum ad decidendum, an sit se ipso incomponibile cum peccato, & jus formale ad gloriam, vel an sit effectus debitus gratiae incomponibilis cum peccato, & afferentis jus ad gloriam, ad eum modum quo decretum divinum dandi gratiam, & gloriam non dicitur se ipso jus, sed exigentia juris ad gloriam; atque in hoc sensu explicant naturam luminis communiter Theologi videndi apud Ripaldam disp. ult. **f**est. 3. & apud Oviedum Controv. 3. de beat. pun. 6. Licet alij, quos ipse Ripalda refert, censeant lumen se ipso esse sanctitatem, quos etiam sequitur Caterinus c. 4. de justif. **f**. 3.

Fit 2. Decretum, quo Deus decerneret non dare homini viatori, qualitatem aliquam supernaturalem intrinsecam, & decerneret illi simul gloriam conferre, non exinde possidere sanctitatem extrinsecam, cum sanctitas extrinseca ex PP. & CC. omnino repugner. Quare tale decretum solum dici posset promissio beatitudinis, quae sanctitas est, ut ex num. superiori, atque adeò in hoc sensu verè diceretur promissio sanctitatis, quo in casu ille homo non esset prius sanctus, quam beatus, sed simul sanctus & beatus, ad eum modum, quo Adam non fuit prius homo, quam sanctus, sed simul homo & sanctus. Pariter si illum hominem eligeret Deus in amicum, & cum eo faceret pactum de amicitia, quin infunderet illi qualitatem ullam supernaturalem, quae esset participatio divinae naturae, ethice sumpta requisita, ut subiectum aptum sit ad amicium, ex num. 150. Talis homo non maneret ex vi illius decreti constitutus amicus, sed solum haberet promissionem ad divinam amicitiam, qua saltem in celo gauderet ornatus sanctitate & similitudine naturae divinae ad amicitiam requisita.

DISPUTATIO V. RELIQUA AD GRATIAM HABITUALEM PERTINENTIA.

164. **P**lura inquiruntur in hac disputatione, cùm de gratia considerata in ordine ad se, sive ad actionem, per quam producitur; tum considerata in ordine ad habitus, & actus virtutum, atque in ordine ad terminum suæ intentionis tum intrinsecum, tum extrinsecum; rursus de ipsa considerata in ordine ad nos, sive ad cognitionem, quam possit habere justus de sua gratia; & tandem considerata in ordine ad coniunctivum, in quo reponenda est perseverantia, & confirmatio justorum in gratia.

SECTIO I.

An gratia creetur, concreetur vel educatur?

165. **Q**uestio non procedit de possibili, sed de facto, & de connaturali gratiae productione. Prima sententia docet gratiam sanctificantem immediatè à Deo creari. Ita Alesensis, Scotus, Bonavent. Durandus, Vega, Paludanus, Capreolus. Secunda defendit, gratiam habitualem non creari absolute, sed concreari ad connexionem hominis grati, seu justi, ad eum modum, quo in sententia Thomistica intellectus & voluntas fiunt per concretionem, quæ, cùm sint proprietates animæ rationalis, fiunt per eandem actionem, per quam ipsa producitur; ita Ferrariensis, & Coquetus. Tertia

propugnat illam verè & propriè educi, ita communiter Thomistæ cum etiam nostris & alijs plures externorum.

Alero cum tertia: gratia habitualis neque propriè creatur, neque concreatur, sed de potentia obedientiali animæ educitur. Probat. I. Gratia habitualis, ut constat ex dictis, est qualitas accidentalis animæ inhærens, sed qualitas accidentalis animæ inhærens educitur de potentia animæ; ergo &c. Prob. min. gratia accidentalis animæ inhærens non potest ex natura sua esse absque unione illa, quam habet cum anima; sed qualitas, quæ ex natura sua non potest esse absque unione, quam habet cum anima, educitur de potentia animæ; ergo &c. Probat. min. Ideo anima, rationalis quantumvis unita materiae primæ, non educitur à materia prima, quia potest naturaliter esse sine ea unione, quam habet cum materia. Imd, ut dixi in Philosophia, educatio est actio productiva termini habentis unionem cum subiecto, fine quo naturaliter esse non potest; & id est forma leonina inhæret materia primæ, ut educitur ex materia prima, quia habet unionem cum materia prima, fine quo naturaliter esse non potest; ergo ex eo, quod qualitas accidentalis juncta animæ, ipsique inhærens non potest naturaliter esse absque tali unione, quam habet cum anima, verè educitur ex potentia animæ.

Prob.

167. Probatur 2. Subjectum inhæsionis, sustentationis, animæ receptionis, ut constat ex Philosophia, distinguitur à subjecto adhæsionis in eo, quod subjectum inhæsionis, sustentationis, animæ receptionis, est illud, ex quo educitur forma. Subjectum verò adhæsionis est illud, cui unitur forma, quæ ex eo non educitur; atqui gratia habitualis unitur animæ tanquam subjecto inhæsionis; ergo educitur ex anima. Probat. min. subjectum inhæsionis est illud, sine quo forma semel existens, naturaliter esse non potest; atqui gratia habitualis semel existens in anima nequit naturaliter esse absque anima; ergo, minor, & consequentia tenent: maj. pater: ideo enim anima rationalis pender à materia tanquam à subjecto adhæsionis, quia naturaliter potest existere absque materia, cum qua unitur, & ideo forma leonina pender à materia tanquam à subjecto inhæsionis, quia naturaliter existere nequit absque materia, cum qua unitur; ergo &c.
168. Respondebis ex Durando, educationem statre in eo, quod forma producatur dependenter à subjecto præsupposito; gratia autem non producatur dependenter à præsupposito subjecto, cùm producatur à solo Deo, à quo solo infunditur animæ, ideoque non educitur ex anima, sed à solo Deo creatur. Contrà 1. Producit dependenter à subjecto, nihil est aliud, quā produci, & uniri in subjecto, sine quo naturaliter esse non potest; subjectum enim non producit efficienter, neque ejus causalitas stat in hoc, quod tribuat perfectionem effectui, sed potius in eo, quod ab illo perficiatur, & augeatur, quod quidē præstatur à forma, qua inheret, & educitur media unione cum subjecto, sine quo naturaliter esse non potest; atqui gratia habitualis quantumvis producatur, & infundatur à solo Deo in anima, unitur nihilominus animæ per unionem, sine qua naturaliter esse non potest; ergo educitur ex anima, ac proinde producitur à Deo dependenter ab anima tanquam à præsupposito subjecto. Contrà 2. Si possibilis esset aliqua creatura principaliter productiva gratiæ, non ideo exigeret gratiam ex natura sua alteri, quam de facto uniti subjecto; sed tunc educitur; ergo & nunc. Contrà 3. Quia alia dona superna educuntur, quamvis Deus solus sit causa productiva eorum; ergo etiam gratia.
169. Probatur 3. principaliter contra secundam sententiam. Ad hoc, ut aliquid concreetur juxta principia Adversariorū, necessarium est, ut producatur ad productionem alterius, quod propriè creatur, sicut, ut aliquid congeneretur, requiritur juxta ipsorum principia, quod producatur ad productionem alterius, quod propriè generatur; atqui, quando gratia producitur, nihil propriè creatur, ad cuius creationem dicatur gratia concreari; ergo gratia non concreatur. Probatur min. quando producitur gratia, homo non creatur quantum ad suam substantiam, neque quantum ad esse accidentale gratiæ, quod habet formaliter à gratia cum i-
- 170.
- psa gratia, ut ex dictis constat; ergo &c. Confirmatur. Ideò apud Adversarios intellectus, & voluntas sunt per concreationem, quia, cùm sint proprietates animæ, realiter sunt per eandem actionem, per quam anima creatur; atqui gratia habitualis, cùm non sit proprietas animæ, sed accidens ipsi indebitum, non sit per eandem actionem, per quam anima creatur, sed per diversam, qua potentia dicuntur creari à Deo ad creationem animæ.
- Probatur 4. Ad homines nostra conclusio. Juxta Adversariorum principia inceptio, & deficitio rei sibi correspondent, ita, ut quod incipitur per generationem, definat per corruptionem, & econtra; & similiter, quod incipit per creationem, vel concreationem, definat per annihilationem, & econtra; atqui gratia non potest ex natura rei definire per annihilationem, sed per corruptionem; ergo ex natura rei gratia educitur, & non creatur, vel concreatur. Probat. min. Rem definire per corruptionem, stat in eo, quod definat esse ex eo, quod corruptatur, vel destruitur unio sui cum subjecto, sicut definire per annihilationem stat in eo, quod non definat esse ex defectu unionis sui cum objecto, sed præcisè per sui destructionem; atqui gratia habitualis ex natura sua deficit deficiente unione sui cum subjecto; ergo non destruitur per annihilationem, sed per corruptionem. Confirmatur. Formam corrupti, est deficere, quia deficiunt dispositiones in subjecto, à quibus dependebat unio, qua deficiente ex natura rei deficit forma, ut patet inductio ne per omnes formas, quæ corrumpuntur; sed hoc est deficere, quia deficit unio sui cum subjecto; hoc autem convenienti definitioni gratiæ; ergo gratia definit esse per corruptionem.
- Objic. 1. Durand. Gratia habitualis, ut prope radix omnium virtutum supernaturalium, est primum principium essendi in linea entium supernaturalium; ergo ex natura sua postulat creari. Probatur consequentia. Ideò materia prima postulat creari, quia est primum principium in linea entium materialium; si enim educeretur ex alio, non esset primum, sed supponeret aliud primum, ex quo educeretur; ergo, si gratia est primum principium in linea entium supernaturalium, non exigit educi ex alio. Probatur. Quod petit educi, semper est posterius illo, ex quo educitur; sed ex eo, quod gratia sit primum principium in linea entium supernaturalium, nequit esse posterius alio priori; ergo non potest educi, ac proinde exigit creari.
- Resp. nego consequentiam. Ad probati onem conceal. antecedente nego consequentiam. Quia, licet gratia sit primum principium entium supernaturalium, quatenus est radix omnium virtutum supernaturalium, non est primum principium animæ, sed posterior naturæ respectu animæ; ac proinde, licet non possit exigiere educi ex aliqua illarum virrum supernaturalium, potest exigere educi ex anima, si-
- 171.
- R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.
- Qqq
- cui

uti de facto ex ea educitur. Ad confirmationem conc, maj. dist min. Nequit esse posterior illo, respectu cuius est primum principium, conc, respectu cuius non est primum principium, nego min. & consequentiam. Quia, cum non est primum principium respectu animae, imo potius exigat produci inherendam animam, & hinc posterior animam, optimè potest exigere, & exigit educi ex anima.

173.

Objic. 2. Si gratia educeretur de potentia animae, non produceretur à solo Deo, nec esset donum à solo Deo divinitus infusum, sed dependeret etiam à creatura tanquam à causa materiali; sicut forma educata dependent; sed gratia à solo Deo dependet, & est donum, cuius causa est solus Deus; ergo gratia non potest ex natura sua educi de potentia animae, sed creari: maj. est certa, inquit Durandus, tum, quia si gratia educeretur de potentia animae, anima succurreret, sicut materia succurrit ad formas materiales, tum, quia educatum, & infusum sunt diversa; aliter forma ignis, quae educitur, esset infusa; tum etiam, quia formae, quae educuntur ex materia, essent à solo Deo productae, quod est falsum; ergo &c. Min. probat. ex Psalmo 83. Gratiam, & gloriam dabit Dominus; ergo natura nequit succurrere effectivè ad productionem gratiae. Secundò, quia gratia est semen glorie, & vitae aeternae, sed ictus Deus est causa glorie, & vitae aeternae; ergo etiam gratiae.

174.

Respondeo nego maj. & suppositum illi innixum. Supponit enim falso, donum infusum non posse habere causam materialiem; ut enim gratia sit donum infusum, sat est, quod sit donum Theologicè supernum à solo Deo effectivè productum in anima, quae entitativè est naturalis, eiique communicetur, quod jam habet gratia, quantumvis educatur ex anima, & ab ea tanquam à causa materiali dependeat; hoc autem non habent formas materiales educatae, cùm sint entitativè naturales, non vero Theologicè supernæ; ac proinde sunt educatae, & non infusæ, neque causa materialis succurrere effectivè dandò perfectionem effectui, sed subjective ab illo recipiendò perfectionem, quod non repugnat dono infuso; imo donum infusum magnam tribuit perfectionem illi, cui infunditur. Vide ergo, quam falsa sit major, quam Durandus certam supponit, & quam debiles rationes, quas pro illius certitudine afferit. Ad probatōnē min. dico, solum Deum esse causam primariam effectivam glorie, & vitae aeternae, seu visionis beatificæ, quod non excludit causam materialē, cùm visio beatifica recipitur in intellectu tanquam in causa materiali; imo nunquam excludit causam secundam effectivam principalem, etiam in sensu ipsius Durandi, cùm lumen sit causa effectiva principalis visionis. Unde Adversarius clare ipsem eti Adversarius est.

175.

Objic. 3. Illud haberet esse per creationem, quod definit esse per annihilationem; sed gratia habitualis definit esse per annihilationem;

ergo &c. maj. pater. Quia illud solum, quod habet esse nullo presupposito subiecto, oportet quod definiri esse nullo remanente subiecto; at vero, dum adveniente peccato gratia definita est, non mutatur in aliam rem, neque per se manet ex parte, nec transit in aliud subiectum, sed formaliter definit; ergo definit per annihilationem. Confirmatur. Strictè, non annihilatur, dum definit esse resolutivè in aliiquid, quod est ultimum subiectum ad integratem, i.e., quae definit, pertinens, ut pater in compotio, quod resolvitur in materiam primam, quae est de essentia, & integratam compotiti; sed gratia definit non resolutivè in aliiquid pertinens ad integratam gratiæ; ergo &c.

Respondeo transferat maj. neg. min. ad probationem conc. ant. & neg. consequentiam. Quia ad corruptionem forma non requiritur, ut forma muretur in aliam rem, neque quod per se maneat, neque quod muretur in aliud subiectum; sed solum quod definat, eo quod deficiat unio illius cum subiecto, quod jam convenit gratiæ. Sic, quando ignis extinguitur, æquæ definit esse forma ignis per corruptionem, eò quod deficiat ad defectum unionis sui cum subiecto, quia forma ignis muretur in aliam rem, aut per se maneat, aut transferat in aliud subiectū; hoc enim solum convenit corruptioni compotiti, in quo dabatur subiectum commune formæ, aut saltem unio, ex qua generatur, & corruptitur; ratiō autem subiectum commune non datur in sola entitate formæ. Unde

Ad confirmationem dist. maj. resolutione cadente denominative supra torum compotitum, conc. supra solam formam, vel solam unionem, neg. maj. & sic dist. min. neg. consequentiam. Quia ex eo, quod definiatur forma antiqua, destruitur antiquum compotitum; ex eo, quod generetur forma nova, constitutur novum compotitum, cùm autem compotitum novum habeat eandem materiam, quam habebat antiquum cadente illa. denominative supra torum, quā optimè resolvitur in subiectum commune, quod est pars constitutiva generati, & erat pars constitutiva corrupti; at vero, cùm forma non sit se sola natura, neque subiectum commune genito, & corrupto, denominatio prout cadens supra solam formam non resolvitur in subiectum ultimum.

Objic. 4. Illud, quod ex natura sua postulat educi de potentia subiecti in ipso virtualiter continetur; sed gratia sanctificans non continetur virtualiter in anima; ergo non postulat ex natura sua educi de potentia animæ. Consequientia tenet; & major pater, nam ideo formæ materiales accidentales non postulant educi de potentia animæ, nisi ex potentia materiæ, quia non continent virtualiter in anima, sed in materia; tum, quia educi ex alio, idem est, ac venire ex alio, & cùm venire ex alio supponat contineri in illo, educi gratiam ex anima, supponeret contineri in illa. Probatur igitur min. quia contineri aliquid virtualiter aliquo modo participat de

de illo, & è converso; sed anima utpote entitativè naturalis non participat de gratia, quæ est entitativè supernaturalis; ergo anima non potest continere virtualiter gratiam, neque gratia potest virtualiter contineri in anima. Confirmatur 1. Supernaturale excedit naturam; ergo nequit in ea contineri. Confirmatur 2. Si gratia contineretur in anima, esset aliquomodo ex anima; sicut forma ignis contenta, & educata ex ligno est aliquomodo ex ligno; sed gratia nequit esse ex anima; aliter gratia esset ex nobis, quod est Semipelagianum; ergo &c.

179. Resp. neg. maj. ad prob. neg. utramque partem antecedentis; forma etenim materiales accidentales non educuntur ex materia, quia continentur in illa; aliter infinitæ formæ variæ continerentur in materia, cùm possint educi ex materia; ergo ex materia educi solùm est produci & uniri illi per unionem, quæ destruktæ naturaliter esse non possunt, cum quia formæ accidentales materiales non possint ex natura sua esse absque unione quam habent cum materia, & possint esse, uti de facto existunt, absque unione cum anima, ideo educuntur ex materia & non ex anima; unde probations & confirmations adversariorum nullius sunt momenti, neque forma ignis educata in ligno est producta à ligno, sed solùm est producita dependenter, ut dixi, à materia ligni, quod valde diversum est, ac esse ex ligno. Unde im-
merito inserit Adversarius sententiam nostram Semipelagianam esse.

180. Objicies 1. Anima nequit esse causa materialis gratiæ; ergo gratia nequit educi ex anima. Prob. ant. neque enim potest esse causa materialis principalis, neque obedientialis; ergo &c. antecedens quo ad primam partem patet, quia nihil naturale potest esse causa principalis efficiens entis supernaturalis; ergo nequit esse causa principalis materialis. Prob. jam quoad secundā partem. Causa obedientialis seu instrumentalis materialis debet habere causam principalem materialem adjuvantem & elevantem, sicut causa obedientialis efficiens habet causam materialem principalem, cùm sola anima gratiam recipiat, & non datur altera causa gratiam recipiens. ergo &c.

In solutioне hujus argumenti divisi sunt DD. Scotorista enim communiter judicant apud Ripaldam de ente supernaturali disp. 8. lect. 2. Virtutem animæ receptivam donorum supernaturalium esse adæquatè naturalem ex eo, quod ea sola, & non aliqua alia virtus recipiat supernaturaliter gratiam, subscribunt Conink, Wadingus, Henao & alij. Reliqui vero judicantes virtutem obedientialem, quia licet sola anima recipiat, nequit reduci ad actum absque unione, & causalitate supra ab auctore supernaturali producta, quod sat est, ut ea virtus dicatur obedientialis, cùm non possit reduci ad actum nisi supernaturaliter & obediendo principio efficienti superiori, quapro-

& P. Gormaz Theolog. Tom. I.

pter totum diuidium est de voce; cæterū, ut eam penitus evertamus,

182.

Respondeo neg. ant. ad probationem dist. ant. quo ad primam partem, nequit esse causa materialis principalis, quatenus causa materialis principalis solùm significat causam adæquatam receptivam, nego; quatenus significat causam, quæ absque causalitate & virtute superna reduci potest ad actum, conc. primam partem; & distinctè codem modo secundā, nego conseq. ad probationem primæ partis conc. ant. & neg. conseq. in sensu explicato, quia causa efficiens tribuit perfectionem effectui, causa verò materialis non tribuit, sed potius recipit ab effectu perfectionem, cùm autem repugnet, quod res naturalis, utpote imperfector, & valde inferior, tribuat adæquatè se sola perfectionē effectui supernaturali perfectiori, & valde superiori, & non repugnet, quod effectus illi tribuat perfectionem, idèo non repugnat quod in hoc sensu sit causa materialis principalis, licet repugnet, quod sit causa principalis efficiens effectus superni. Ad probationem secundæ partis neg. maj. in sensu explicato, quia ex causa efficiente ad materialem non tener paritas, propter rationem datā, unde si explicit adverbari, quid intelligent nomine causa materialis principalis, facile eis respondemus, quin illorū paritas nobis officiat.

Objic. ult. ex Script. Psalm. 50. dicitur; Cor mundum crea in me Deus. Ephes. 2. Concreati in Christo JESU in operibus bonis, & cap. 4. Induite novum hominem. qui secundum Deum creatus est; sed in his sermo est de creatione gratia, qua cor mundatur homo renovatur, & virtutum opera sunt; ergo gratia creatur.

Respondeo dist. min. de creatione metaphysica, & Theologicè sumpta, neg. in sensu morali, conc. min. & neg. conseq. quia ad creationem in sensu morali sufficit, quod gratia fieri ex nihilo, id est, non ex ulla meritis nostris, quod non excludit educationem metaphysicè & scholasticè sumptam. Sic D. Thomas 1. part. quæst. 110 art. 2 ad 3. Gratia dicitur creari ex eo, quod homo secundum ipsum creatur, id est, in novo esse constituitur ex nihilo, id est, non ex meritis, secundum illud Ephes. 2. Creati in Christo JESU in operibus bonis. Imò advertere debebant Adversarij, sàpe in Scriptura insinuari, gratiam educari, vel generari ut 1. Cor. 4. In Christo JESU per Evangelium ego vos genni & 1. Petri 2. Sicut modo geniti infantes. Respondent alij secundò per ly creari intelligi in Scriptura quamlibet productionem à Deo, seu creativam, seu edificiavam: cùm Genes. 1. dicitur: Creasse Deum hominem, creasse cœte grandia &c.

SECTIO II.
De influxu effectivo gratiae in habitus
& actus virtutum.

Circa hoc etiā sunt diversæ sententiae. Prima docet, gratiam habitualem physicè effecti-

184.

Q. q. 2

viii

ve producere habitus virtutum. Ita Granad. controv. 8. tract. 8. disp. 3. Ripalda disp. 121. sect. 3. Osea de fide disp. 9. sect. 1. quibus subscribunt aliqui Recentiores. Secunda sententia negat. Ita Suarez, Amicus, disp. 29. sect. 8. de Lugo disp. 16. de fide sect. 1. tum etiam Curiel, & communis DD. sententia apud Oviedo tract. 8. num. 3. neque procedit quæstio de possibili, sed de facto. nam de possibili, quare implicabit gratia productiva habituum, vel quare non potest ex natura sua habitus virtutum producere?

185. Astero cum secunda sententia. Gratia habitualis de facto non producit physicè effectivè habitus virtutum. Prob. quia quando nullum datur solidum fundamentum pro tententia opposita, standum est communi sententiae; atqui pro sententia affirmante talen influxum, nullum datur solidum fundamentum, ut infra constabit; ergo standum pro communi sententiae negante. Confirm. Non sunt multiplicanda principia physicè effectiva absque necessitate; sed non est necessitas quod gratia habitualis sit principium physicè effectivum habitum virtutum infusarum; ergo &c.

186. Respondenti Adversarij magnam esse necessitatem, cùm gratia sit natura in ordine superno, habitusq; illius proprietates. Contra, Gratia non est rigorosè natura, sed quasi natura, nec habitus superni sunt rigorosè proprietates, sed quatenus debentur gratiae, sunt quasi proprietates; ergo ex eo, quod non sit rigorosè natura, non est necessitas tribuendi illi influxum physicè effectivum, qui tribuitur naturæ, quæ rigorosè est natura: ergo &c. min. & conseq. tenent; maj. prob. natura; quæ rigorosè in sensu Aristotelico est natura, verè producit, & recipit suas proprietates; sed gratia habitualis adhuc apud Adversarios non recipit habitus virtutum, cùm isti in solis potentias recipientur; ergo neque habitus virtutum sunt rigorosè proprietates, neque gratia est respectu illorum rigorosè natura, sed solum quasi natura; ergo &c.

187. Contra 2. Naturæ, quæ est rigorosè in sensu Aristotelico natura, denominatur à suis proprietatis ex natura rerum aliquâ merâ denominatione; sic aqua denominatur frigida à frigiditate & ignis denominatur à calore calidus; sed gratia nullâ denominatione denominatur ex naturâ rei ab habitibus virrutum; ergo non est rigorosè natura respectu illorum habitum 3. Omnes proprietates, sine quibus non reperitur natura, quæ in sensu Aristotelico est rigorosè natura, producuntur à natura, cùm hæc sit principium & causa motus & quietis, id est productionis & receptionis, qua propter Deus excluditur à ratione naturæ Aristotelicæ; sed non producuntur, à gratia omnes habitus, sine quibus non reperitur gratia; ergo gratia respectu illorum habituum non est in sensu Aristotelico rigorosè natura. prob. min. quando peccator fidelis & instructus habitu fidei ac-

quirit gratiam, gratia in illo homine non producit habitum fidei; atqui gratia nunquam reperitur sine habitu fidei, cùm ipsi tam debetur habitus fidei, quādebeantur habitus aliorum virtutum; ergo &c.

Natura qua talis non est in sensu Aristotelico, sed in altiori ordine non producit suas proprietates, sed eas radicat, quatenus debentponi ad positionem naturæ juxta exigentiam naturæ; ergo ex eo, quod gratia non sit natura in sensu Aristotelico, sed in alio altiori non producit habitus, sed eos radicabit, quatenus juxta exigentiam gratiae debentponi ad positionem gratiae. Prob. ant. natura divina est verè natura, non quidem in sensu Aristotelico, sed in alio altiori & eminentiori; atqui non producit sua attributa, neque relationes, sed ea solum radicat; ergo &c. Imò exinde confirm. Gratia non est participatio naturæ philosophicæ, sed naturæ divinæ; atqui natura divina non producit suas proprietates; ergo neque gratia ex munere naturæ debet suas proprietates producere.

Resp. 2. Gratia participare munus non in ordine ad recipiendum, sed in ordine ad producendum, cùm in rebus naturalibus idem dicimus. quæ producere frigiditatem, quia ad præsentiam aquæ experimur dari frigiditatem, & ita dereliquis; cùm ergo scimus ad potentiam gratie dari habitus virtutum, fateri debemus produci à gratia tales habitus virtutum. Contra 1. Unio apud Aversarios est proprietas materia & formæ, & ad productionem materia & formæ experimur ponи unionem; atqui ut ipsi adversarij cum reliquis fatentur, unio non producitur à materia & forma; ergo illorum fundatum nullum est. Contra 2. Ratio propter quam juxta meliorem Philosophiam frigiditas producitur ab aqua, est, quia ad positionem aquæ experimur ponи frigiditatem, & non invenimus aliud agens naturale, à quo frigiditas producatur, si non producatur ab aqua; cùm ergo principium sit, in Philosophia in rebus naturalibus recurrentum non esse ad causam primam, quando dari potest recursus ad causam secundam, Philosophicum est tribuire aquæ influxum effectivum in frigiditatem; sed hæc ratio non militat in rebus supernis; ergo &c. Prob. min. si militaret hæc ratio in rebus supernis, Deus non aliter esset auctor rerum supernaturalium, ac esset auctor rerum naturalium; sed hoc manifeste est falsum, cùm Deus non solum sit auctor, sed specialis auctor rerum supernaturalium; quapropter, ut philosophicum est, non recurrere in naturalibus ad causam primam, quando dari potest recursus ad causam secundam; ita Theologicum est, non recurrere ad causam secundam in supernaturalibus, quando absque illo interveniente dari potest recursus ad causam primam, præcipue, si nobis constat infusum esse principium à Deo ad eos effectus producendos.

Contra 3. Solum scimus, dari ad præsentiam 190 gratia

gratiæ habitus infusos, modò, quo scimus deberi gratiæ habitus infusos; sed scimus habitus infusos non deberi gratiæ taquam naturæ philosophicæ, sed tanquam naturæ assimilatæ naturæ divinæ; ergo non concedendi sunt gratiæ ad modum, quo conceduntur suæ proprietates naturæ philosophicæ, sed ad modum, quo suæ proprietates conceduntur naturæ divinæ; atqui naturæ divinas non conceduntur proprietates productæ à natura divina; ergo neque gratiæ concedendæ sunt proprietates productæ à gratia. Confirmatur, & explicatur hæc ratio. Gratiæ concedi debet assimilatio naturæ divinæ, quæ principiis Theologicis non opponitur, sed quæ principiis iis conformatur; atqui, licet opponatur principiis Theologicis concedere gratiæ proprietates secum ipsa identificatas, uti conceduntur naturæ divinæ; cum gratia distinguitur realiter ab habitibus virtutum, ut ex dictis constat; non tamen opponitur, immo conforme est principiis Theologicis, admittere proprietates ipsi debitas, & non ab ipsa productas, ut ex dictis, ergo &c.

Probat. 2. ex Concilio Viennensi, virtutes omnes infunduntur cum gratia, quod etiam docet Tridentinum dicens: Justificationem fieri per infusionem gratiæ & donorum; ubi eodem modo videntur Concilia loqui de infusione, seu actione, qua à Deo pendent virtutes; atqui gratia ita infusa à solo Deo producitur; ergo & virtutes animæ infusæ à solo Deo producuntur; ergo gratia non producit physicè effectivæ virtutes infusas. Confirm. Principia physicè effectiva in linea supernaturali multiplicanda non sunt sine necessitate; atqui ad verificandas locutiones Conciliorum, & Theologorū nulla est necessitas tribuendi gratiæ virtutem physicè effectivam virtutum, ut ex dictis constat; ergo &c.

Affero 2. cum omnibus ferè Theologis circa secundam sectionis partem: gratia non producit physicè effectivæ actus virtuosos. Probatur 1. Habitus gratiæ, ut constat ex Viennensi cit. num. superiori, contradistinguitur ab habitibus virtutum; atqui, si produceret physicè effectivæ actus virtuosos, non contradistinguatur ab habitibus virtutum; ergo &c. Probatur min. Si habitus gratiæ physicè effectivæ produceret actus virtuosos, esset virtus; ergo non contradistinguatur ab habitibus virtutum. Probatur consequentia. Habitus virtutis est ille, qui immediatè concurreat cum potentia ad actus virtuosos; sed si habitus gratiæ produceret physicè effectivæ actus virtuosos, immediatè concurreter ad tales producendos cum potentia, cùm non concurrat mediatae producendò physicè habitus, ergo &c.

Probatur 2. ex Divo Thoma quæst. 27. de Verita, art. 2. ad 7. ubi tenet, gratiam non esse propriæ habitum; quia non immediatè ordinatur ad actum, sed ad esse. Unde Cajer. & Conradus ex Div. Thoma docent, gratiam esse habitum essendi, non operandi, quod

solum tribuat esse supernaturale animæ, non operari, nisi radicaliter, eò quod nullum est fundamentum ad tribuendum gratiæ immediatum influxum physicum in actus virtutum; ergo &c. Probatur ant. Si aliquod esset fundamentum, maximè, quia gratia recipitur in anima, & habitus in potentia realiter ab anima distinctis, sicque debent admirari duo principia elevantia animam, & potentias, ut cum utroque physicè agant; sed hoc fundamentum falsum est, & nullum; ergo &c. Probat. min. quia potentia, ut suppono ex Philosophia, non distinguuntur realiter ab anima, tum, quia gratia, & habitus recipiuntur immediate in anima, & potentia. Deinde, ut habitus elevet potentiam, satis est, quod complete illius insufficientiam, simul cum ipsa effectivè concurrendò, ad quod opus non est, quod in ea recipiatur, sed quod ei assistat, ut patet in omnipotentia extrinsecus applicata; sed ad hanc habitus sufficientiam sufficit, quod habitus & potentia in eadem anima recipiantur; ergo &c. Vide Ripaldam disputat. 34.

Habitus supernaturales se habent ad simplificiter posse, simulque cum potentia constituant principium physicè effectivum proportionatum actuum virtutum; ergo superflue adscribitur gratiæ principium physicè effectivum actuum virtutum. Probatur maj. ex eo, quod cognitio supernaturalis sufficienter, & proportionatè elevet intellectum ad representandum objectum voluntati, ut supernaturaliter amerit, frustra requiritur nova cognitio ex parte intellectus, & altera ex parte animæ, licet intellectus realiter distinguitur ab anima, ut ipsi Adversarij facientur; ergo ex eo, quod habitus supernaturalis sufficienter, & proportionatè elevet potentiam ad agendum virtutum actus, frustra requireretur influxus physicus gratiæ ex parte animæ, & influxus habitus ex parte potentia, quamvis potentia realiter distinguitur ab anima; ergo ex eo, quod potentia non distinguuntur realiter ab anima, multò minus requiritur influxus ille physicus gratiæ.

Objic. 1. Ex eo, quod videmus ad positionem gratiæ, ponit habitus virtutum, habemus sufficiente fundamentum, ut tribuamus gratiæ virtutem physicè effectivam in habitus virtutum; ergo &c. Probatur ant. Si hoc enim non sufficeret, non haberemus fundatum ad dicendum, habitus infusos physicè effectivè concurrere ad actus supernos, sed possemus ad solum Deum recurrere; atqui hoc apud omnes est falsum; ergo &c. Resp. neg. ant. ob rationem datum num. 189, ad probationem neg. ant. quia certum est, habitus infusos conferre potentias ad hoc, ut illas de se impotentes, aut improportionatas adjuvent ad producendos actus; cùm autem habitus non possint aliter adjuvare potentias, nisi cum illis physicè effectivè concurrendò, certum esse debet, habitus virtutum effectivè concurrere ad

suos actus; at vero gratia non datur animæ, ut producat habitus, sed ut eam sanctificet, & à peccato mundet, quod fieri potest, quin physicè effectivè producat habitus, cùm ille sit concursus formalis; iste vero effectivus.

196. Objic. 2. In naturalibus anima simul cum potentissimis concurrit physicè effectivè immideat ad actus; ergo etiam in supernaturalibus gratia simul cum habitibus concurrit etiam physicè effectivè, & immediate ad actus; ergo &c. Confirm. Gratia imitari debet, quantum fieri potest, naturam rationalem; ergo, sicut natura rationalis five anima concurrit physicè immideat cum suis potentissimis; ita gratia cum suis habitibus, qui sunt quasi potentissimæ. Resp. conc. ant. neg. conseq. quia anima identificatur cum potentissimis, secus autem gratia cum habitibus. 2. quia anima vivit per actus potentiarum, ac proinde debet illos effectivè producere; gratia vero nec vivit, nec ullam recipit denominationem ab actibus virtutum; ac proinde ex hoc capite non debet illos effectivè producere. Ad confirmationem neg. ant. quia natura rationalis recipit suos actus, secus autem gratia; ac proinde gratia adhuc in sensu Adversariorum non debet imitari, quantum fieri potest, naturam rationalem, tum, quia natura rationalis est natura physica; secus autem gratia.

S E C T I O III.

De intensione & extensione gratiae.

197. Difficultas questionis est: An gratia possit ita augeri, ut fomitem peccati extinguat: fomes peccati est motus appetitus præveniens usum rationis, inclinans voluntatem in actum pravum; non est peccatum, sed effectus peccati originalis. Non est dubium Deum posse fomitem tollere non solum in ijs, qui peccatum originale non habuerunt, modo quo sublatus fuit in Christo Domino, & Virgine Mater, sed etiam in ijs, qui contraxerunt originale, cùm post remissum originale posset Deus appetitum ita rationi subjecere, ut nullus appetitus motus rationem præveniat.

198. Resp. Gratiam habitualem quantumvis intensam non posse fomitem extinguere. Adeò certa est nostra conclusio, ut Arriaga disp. 51. sect. 5. n. 35. Judicet oppositum esse hereticum. Prob. 1. quia Hieronymus in Epistola ad Thesiphontem id tribuit Pelagianis, ut unam ex eorum heresibus, & in Concil. Vien. id tribuit Beguardis & Beguinis, ut referrur in Clementina ad nostrum de Hæreticis; ergo &c. Prob. 2. quia, ut experientia constat: plures viri sanctissimi clarissima virtutum opera exercentes, patiuntur ejusmodi motus; ergo non tolluntur per augmentum operum, vel gratiae intentionem. 3. Quia Paulus postquam ad altissimum sanctitatis gradum elevatus est, ejusmodi fomitem in semetipso experiebatur, ut Rom. 3. Video aliam legem in mem-

bris meis, & captivantem me in lege peccati; ergo signum est, quod per virtutum opera, vel per augmentum gratiae non extinguitur fomes peccati.

Respondebis: Prædictum Pauli testimonium intelligendum esse de peccatoribus, in quorum persona Apostolus loquitur. Contra; quia licet Augustinus & unus vel alter Pater locum illum ita intellexit in persona peccatoris. Non exinde excluditur, quod intelligatur in persona etiam ejusdem Pauli. Imò Augustinus lib. 1. Retract. c. 24. & lib. 2. c. 1. & ex professo l. 1. contra Epistolas Pelagi c. 10. & l. 6. contra Julian. c. 11. ubi pro se citat Nazianzenum, Hilarium, & Ambrosium, testimonium illud intellexit de homine iustificato, & in gratia constituto; ergo &c. Contra 2. quia Hieronymus sensum a nobis datum clarissime probat Dialogo 2. contra Pelagium in princ. ubi rufus addit in affirmationem aliud testimonium ejusdem Apostoli ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversus spiritum*, ex quibus Doctor maximus sic infert; ecce Apostolus, omnes credentes, quod volunt implere, non posunt; ergo &c. Vide plura apud Arriag. citatum.

Respondebis 2. Augustinum lib. de Serm. Domini in monte ad illa verba Marth. 5. *Parati, Pacifici &c.* primarium docere videntur. In pacifice omnia ordinata esse, nullumque adversus rationem esse motum rebellem, & in hac vita completi sicut credimus completa esse in Apostolis. Contra, quia Augustinus ex eo non intendit omnem motum rebellem ab Apostolis excludere, ut ipse se explicat l. 1. Retract. c. 19. dicens, ita id accipendum, non ut nullum omnino motum dicamus in Apostolis fuisse, sed non tales, quales in alijs completamque ita esse pacem, prout in statu viae completi potest; ergo &c.

Secunda difficultas est. Quanta sit intensio gratiae? Suppono 1. Gratiam habitualem in pueris per baptismum renatis, quo usque ad rationis usum perveniant, nec non in baptismis perpetuò amentibus esse æqualem intentionis. Ratio est, quia respectu illorum nulla precessit ad gratiam dispositio & virtus baptismi, cuius gratia recepterunt; ergo est eadem. Suppono 2. Dici non posse justos omnes habere æqualem gratiam in via, & æqualem gratiam in patria, eo quod in via omnia opera sunt æqualis meriti; ratio est, quod talis error damnatus est contra Jovinianum in Concilio Mediolanensi. Quapropter eadem ratione rejiciendi sunt Lutherani, qui eundem errorem postea excitarunt ducti alia ratione, quia judicabant justificationem non fieri per formam inherentem, sed per justitiam Christi nobis imputatam: rejiciuntur enim ex Tridentino, ut ex num. 1. aliis etiam error de æqualitate meritorum clare apparebit fallus, quando agenus infra de merito.

Suppono 3. cum omnibus Catholicis, gratiam habitualem inæqualem esse in iustis fe-

cundum inæqualitatem dispositionis. Ratio est, quia ita declarat Concil. Mediolan. supra cit. Florent. in literis unionis titulo de Sacramento Eucharistiae, & Trid. sess. 6. c. 7. dicens de justitia à nobis accepta, quam Spiritus Sanctus præstat singulis, pro ut vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Secundò. Quia id tenet PP. & communis fidelium sensus. Tertiò. Quia gloria futura est inæqualis: ait enim Apostolus 1. Cor. 15. *Beatos in gloria futuros esse ita diversos, sicut stella à stella differt in claritate.* atqui gratia est semen gloriae, & gloria conseratur ad mensuram gratiae; ergo gratia etiam est inæqualis. Quartò. Quia gratia augetur per Sacra menta & bona opera; sed in his plures justi se exercent inæqualiter; ergo &c.

203. Suppono 4. cum omnibus Theologis justos pervenire non posse ad statum sanctitatis, quem excedere nequeant, & in quo ita constituantur, ut non teneantur deinceps ad præcepta; ratio est, quia ita definitur in Concilio Viennensi, contra Regardos & Bechinos, ut habetur in Clement. ad nosfrum de hereticis; ubi etiam statuitur, per bona opera justi augeri gratiam, & gloriam; tum etiam in Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi absque ulla mensura termini definitur observandò mandata per bona opera, iustum crescere in justitia per Christi gratiam acceptam, & magis justificari; tum etiam in Moguntino cap. 6. definitio, charitate bonis operibus gravidam esse, & quotidiana facere incrementa justitiae.

204. Secundò. Quia ex Scripturis hortantibus ad majorem in sanctitate progressum, nullum in hac vita terminum designantibus, constat etiam nostra conclusio. Item Eccles. 18. *Ne reveraris usque ad mortem justificari.* Proverb. 4. *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem.* Apocal. ult. *Qui iustus est, justificetur adhuc.* Tertiò, quia ita testantur omnes PP. ut videri potest apud Ripald. disp. 129. sess. 7. Quartò, quia in quounque statu, tametsi sanctus constituatur homo, potest semper ulteriora virtutum opera exercere, & Sacra menta suscipere; atqui ex lege Dei Sacramentorum susceptioni, & virtutum operibus promissum est gratiae augmentum; ergo, cum in quolibet vita statu constituantur justi, potest Sacra menta suscipere, & bona opera elicere, nunquam pervenient ad statum, in quo non possit ulterius usque ad mortem gratiam intrendere. His positis

205. Controversia præsens est, an gratia habeat terminum intrinsecum, vel extrinsecum suæ intentionis? Ripald. cit. disp. 129. & plures cum ipso judicant, gratiam non habere in sua intentione terminum intrinsecum. Ratio est, quia terminus intrinsecus est ille, ad quem res potest pervenire, sed non potest illam excedere; atqui, ut ex dictis constat, nullus est terminus intentionis gratiae in via, ad quem homo potest pervenire, & quem non potest excedere; ergo

&c. Addunt autem Authores, gratiæ habere terminum extrinsecum suæ intentionis. Ratio est, quia terminus extrinsecus est ille, ad quem res nequit pervenire, quantumvis crescat; sed talis est respectu iustorum gratia Christi, & Beat. Marie Virginis; ergo &c.

206. Plures vero Recentiores judicant, ex termino extrinseco inferendum fore etiam intrinsecum. Ratio est, quia supposito termino intentionis gratiae extrinseco v. g. centum gradum, vel poterit justus ad nonagesimum novum pervenire, vel non? si potest; ergo nonagesimus nonus gradus est terminus intrinsecus, ad quem potest justus pervenire, & non ultra; si non? descendamus ad alium, & alium gradum inferiorem, quodadusque concedatur terminus extrinsecus; ergo ex termino extrinseco semper inferatur intrinsecus; ceterum utraque sententia facile conciliari potest, si dicamus, unam loqui absolute, alteram sub conditione. Quare

207. Resp. ipse absolute, & pro signo antecedenti ad omnem usum libertatis, determinationem vita, & præparationem auxiliorum, gratiam habitualē habere terminum extrinsecum intentionis, secus autem intrinsecum; consequenter vero ad determinationem vita, præparationem auxiliorum, & usum libertatis habere terminum intentionis extrinsecum, & intrinsecum. Probatur prima pars. Terminus extrinsecus est ille, quem res potest attinere, & ultra non potest procedere; sed antecedenter ad usum libertatis nequit iustus pervenire ad ponendam intentionem gratiae infinitam maximam in actu; deinde nullus est assignabilis gratiae habitualis terminus, supra quam non potest justus progredi; ergo absolute, & antecedenter nullus est terminus intrinsecus, & intentionis infinita maxima erit terminus extrinsecus.

208. Probat. 2. pars: ex viribus arbitrii, auxiliorum numero & tempore vita cognoscit Deus, quorū virtutum opera potest justus efficiere, & quantam intentionem gratiae acquirere, quo præcognito dedit Christo Domino, & Virgini Matri majorem intentionem gratiae supra omnem, quam habuerunt simul omnes iusti; ergo gratia Christi Domini & Virginis Matris, est terminus extrinsecus intentionis gratiae iustorum; deinde, cum Deus cognoscat, ad quem terminum gratiae perveniet quiunque iustus, & supra quem non ultra proceder, ille est terminus gratiae intrinsecus; ergo consequenter datur terminus gratiae iustorum intrinsecus, & extrinsecus.

209. Quærunt hic aliqui, quando gratia possit amitti? ceterum, cum in hoc apud Catholicos nulla est controversia, sed solum inter Hæreticos, portius hic supponenda est, quām in controversiam deducenda veritas Catholicæ. Quare suppono primum, gratiam semel habitam posse per peccatum mortale amitti; ratio est, quod ita definitum est in Tridentino sess. 6. Can. 23. plurimiisque exemplis Scripturarum,

tum malorum Angelorum, primorum parentum
compertum est, tum, quia justus, cùm sit li-
ber ad observanda præcepta, potest ea trans-
gredi, & lethaliiter peccare; sed per lethale a-
mittitur gratia; ergo &c.

210. Suppono 2. ita posse gratiam amitti, ut non
amplius recipiatur; ratio est, quia ita definit
Tridentinum cit. & constat ex pluribus testi-
moniis Scripturarum, & PP. in quibus justi
exhortantur, ut cum tremore, & timore ope-
rentur; ne reprobi hant, quod & Paulus satis
indicat, dicens: *Castigo corpus meum, & inser-
vitatem redigo, ne, cùm aliis prædicavero, i-
pse reprobis efficiar;* atque reprobum fieri, est
decidere, quin obtineatur gratia deperdita; er-
go &c. Quæ contra hanc veritatem Hæretici
objiciunt, facile solvuntur. Vide Arriag. disp.
5. sect. 6.

S E C T I O I V.

*Qualem cognitionem possit justus habe-
re in via de sua gratia?*

211. Non queritur de præsenti, an possit ali-
quis habere cognitionem naturalem, cer-
tam, & evidenter de gratia habituali: cogni-
tio enim certa, & evidens de gratia habitua-
li cum ea convertitur; at non spectat ad hunc
Tractatum de Ente superno, querere, an co-
gnitio naturalis possit converti cum ente su-
perno? solumque queritur, quanta certitudi-
ne possit quis esse certus de sua gratia, & ju-
stificatione, citra divinam revelationem? dico
citra divinam rclationem; nam aliquos San-
tos certos fuisse certitudine fidei de sua gra-
tia, & justificatione, nec non de sua prædesti-
natione ex singulari privilegio Dei illis hoc
revelantis, ut certum supponimus.

Singularis fuit in proposita controversia Ca-
therinus Opusc. de certitudo gratiae, docuit enim
posse justum certum esse certitudine fidei de
sua gratia & justificatione: Hæc opinio con-
venit cum errore hæreticorum, in eo quod ad-
mittat certitudinem fidei de nostra justificati-
one; distinguitur autem ab illo, quia Catha-
rinus negat hanc fidem necessariam esse vel suffi-
cientem ad justificationem, tum etiam quia
hæretici dicunt fidem de propria justificatio-
ne immediate inniti divinae revelationi; Ca-
therin. vero negat eam immediatè inniti in
divina revelatione, sed tantum mediatae, qua-
tenus infertur ex una propositione fidei, & alia
naturaliter evidenti. Istam Catharinus opini-
onem esse non solum temerariam, sed & er-
rori proximam docet Montesinos hic disp. 32.
quæst. 5. §. 5. eamque à pluribus censi er-
roneam testatur Arriaga disp. 34. n. 15.

213. Rejiciunt & merito omnes Theologi hanc
opinionem ex Script. Job. 9. *Etiam si simplex
fuerit, hoc ipsum ignoravit anima mea.* Prov. 2.
Quis potest dicere mundum est cor meum, purus

*sum à peccato. Ecclef. 9. Sunt justi atque sa-
entes, & opera eorum in manu Dei, & tamen
nescit homo, urum odio vel amore dignus si,
sed omnia in futurum reservantur interea.*
1. Cor. 4. *Nihil mihi quidem confit, sed in
hoc justificatus sum, qui antem judicat mihi
Dominus est, itaque nolite ante tempus judica-
re. In quibus & pluribus alijs Scriptura lo-
cis clarissime docetur, neminem quantumvis
fanctum posse esse certum de sua justificatio-
ne. Videatur Bellarmiñus lib. 3. de justificac-
& Bontenigus hic disp. 2. quæst. 7. ubi innu-
untur quamplurima PP. testimonia, ex quibus
manifestè reprobatur opinio Catherini.*

Rejiciunt 2. Auctoritate Tridentini sect. 6. 24
c. 9. dicentis. Sicut nemo pius de Dei miseri-
cordia, de Christi meritis, deque Sacramen-
torum virtute & efficacia dubitare debet, sic
quilibet, dum se ipsum, sicutque propriam in-
firmitatem & indispositionem recipit, de sua
gratia formidare & timere potest, cùm nullus
scire valeat certitudine fidei; cui non potest
subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum;
neque ad rem est quod Catherin. dicit, Con-
cilium loqui de fide universali ac Catho-
lica; Concilium enim negat generaliter & ab-
solutè haberi posse de propria justifications
certitudinem fidei, cui falsum subesse non po-
test, sed non solum fidei universali sed etiam
particulari falsum subesse non potest; ergo non
solum excludit fidem universalem, sed etiam
particulararem.

Rejiciunt 3. ex doctrina Universitatis Lo-
vaniens. & Parisiens. quibus apud cit. Bellarm.
doctrina Catherinii reprobatur, tum etiam ex
verbis Innoc. III. temeritatis notâ invenientis
Episcopum Diananticum jurantem se immuni-
nem esse à quibusdam criminibus, que pa-
traverat, quia jam per gratiam erant ipso di-
missa. En Pontificis verbis presumimus quid
volebat sub ea forma jurare, videlicet quid
immunis erat ab illis criminibus, de quibus
fuerat infamatus, tanquam dimissis per peni-
tentiam, jam esset immunis ab illis] sed hoc
jurare non parvæ temeritatis argueret, cum
textus Job dicat: *Etiam si simplex fuerit
ipsum ignorat anima mea:* modo sic. Ideo Pon-
tifax centura temeritatis inurit jurantem se
immunem esse à crimine commisso, quia de
hoc nemo potest habere certitudinem; ergo
&c.

Rejiciunt 4. Destruendo Catherini funda-
mentum in hunc modum. Si potest aliquis se
certus certitudine fidei de propria justifica-
tione maximè, quia habere posset unam co-
gnitionem fidei Catholicæ, quâ credat Deum
justificare verè penitentes, & aliam cogni-
tionem evidentem, quâ cognoscet certò veram
se egisse penitentiam; ex quibus infertur ter-
tia cognitio certa de propria justificatione me-
dio discursu nixo in divina revelatione; sed
nemo potest evidenter cognoscere se veram e-
gisse penitentiam; ergo neque potest esse certa

Qualem cognitionem possit justus habere in via de sua gratia? 595

tus de propria justificatione. maj. est fundamen-
tum Catherini; min. prob. quia actus, qui-
bus justificamur, sunt supernaturales, sed non
possimus certitudine naturali evidenter co-
gnoscere actus supernaturales; ergo &c. Con-
firm. 1. Auctoritate Scripturæ supra cit. in qui-
bus universaliter excluditur quævis absoluta
certitudo de propria justificatione; ergo &c.
2. quia, si quis id certè & evidenter cognos-
ceret, posset id absque ulla temeritatis nota
jurare contra definitionem Innocent. cit. ergo &c. Ex dictis

217. Fit, quod juxta aliquorum principia docen-
tium, una præmissa fidei, & altera probabili
inferredi posse conclusionem supernaturalem
Theologicam; ac proinde certam in se, non
tamen inferredi certam quoad nos. Quapropter,
licet forte posset elici conclusio in se certa de
propria justificatione ex una præmissa fidei,
& altera probabili, cùm tamen illa non esset
certa quoad nos, semper deberemus esse cum
timore, & tremore de nostra salute; supposi-
to ergo, quod non possit dari quoad nos ne-
que certitudo Theologica de nostra salute:
quærimus infra certitudinem fidei, & Theo-
logicæ, quæ certa possit esse alicui propria
justificatio?

218. Sotus in *Apologia contra Catherinum* docet,
posse justum tanta certitudine judicare, se es-
se in gratia, quantâ judicari dari Romam; cita-
xi solet etiam pro hac sententia Vega lib. 9.
cap. 46. Cæterum, ut bene notavit Amicus,
Vega solum dicit posse iustos aliquos absque
actuali hæsitatione judicare, se consecuturos
esse gratiam, & remissionem peccatorum; qui
modus dicendi potest aliquem verum sensum
habere, ut infra constabit; rejiciunt, & merito,
omnes Theologi hanc Sotii opinionem,
quia tanta est existentia Romæ, ut nullus sit
dubitandi locus: tot enim testimonia digna fidei
per tot sæcula, voce & scripto existentiam
Romæ attestantia, talem parvum certitudinem,
ut plures merito appellant eam quasi
physicam, cùm sit quasi physicæ impossibile,
tot homines in unum aliquid conspirasse mendaci-
cum, quin esset, qui contradiceret, & veri-
tatem revelaret; sed simile fundamentum non
darum respectu nostræ justificationis, de qua
quis prudenter timere potest, si attendat ad
propriam infirmitatem, & indispositionem, ut
ait Tridentinum, partim cùm illa pendaat ab
actibus nostris supernaturalibus nobis occulis;
ergo non potest quis judicare se esse justificatum
tanta certitudine, quanta judicat Romam
existere.

219. Inferitur ex dictis, quod si quis attendat ad
propriam infirmitatem, & indispositionem pos-
se prudenter timere, & formidare, de propria
justificatione, ut expressè definit Tridentinū,
ac proinde non habere certitudinem talem ti-
morem certitudinem excludendi. Inferitur 2.
Contingere posse, aliquem judicare se esse ju-
stificatum, quin habeat actualem timorem,

R. P. Gormaz, *Theolog. Tom. I.*

vel formidinem, si non attendat ad propriam
infirmitatem, & indispositionem, ex qua at-
tentione sequitur timor, & formido; cogita-
re autem absque ea attentione contingere po-
test, vel ex inadvertentia, oblivione propriæ in-
firmitatis, & indispositionis, vel ex vero, quod
per Dei auxilium, & speciale priuilegium ita
repleatur quis charitate, ut tollatur omnis
formido, & hæsitatione; ut contingat in aliqui-
bus Sanctis, qui de sua gratia non erant anxi, &
solliciti, sed habebant magnam tranquilita-
tem, juxta illud Joannis 11. *Timor non est in
charitate, si est perfecta, charitas foras mittit
timorem.*

220. Infertur 3. Quid sentiendum sit de Vegæ
opinione: si enim contendat, posse dari talem
cognitionem certam de propria justificatione,
& salute, ut non possit cum ea componi ri-
mor, & formido, incidit in sententiam Sotii;
ac proinde codem modo est rejiciendus; si au-
tem solum velit, dari in aliquibus iustis cog-
nitionem de justificatione propria, cum qua,
licet posset esse timor, vel formido, de facto
tamen per accidens non est, verum dicit. In-
feritur 4. Quomodo sint intelligenda aliqua
Scripturæ, & PP. testimonia, in quibus judi-
cari videtur, posse nos habere securitatem de
propria justificatione, illa enim intelligenda
sunt de cognitione, quam per accidens non
comitatur timor, vel formido, non verò de
cognitione essentialiter excludente formidi-
nem, & timorem.

221. Quærunt hic aliqui, quantam certitudinem
posset quis habere de sua fide, Bonavent. &
alii, quos citat, & sequitur Bontempus hic
disp. 2. quæst. 18. admittunt, posse haberi
certitudinem Theologicam de propria fide,
Communis Theologorum sententia negat; Eg-
o autem judico, conseqüenter ad dicta n. 217.
certitudinem quoad nos supernam, & Theo-
logicam haberi non posse, cùm nos discurrere
non possimus, quinam actus sint naturales, &
quinam superni ex his, quos elicimus, deinceps
neque naturalem, cùm nullum sit moti-
vum quoad nos, ex quo evidenter naturaliter
cognoscimus nos esse in gratia; ergo quoad nos
modò, quo exagitatur à Theologis contro-
versia, neque dari potest certitudo superna
Theologica, neque certitudo naturalis, qua-
sciamus, nos esse in gratia; quænam autem
certitudo in se dare posset, decidendum est.

S E C T I O N . V .

De perseverantia, & confirmatione Iustorum.

222. Perseverantia latè sumpta significat quam-
cunque gratiæ denominationem, in quo sta-
tu reprobi etiam inveniri possunt perseveran-
tes in gratia, cùm per aliquod tempus habe-
ant gratiam. Perseverantia verò strictè sum-
pra

R. P.

pra, ut sumitur in præfenti, significat conseruationem gratiæ usque ad mortem, quæ solum convenit prædestinatis, & non reprobis, & dicitur perseverantia finalis, distinguitur à potentia perieverandi, quæ dicit auxilia ad servanda mandata, & non peccandum lethaliter, quæ auxilia conceduntur generaliter omnibus, ac proinde etiam reprobis habent potentiam perieverandi generaliter; actualis verò perseverantia dicitur speciale privilegium, quod Deus concedit iis, quibus per decretum prædestinationis vult efficaciter gloriam.

223. Quæritur modò, an perseverantia finalis semper, & in omnibus sit speciale beneficium gratiæ, & singulare Dei privilegium; pro responsione suppono 1. perseverantiam finalis posse sumi dupliciter, 1. essentialiter, 2. accidentaliter: perseverantia finalis essentialiter sumpta dicit existentiam gratiæ in ultimo instanti vitæ, & præscindit ab eo, quod per plurima alia instantia præexistenterit. Unde, si quis in instanti A justificaretur, & in instanti B conservata graria morereretur, verè esset prædestinatus, & finaliter perseveraret. Perseverantia verò finalis accidentaliter sumpta dicit præexistentiam gratiæ aliquo tempore continuo usque ad mortem, quo pacto regulariter conjungitur perseverantia finalis, idque ipsum indicar nomen perseverantiae finalis, quo utuntur Concil. Patres, & Theologi. His positis,

224. Resp. perseverantiam finalis, sive essentialiter, sive accidentaliter sumptam tam in parvulis, quam in adultis dicere specialem Dei beneficentiam, & singulare privilegium. Probatur 1. ex Tridentino sess. 6. Can. 22. Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse, Anathema sit. Et Canon. 16. Magnum illud usque in finem perseverantiae donum; ergo ex Conciliis & Patribus semper tribuitur perseverantiae donum speciali Dei providentiae. Ratio Theologica est, quia vel iustus haber magnam pugnam tentationum, à quibus victor evadit, vel à temptationibus liberatur, & sic conservat gratiam; sed utrum sit, semper certum est, esse specialem beneficentiam, & donum Dei; ergo &c. Tum etiam, si homo moriatur post justificationem, priusquam habeat occasionem peccandi, etiam est verum, eam perseverantiam esse ex singulari Dei beneficentia, & privilegio, quo curavit illius salutem ante mortem, vel mortem intulerit, antequam peccatum commiserit.

225. Præterea, si infans post suscepsum Baptismum moriatur ante usum rationis, etiam est speciale Dei beneficium, illum è vita rapere, ne malitia mutaret intellectum, & ita condemnaretur; & ita ob eandem rationem, si quis post acceptam gratiam incidat in ameniam perpetuam, ut ita non possit peccare, & gratiam amittere, singulare Dei beneficium est;

ergo quocunque modo contingat perseverantia finalis, sive essentialiter, sive accidentaliter, sive in parvulis, sive in adultis dicit speciale Dei beneficium, & singulare Dei privilegium.

Circa secundam sectionis partem suppono confirmationem iustorum in gratia distinguiri perseverantia finali, & aliquid supra telem addere; nam finalis perseverantia communis est omnibus prædestinatis. Confirmationem verò in gratia communis non est, solumque aliquibus eximiaæ sanctitatis conceditur. Difficultas autem est, quid addatur confirmationis in gratia supra illius perseverantiam? plures sunt sententiae; prima docet, confirmationem in gratia dicere gratiam nunquam per peccatum interrupram; at verò perseverantiam componi posse cum aliqua gratiæ interruptione, ita plures; communiter tamen rejicitur ista sententia, quia plures custodierunt gratiam absque interruptione per longum tempus, qui non dicuntur in gratia confirmari, nec habuerunt donum confirmationis, sed solum finalis perseverantia; ergo hæc sententia non aptè explicat donum confirmationis, prout distinguitur à dono perseverantiae. Video hanc sententiam non posse facile impugnari, nisi supponamus aliquos evitata discedere sine interruptione gratiæ, quin ex communi Theologorum sensu sint confirmati in gratia; ac proinde ex communi Theologorum sensu aliquid aliud addere donum confirmationis.

Secunda sententia docet, donum perseverantiae stare in eo, quod Deus impedit peccatum per gratiam singularem; donum verò confirmationis stare in eo, quod Deus impedit peccatum, non solum per gratiam congruum, sed etiam tollendò tentationes ad peccatum. Ita Montes. tom 2. in 1. 2. disput. 29. quæst. 2. num. 80. Contrà tamen, quia omnes Apostoli, ut Theologi supponunt, & riant in gratia confirmati, sed patiebantur tentationes, ut Paulus de fratribus dicit: *Datus est mihi stimulus carnis, Angelus Satanae, qui me colaphizat;* & alibi: *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ;* tum etiam, quia incredibile apparebat, Apostolos nullas habuisse tentationes, fidem coram Tyranno testificantes fortiter certantes cum Dæmoniis, qui suis instigationibus movebat Tyranno ad Apostolos cruciando, sicut cum suis suggestionibus curabat Apostolos movere ad infidelitatem; ergo &c.

Tertia sententia docet, perseverantia à confirmatione distinguiri, quia confirmatione tollit libertatem ad peccandum, & ad amittendam gratiam, quod non facit perseverantia. Ita Ocham. Gabriel, & alij, quos citat, & sequitur Valentia tom. 1. disp. 1. quæst. 35. in 1. illius parte punct. 4. Arriga disputat. 162. sect. 3. & alij. Hæc sententia quodad confirmationem in gratia in Beatis est certa, quam confirmationem in gratia respectu B. Virg.

Virginis approbat etiam Suarez, & plures alij. Ceterum generaliter, quoad omnes alios confirmatos in gratia non appetat vera, ideoque rejicitur, quia Eccles. 31. dicitur, *qui potuit transgredi, & non est transgressus*. Et A. pocal. 3. *Tene, quod habes, ne aliquis accipiat coronam tuam.* Modò sic. Hæc testimonia generaliter loquendò de omnibus prædestinatis, ac proinde non est aliquis excipiens sine fundamento; sed non est fundamentum ad excipiendos omnes confirmatos in gratia, quandoquidem confirmatio in gratia potest aliter, quam per necessitatem ad non peccandum explicari; ergo &c.

229. Quarta sententia docet confirmationem in gratia distingui à perseverantia, quia, confirmatio dicit majorem copiam & congruitatem auxiliarum, quam mera perseverantia. Ita Suarez l. 10. de gratia c. 8. Rejici tamen solet, quia inter eos, qui habuerunt donum pura perseverantiae, alij præ alijs habuerunt majorem copiam & congruitatem auxiliarium, sed non habuerunt donum confirmationis; ergo &c. Nihilominus sustineri potest hæc opinio. Si dicatur eam majorem copiam & congruitatem requirant ad donum confirmationis nullatenus esse concessam alicui habenti donum solius perseverantiae.

230. Quinta sententia docet confirmationem in gratia stare in eo, quod confirmatione in gratia revelata sit perseverantia finalis, quæ ceteris prædestinatis revelata non est. Ita Molina Vasquez & alij, quos citat & sequitur P. Vega Pontius in cursu Theologico disp. 35. quæst. 3. Concl. 10. Contrà tamen, quia felicissimus latro Dismas ex illa Christi Domini revelatione, *hodie mecum eris in paradiſo*, certus fuit de perseverantia & prædestinatione; similiter revelationes similes de sua salute habuerunt alij ante mortem, ut ex historijs fide dignis constat, sed isti à Theologis non reputantur confirmati in gratia; ergo &c. Confirm. Licet aliquis certò sciat aliquid officium non esse ab eo amoendum, notitia illa non est confirmatione in officio, sed supponit illud, quo in officio confirmatur, nec ab illo amoveatur; ergo pariter ex eo, quod confirmatione dicat divinum adjutorium, quo homo contra omnes tentationes victor evadit, ea revelatio non est divinum adjutorium; ergo revelatio non est confirmatione.

231. Sexta sententia docet confirmationem in gratia dicere habitum supernaturalem charitatis à Deo infusum, quo justus habet morallem antecedentem necessitatem perseverandi,

& moralem impotentiam peccandi. Ita Porte-
ga tom. 3. de prædestin. disp. 6. quæst. 1. cer-
tam. 3. docens illum habitum non esse per se
infusum, sed potius per se acquisibilem per a-
ctus supernaturalis dilectionis, infundi tamen
à Deo per accidentis majori intensione, quam
plurimis & repetitis actibus potest acquiri; do-
cer deinde illum habitum esse charitatis, quia
eius motivum est nobilis & generale, cum ad
gratiam, & amicitiam Dei conservandam, tum
ad quodvis mortale in quavis materia evitan-
dum; posse talen habitum moraliter necessi-
tare ad non peccandum, patet; quia habitus
propriis actibus acquisitus, quando valde in-
tentus est, affert inclinationem, & moralem
necessitatem ad suos actus, ut experientia con-
stat; ergo multò magis ille habitus per acci-
dens à Deo infusum, cum sit ejusdem naturæ,
& magis intensus moraliter, necessitatibus ad a-
ctus dilectionis, & amicitiae Dei, quibus con-
servatur, & evitatur mortale.

Fundamentum hujus sententiæ est, quia do-
num perseverantiae est quid permanens in ju-
sto, cum justus per illud donum sit permanen-
ter stans in gratia contra peccatum. Deinde D.
Thomas quæst. 24. de verit. a. 9. ait: donum
confirmationis stare in eo, quod justus ita in-
clinatur in bonum, ut difficile possit ab eo di-
moveri, quin ex eo tollatur libertas peccan-
di; sed hoc nihil est aliud, quam ille habitus
permanens; ergo &c. Confirmatur. Sic optimè explicatur donum confirmationis, quod
nequit aliter explicari, ut patet aliarum sen-
tentiarum impugnatione; neque exinde con-
firmatio in gratia minuit meritum; quia, quan-
do resistit tentationi, non solum resistit per a-
ctum remissum, ad quem est moraliter neces-
sitatus, sed per actum valde intentum, ad quem
moraliter necessitatus non est; ac proinde poti-
us ex eo dono augetur meritum, quam minuit.
Placet hæc sententia, quia accuratè &
clarè explicat donum confirmationis supra do-
num perseverantiae, & adimpler cognitionem,
quam de confirmatione habent Theologi.

Ex dictis inferes, indurationem impiorum in malo, stare in habitu intensissimo repetiti-
one peccatorum acquisitione, quo impius ita pro-
pendit, & trahitur in peccatum, ut ei sit mora-
liter impossibile resistere temptationibus, nec ac-
quiescere divinis inspirationibus. Quapropter
induratio distinguunt ab impenitentia finali in
eo, quod impenitentia finalis non importet
illam moralem necessitatem, quam importat
induratio; sed de his locis in Tractatu
de prædestin. & reprob.

